

เอกสารวิชาการ

หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ : การสนองตอบต่อสิทธิรับรัฐ
ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร
ของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

ขอบเขตการบังคับใช้

การสนองตอบต่อสิทธิรับรัฐ
ข้อมูลข่าวสารของราชการ
ที่เปิดเพียได้

การสนองตอบต่อสิทธิรับรัฐ
ข้อมูลข่าวสารของราชการ
ที่เปิดเพียไม่ได้

การสนองตอบต่อสิทธิ
การแก้ไขความเดือดร้อน
หรือเสียหาย

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961174728

๕-๕๕/๐๘

วันที่	๑๑	เดือน	พ.ค.	๒๕๕๔
เลขทะเบียน	๙-๒๑๔๑๒ ค.๑			
	KR			
เลขที่	๓๑			
	๕๓๕๕๕ ๕๕๕๕			

เอกสารวิชาการ

**หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ : การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้
ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร
ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐**

- : ขอบเขตการบังคับใช้
- : การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
ของราชการที่เปิดเผยได้
- : การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
ของราชการที่เปิดเผยไม่ได้
- : การสนองตอบต่อสิทธิการแก้ไขความเดือดร้อน
หรือเสียหาย

โดย
**สำนักวิชาการและความร่วมมือระหว่างประเทศ
สำนักงานศาลปกครอง**

เอกสารวิชาการ

หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ : การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
ของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

โดย สำนักวิชาการและความร่วมมือระหว่างประเทศ

สำนักงานศาลปกครอง

สงวนลิขสิทธิ์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : สิงหาคม ๒๕๕๑

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย :

สำนักวิชาการและความร่วมมือระหว่างประเทศ

สำนักงานศาลปกครอง

อาคารศาลปกครอง เลขที่ ๑๒๐ หมู่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ

แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๑๔๑ ๑๑๑๑

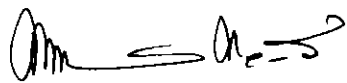
โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๙๘๔๕

<http://www.admincourt.go.th>

คำนำ

เอกสารวิชาการ เรื่อง หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ : การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ นี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อคุ้มครองข้อมูลข่าวสารของราชการที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ สำหรับเผยแพร่ต่อหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติและบรรทัดฐานการปฏิบัติราชการทางปกครองที่ดี ตามหลักนิติธรรมอันเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางปกครองของไทย ตลอดจนประชาชนทั่วไป ได้ศึกษาเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ต่อไป

สำนักงานศาลปกครอง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารวิชาการนี้จะเป็นประโยชน์ตามสมควร

(นางสาวพรทิพย์ ทองดี)

เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง

สิงหาคม ๒๕๕๑

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	๑
ส่วนที่ ๑ ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. ๒๕๕๐	๘
๑. ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในบังคับของ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐	๘
๑.๑ ข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไป	๙
๑.๒ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล	๑๑
๒. ผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐	๑๕
๒.๑ ผู้ทรงสิทธิในข้อมูลข่าวสารของราชการ	๑๕
๒.๒ ผู้ทรงสิทธิในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล	๑๗
๓. หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐	๑๘

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยได้	๑๙
๑. ประเภทของข้อมูลข่าวสาร ของราชการที่เปิดเผยได้	๑๙
๑.๑ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องลงพิมพ์ ในราชกิจจานุเบกษา	๒๐
๑.๒ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ ให้ประชาชนเข้าตรวจดู	๒๖
๑.๓ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผย ให้แก่ผู้ขอเป็นการเฉพาะราย	๓๕
๑.๔ ข้อมูลข่าวสารประวัติศาสตร์	๔๕
๒. การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ของราชการที่เปิดเผยได้	๔๖
๒.๑ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องลงพิมพ์ ในราชกิจจานุเบกษา	๔๖
๒.๒ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ ประชาชนเข้าตรวจดู	๔๗
๒.๓ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผย ให้แก่ผู้ขอเป็นการเฉพาะราย	๕๑
๒.๔ ข้อมูลข่าวสารประวัติศาสตร์	๖๓
๓. ตัวอย่างคำวินิจฉัยกรณีเป็นข้อมูลข่าวสาร ที่ต้องเปิดเผย	๖๕

ส่วนที่ ๓	ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยไม่ได้	๗๒
๑.	ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยไม่ได้ โดยเด็ดขาด	๗๓
๒.	ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงาน ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีดุลพินิจ ไม่เปิดเผย	๗๔
๒.๑	ประเภทของข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงาน ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีดุลพินิจ ไม่เปิดเผย	๗๔
๒.๒	การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงาน ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีดุลพินิจ ไม่เปิดเผย	๑๓๓
๓.	ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล : การสนองตอบ ต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล	๑๔๕
๓.๑	จัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล	๑๔๖
๓.๒	การให้ตรวจดูข้อมูลข่าวสาร	๑๔๗
๓.๓	หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล	๑๕๕

ส่วนที่ ๔ การแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหาย :	
การสนองตอบต่อสิทธิที่จะได้รับการแก้ไข	
ความเดือดร้อนหรือเสียหาย	๑๖๕
๑. สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการ	
ข้อมูลข่าวสารของราชการ	๑๖๖
๒. สิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัย	
การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร	๑๗๒
๒.๑ เหตุแห่งการอุทธรณ์	๑๗๒
๒.๒ ระยะเวลาใช้สิทธิอุทธรณ์	
และการพิจารณาอุทธรณ์	๑๗๒
๒.๓ อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ	
วินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร	๑๗๖
๓. สิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง	๑๗๙
(๑) เจื่อนไขเกี่ยวกับความเป็นผู้มีส่วนได้เสีย	
ในคดีที่ฟ้อง	๑๘๘
(๒) เจื่อนไขเกี่ยวกับคำบังคับ	๑๘๙
(๓) เจื่อนไขเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการ	
แก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหาย	๑๙๑
(๔) เจื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลาการฟ้องคดี	๑๙๖
บทสรุป	๒๐๓

หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ : การสนองตอบต่อสิทธิ
รับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร
ของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

บทนำ^๑

แต่เดิมมาเน้นการดำเนินการใดของรัฐ มักจะอ้างว่าเป็นเรื่องของราชการ การตัดสินใจหรือการสั่งการใด ๆ ในการดำเนินงานเกิดจากความต้องการของรัฐฝ่ายเดียว ประชาชนไม่จำเป็นต้องรู้ การตัดสินใจทำกิจการใดของรัฐจึงไม่ได้เกิดจากความต้องการของประชาชน และเมื่อตัดสินใจดำเนินการใด ๆ แล้วก็ไม่จำเป็นที่จะต้องเปิดเผยหรือชี้แจงเหตุผลของการตัดสินใจหรือการดำเนินงานแก่ประชาชน ประชาชนจึงไม่มีโอกาสรับรู้ ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เมื่อร้องขอ

^๑โปรดดู ชาญชัย แสวงศักดิ์, พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖, สมชัย วัฒนการุณ, การใช้สิทธิของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๑๗., ชาญชัย แสวงศักดิ์, บรรเจิด สิงคะเนติ, และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการกับข้อพิพาททางกฎหมายปกครอง, (กรุงเทพฯ : นิติธรรม, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓ - ๒๕, กิตติศักดิ์ ปรกติ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓ - ๑๖.

ตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการจากรัฐ หรือขอให้หน่วยงานของรัฐ
ชี้แจงแสดงเหตุผลก็มักจะอ้างว่า “เป็นความลับของทางราชการ” เอกสาร
ราชการส่วนมาก ถูกกำหนดชั้นความลับไว้ตามระเบียบว่าด้วย
การรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๗ เช่นลับ ลับมาก ลับที่สุด
หรือ “ใช้ในราชการเท่านั้น” ซึ่งการกำหนดชั้นความลับดังกล่าว บางครั้ง
ไม่สอดคล้อง หรือถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของความจำเป็นในการ
เก็บรักษาความลับของทางราชการตามระเบียบ และบางครั้งถูกกำหนด
ชั้นความลับโดยเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณา
ชั้นความลับของทางราชการ

ข้อมูลข่าวสารของราชการใดเป็นข้อมูลข่าวสารที่พึง
เปิดเผยหรือไม่ จึงอยู่ในดุลพินิจของหน่วยงานของรัฐเพราะถือว่าข้อมูล
ข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐมีอยู่ในครอบครองเป็นของราชการ ประชาชน
ไม่มีสิทธิรับรู้ ทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นสิทธิที่มีอยู่
อย่างจำกัด หรือแม้แต่ส่วนราชการอื่นขอข้อมูลก็มักอ้างกันอยู่บ่อยๆว่า
“เป็นความลับ ไม่สามารถเปิดเผยได้” การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ
จึงเป็นไปในลักษณะ “ปกปิดเป็นหลัก เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น”
ซึ่งอาจทำให้ประชาชนเกิดความสับสน เคลือบแคลงสงสัยต่อการ
ใช้อำนาจรัฐ เกิดความไม่โปร่งใสทางการเมืองและประชาชนไม่ไว้วางใจ
รัฐบาล

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงถูกตราขึ้นในยุค “รัฐบาลโปร่งใส” ของนายอานันท์ ปันยารชุน จนกระทั่งสามารถประกาศใช้บังคับได้ในรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ ๑๑๔ ตอนที่ ๔๖ ก วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๐ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๐ โดยมีหลักการเพื่อรองรับ “สิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Right to know)” ของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสอย่างกว้างขวางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้อย่างถูกต้องกับความเป็นจริงอันเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้รัฐบาลเป็นรัฐบาลของประชาชนมากยิ่งขึ้น ข้อมูลข่าวสารใดสมควรที่จะไม่เปิดเผย กฎหมายฉบับนี้ก็ได้อำหนดไว้อย่างชัดเจน เช่น ข้อมูลข่าวสารที่อาจเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติ หรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน และนอกจากนั้นยังได้กำหนดการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ โดยหน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของตนต่อบุคคลคนอื่นไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเท่านั้น และยิ่งกว่านั้นในเวลาต่อมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐^๖ ได้รับรองสิทธิของประชาชน

^๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๘ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในความครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๙ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

ถึงแม้ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จะถูกยกเลิกและใช้บังคับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แล้วก็ตาม บทบัญญัติอันเกี่ยวกับการรับรองสิทธิของประชาชนในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของรัฐ และคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลก็ได้นำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๖ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ

(มีต่อหน้าถัดไป)

ในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของรัฐและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลไว้ด้วยเช่นกัน หลักการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจึงเปลี่ยนไปสู่หลักการที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยที่การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการนั้นจะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ หากหน่วยงานของรัฐออกระเบียบเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูล

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๒)

หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับการคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๗ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ

ข่าวสารของราชการ ในทางที่ตัดสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล
 ข่าวสารของราชการย่อมขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เช่น
 คำวินิจฉัยที่ สค^๑ ๑๐๖/๒๕๔๘ สภาผู้แทนราษฎรออกกระเปียบ
 สภาผู้แทนราษฎรว่าด้วยการเปิดเผยรายงานการประชุมคณะกรรมการ
 พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๔ วรรคสอง กำหนดว่า “รายงานการประชุม หมายถึง
 บันทึกการประชุมของคณะกรรมการสามัญประจำสภาและคณะกรรมการ
 วิสามัญของสภาผู้แทนราษฎร...” คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นการออก
 ระเบียบจำกัดความหมายให้รายงานการประชุมมีความหมายแคบลง
 จึงเป็นการตัดสิทธิของประชาชนที่จะเข้าถึงรายงานการประชุมที่สมบูรณ์
 ของสภาผู้แทนราษฎร ระเบียบสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวจึงขัดต่อ
 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร
 ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ทั้งนี้ สำหรับเหตุผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติ
 ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ นั้น ได้ปรากฏในท้ายพระราชบัญญัติ
 ดังกล่าว ดังนี้

๑. ในระบอบประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีโอกาส
 กว้างขวางในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ

^๑ ในเอกสารวิชาการนี้ คำว่า “คำวินิจฉัยที่ สค...” หมายถึง คำวินิจฉัย
 คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการ
 แผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย

ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็น และใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริงอันเป็นการส่งเสริมให้ความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น

๒. สมควรกำหนดให้ประชาชน มีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ่มชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติ หรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะยังผลให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีกประการหนึ่งด้วย

๓. สมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน

ดังนั้น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงเกิดจากแนวคิดหลัก ๒ ประการ^๕ คือ

- (๑) รัฐรู้อะไร ประชาชนรู้อย่างนั้น
- (๒) เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น

เอกสารทางวิชาการ เรื่อง หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ : การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็น

^๕ สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง, แนวทางสำหรับวิทยากร พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐, เมษายน ๒๕๔๗, หน้า ๑๘.

องค์ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐในอันที่จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อสนองตอบต่อ "สิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Right to know)" ของประชาชน ซึ่งถือเป็นผู้ทรงสิทธิตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ทั้งนี้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๔ ส่วน กล่าวคือ

ส่วนที่ ๑ ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยได้

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยไม่ได้

ส่วนที่ ๔ การแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหาย

ส่วนที่ ๑ ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

๑. ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดความหมายของ "ข้อมูลข่าวสาร" หมายความว่า สิ่งที่สื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูลหรือสิ่งใดๆ ไม่ว่าจะการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใดๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพ หรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใด ที่จะทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

แต่ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ หมายความว่า “ข้อมูลข่าวสารของราชการ” ซึ่งจำแนกได้ ๒ ประเภท คือ ข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไป และ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

๑.๑ ข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไป พระราชบัญญัติ

ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ กำหนดความหมาย “ข้อมูลข่าวสารของราชการ” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน ดังนั้นจึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาคำว่า “ครอบครอง” และ “ควบคุมดูแล” ว่ามีความหมายเพียงใด

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ความหมายไว้ ดังนี้

“ครอบครอง” หมายถึง ยึดถือไว้ มีสิทธิปกครอง ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ จึงหมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐยึดถือหรือครอบครองไว้ในทางกายภาพ

“ควบคุม” หมายถึง การดูแล การกำกับดูแล ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความควบคุมของหน่วยงานของรัฐ จึงหมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานอื่นแต่หน่วยงานของรัฐ

มีสิทธิและอำนาจที่จะกระทำการใดได้ เช่น เอกสารฝากไว้ที่ธนาคาร แต่เรามีกฎหมายที่จะไปไขเปิดออกได้^๕

ตัวอย่างกรณีที่ดีถือว่าเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการ เช่น ทะเบียนคนเกิด คนตาย สำเนาทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน รายงานการประชุม รายชื่อของผู้เข้าประมูลการจำหน่ายสินค้าที่อยู่อาศัยและสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ขององค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) กระดาษคำตอบและบัญชีคะแนนของผู้สอบเข้าโรงเรียน รายชื่อนักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เทศบัญญัติและข้อบัญญัติจังหวัด รายงานการแพทย์ของโรงพยาบาลของรัฐ รายงานการสอบสวนเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ รายงานการสอบสวนการทุจริตยาในกระทรวงสาธารณสุข ข้อมูลข่าวสารของเอกชนที่นำมามอบให้ราชการเพื่อประโยชน์ในการขออนุญาตหรือดำเนินการต่าง ๆ^๖

- สำเนาแถบบันทึกเสียงการประชุม (คำวินิจฉัยที่

สค ๑๔/๒๕๔๗)

^๕ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, คู่มือพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐, สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, หน้า ๗.

^๖ สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง, แนวทางสำหรับวิทยาการพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (แก้ไขปรับปรุงครั้งที่ ๑), หน้า ๘.

- การพิจารณาอนุมัติให้สิทธิเจ้าของรถร่วมปรับปรุงรถโดยสารจากรถมาตรฐาน ๓ (รถโดยสารธรรมดา) เป็นรถมาตรฐาน ๒ (รถโดยสารปรับอากาศชั้น ๒) (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๕/๒๕๕๗)

- ผลการให้คะแนนการสอบคัดเลือกพนักงานเทศบาล และเอกสารการประเมินผลการสอบคัดเลือกของผู้สมัครแต่ละราย (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๕/๒๕๕๗)

- เอกสารที่ใช้ในการยื่นซองประกวดราคาและสอบราคา เช่น เอกสารการเสนอราคาทั้งหมดและผลการพิจารณาการประกวดราคาจัดซื้อพัสดุรวมถึงแคตตาล็อก (คำวินิจฉัยที่ สค ๙๖/๒๕๕๗)

- สัญญาซื้อขาย ซึ่งเป็นการตกลงทำนิติกรรมซื้อขาย มีการกำหนดรายละเอียดสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สัญญา (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑๕/๒๕๕๗)

- ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเสียหายวีโรรีออนให้กับรัฐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๖/๒๕๕๗)

๑.๒ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล^๑ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ กำหนดความหมายของ "ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล" หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติ

^๑ กิตติศักดิ์ ปรกิต, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๕๑), หน้า ๗๔ - ๗๕

อาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้น หรือมีหมายเลข รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่นลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคน หรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย ดังนั้น จึงสามารถสรุปลักษณะสำคัญของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลได้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับเรื่องราวหรือสิ่งเฉพาะตัวของบุคคลนั้น ๆ เป็นแดนอิสระของบุคคล ที่คนอื่นต้องให้ความเคารพไม่ล่วงล้ำรบกวน สอดแทรกโดยพิจารณาจากกฎหมาย จารีตประเพณี ความรู้สึกนึกคิด ตามมาตรฐานวิญญูชนว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคลหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานะบุคคล ไม่ใช่เป็นสิ่งสมมติแทนตัวตนของบุคคลนั้น เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับอายุ วัน เดือน ปีเกิด ชื่อบิดา มารดา ชื่อคู่สมรส ประวัติการศึกษา ประวัติสุขภาพ สถานที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ กรุ๊ปเลือด เชื้อชาติ ศาสนา ภูมิลำเนา สถานภาพสมรส ใบสมัครของผู้สมัครสอบ ผลการตรวจปัสสาวะ หรือรายชื่อผู้สมัครเป็นกรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรีพร้อมประวัติ ซึ่งประกอบด้วย ชื่อ ที่อยู่ ข้อมูลทางการเมือง วิสัยทัศน์และประสบการณ์ในการทำงาน ถือเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล แต่เฉพาะชื่อ นามสกุล รหัส ตำแหน่ง เพศ สัญชาติ เป็นเครื่องหมายชี้ตัวบุคคล เป็นสิ่งที่สมมติขึ้นแทนตัวตน แต่มิใช่ข้อมูลแสดงสิ่งเฉพาะตัวหรือข้อมูลเฉพาะตัวบุคคล (แต่หมายถึงข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลสถานะของบุคคล) เป็นเพียงสิ่งที่ให้รู้ตัวบุคคลเท่านั้นไม่สามารถสื่อถึงเรื่องราวของบุคคลนั้นได้

ตัวอย่างกรณีก็คือว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

๑. แบบประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ที่ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดีและดีเด่น (คำวินิจฉัยที่ สค ๒๕/๒๕๕๗)

๒. แบบรายการแสดงการส่งเงินสมทบ (สปส.๑ - ๑๐) ของบริษัท ส. ในส่วนของนาง ม. เป็นข้อมูลที่ทำให้ทราบถึงฐานะการเงินของนาง ม. อันเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามนัยมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๕๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๖/๒๕๕๗)

๓. รายการชำระหนี้และจำนวนหนี้จำนวนที่ค้างชำระของนาย ส. ลูกหนี้ตามคำพิพากษา (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๙/๒๕๕๗)

๔. จำนวนหนี้สินที่มีอยู่ กับ สหกรณ์ออมทรัพย์ วัน เดือน ปี ที่ทำสัญญากู้เงิน จำนวนเงินค่าจ้างประจำเดือน (คำวินิจฉัยที่ สค ๒๐/๒๕๕๗)

๕. แบบรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด.๕๐) ของนาย ก. เป็นข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้ของบุคคล รวมทั้งการหักค่าลดหย่อนภาษีและมีเลขรหัสประจำตัวผู้เสียภาษี (คำวินิจฉัยที่ สค ๒๓/๒๕๕๗)

๖. สารบัญชีจดทะเบียนที่ดิน สำเนาบัตรประจำตัว และสำเนาทะเบียนบ้าน (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๑/๒๕๕๗)

๗. ประวัติการทำงาน เช่น มีการทำงานอยู่ที่ไหนและได้รับค่าจ้างเดือนละเท่าใด (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๐/๒๕๕๗)

ตัวอย่างกรณีที่ไม่ถือเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

๑. รายชื่อผู้สมัครเพียงอย่างเดียว (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๒/๒๕๔๔)
๒. กระดาษคำตอบของนักเรียนผู้สมัครสอบแต่ละคนที่ตอบข้อสอบแบบปรนัย โดยการกาเครื่องหมายกากบาท มิใช่สิ่งที่แสดงถึงเรื่องราวความเป็นมาที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดอันเป็นเรื่องราวเฉพาะตัวของบุคคลนั้น กระดาษคำตอบเป็นเพียงเอกสารที่ผู้เข้าสอบแข่งขันจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงความรู้และใช้เป็นเกณฑ์วัดความรู้ความสามารถ (คำวินิจฉัยที่ สค ๔๕/๒๕๔๖)
๓. บันทึกลับจับกุม เป็นเอกสารที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดทำขึ้นเพื่อแสดงรายละเอียดการจับกุมและแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาลงนามรับทราบข้อกล่าวหาแล้ว (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๔/๒๕๔๗)
๔. แถบบันทึกเสียงการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพิจารณาโครงการจ่ายขาดเงินสะสมประจำปี (คำวินิจฉัยที่ สค ๔๒/๒๕๔๗)
๕. บันทึกปากคำของพยาน (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๑/๒๕๔๗)
๖. รายชื่อผู้มีสิทธิสอบข้อเขียนและสอบสัมภาษณ์เพื่อคัดเลือกเข้าศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต ภาคบัณฑิต (นอกเวลาราชการ) ปีการศึกษา ๒๕๔๖ เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายชื่อของตัวบุคคล มิใช่ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล แต่เป็นข้อมูลข่าวสารที่คณะนิติศาสตร์ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นหลักฐานทางราชการในการดำเนินการ

เกี่ยวกับการสอบคัดเลือกนักศึกษาตามอำนาจหน้าที่ (คำวินิจฉัยที่ สค ๙๘/๒๕๔๗)

๗. ผลการให้คะแนนการสอบคัดเลือกพนักงานเทศบาล และเอกสารการประเมินผลการสอบคัดเลือกของผู้สมัครแต่ละราย (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๕/๒๕๔๗)

๘. มติ อ.ก.พ. กระทรวงแรงงาน ครั้งที่ ๒/๒๕๔๗ และ คำสั่งกรมการจัดหางานที่ ๔๕๕/๒๕๔๗ ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการ ดำเนินการทางวินัยนางสาว ป. โดยพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์ ของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด มติดังกล่าวมิใช่ข้อมูลข่าวสาร ส่วนบุคคล ตามนัยมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑๖ - ๑๑๗/๒๕๔๗)

๙. รายละเอียดของที่ดินหรือสารบบของที่ดิน เป็นเอกสารมหาชนที่บุคคลสามารถเข้าตรวจดูได้มิใช่ข้อมูลข่าวสาร ส่วนบุคคล (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๔/๒๕๔๘)

๒. ผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

๒.๑ ผู้ทรงสิทธิในข้อมูลข่าวสารของราชการ มาตรา ๙ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ บัญญัติว่า “บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีสิทธิ เข้าตรวจดู ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูล ข่าวสาร.....” ฉะนั้น สิทธิในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการ ทั่วไปจึงเป็นสิทธิของคนไทยโดยเฉพาะ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีส่วนได้เสีย

หรือประโยชน์เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารหรือไม่ ย่อมมีสิทธิที่จะเข้าตรวจดู ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง ส่วนคนต่างด้าวจะมีสิทธิเข้าตรวจดู ขอสำเนาหรือขอสำเนารับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐหรือไม่ เพียงใดนั้นเป็นไปตามมาตรา ๘ วรรคสี่ ซึ่งบัญญัติว่า “คนต่างด้าวจะมีสิทธิตามมาตรานี้เพียงใดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” ซึ่งขณะนี้ยังไม่ได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การขอข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐของบุคคลต่างด้าวแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ให้นิยามเกี่ยวกับ “คนต่างด้าว”

“พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
มาตรา ๘ ในพระราชบัญญัตินี้

“คนต่างด้าว” หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย และนิติบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่มีทุนเกินกึ่งหนึ่งเป็นของคนต่างด้าว
ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ให้ถือว่าใบหุ้นนั้นคนต่างด้าวเป็นผู้ถือ

(๒) สมาคมที่มีสมาชิกเกินกึ่งหนึ่งเป็นคนต่างด้าว

(๓) สมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของคนต่างด้าว

(๔) นิติบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือนิติบุคคลอื่นใดที่มีผู้จัดการหรือกรรมการเกินกึ่งหนึ่งเป็นคนต่างด้าว

นิติบุคคลตามวรรคหนึ่ง ถ้าเขาไปเป็นผู้จัดการหรือกรรมการ สมาชิก หรือมีทุนในนิติบุคคลอื่น ให้ถือว่าผู้จัดการหรือกรรมการ หรือสมาชิก หรือเจ้าของทุนดังกล่าวเป็นคนต่างด้าว

ไว้ว่า หมายถึง บุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยหรือนิติบุคคลที่ทุนเกินกึ่งหนึ่งเป็นของคนต่างด้าวหรือมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของคนต่างด้าวหรือมีผู้จัดการหรือกรรมการเกินกึ่งหนึ่งเป็นคนต่างด้าว เช่น เป็นบุคคลสัญชาติอเมริกา ไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยถือหนังสือเดินทางประเภทนักท่องเที่ยว มีสิทธิอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นเวลา ๖๐ วัน ถือเป็นคนต่างด้าวตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๔/๒๕๔๖) ดังนั้น คนต่างด้าวนี้จึงไม่รวมถึงผู้ไม่มีสัญชาติไทยแต่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยเพราะถือว่าผู้นั้นมีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศไทยแล้ว จึงสมควรมีสิทธิอย่างคนไทยในเรื่องข้อมูลข่าวสารของราชการ^๕

๒.๒ ผู้ทรงสิทธิในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล มาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ในหมวดว่าด้วยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ได้กำหนดความหมายของ “บุคคล” ไว้เป็นการเฉพาะหมายความว่า บุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทยและบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทย แต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงหมายถึง เฉพาะข้อมูลข่าวสารของ

^๕ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, คู่มือประชาชนสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐, มิถุนายน ๒๕๔๔, หน้า ๑๐-๑๑.

บุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทยและบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทย แต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยเท่านั้น ไม่รวมถึงนิติบุคคล เช่น บัญชีเงินฝาก ของนิติบุคคลอาคารชุด มิใช่ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑/๒๕๕๖) และไม่หมายความรวมถึงคนต่างด้าวด้วย

ดังนั้น เจ้าของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงหมายถึงเฉพาะ

(๑) บุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทย

(๒) บุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

๓. หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ กำหนดความหมายของ "หน่วยงานของรัฐ" ไว้หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐ และหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และ "เจ้าหน้าที่ของรัฐ" หมายความว่า ผู้ซึ่งปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐ ดังนั้น ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐหรือผู้แทนของหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคลและผู้มีอำนาจกระทำการ

แทนอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินกิจการของรัฐในกระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะ เช่น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การรถไฟแห่งประเทศไทยและรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สภานายความ แพทย์สภา สภาวิศวกร สภาการพยาบาล สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานศาลยุติธรรม นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ หรือองค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒ เช่น โรงพยาบาลบ้านแพ้ว เป็นต้น

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยได้

๑. ประเภทของข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยได้

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยได้ หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องเปิดเผยให้ประชาชนได้รับรู้เป็นการทั่วไป หน่วยงานของรัฐจะปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารไม่ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการเปิดเผยที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดไว้ ดังนี้

๑.๑ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา^{๑๐}

มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา คือ โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสาร หรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ กฎ มติ คณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบาย หรือการตีความ ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้องและข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

^{๑๐} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

- (๑) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน
- (๒) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน
- (๓) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับ

หน่วยงานของรัฐ

(๔) กฎ มติ คณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบาย หรือการตีความ ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง

- (๕) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อสังเกต มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดให้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เฉพาะข้อมูลข่าวสารที่มีสภาพอย่าง “กฎ” เท่านั้น ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารใดที่ไม่มีสภาพอย่าง กฎ หน่วยงานของรัฐก็ไม่จำเป็นต้องนำลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา จึงมีประเด็นสำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจ คือ คำว่า “กฎ” มีความหมายเพียงใด

โดยที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มิได้กำหนดนิยามคำว่า “กฎ” ไว้เป็นการเฉพาะจึงต้องพิจารณาความหมายของ “กฎ” ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งได้นิยามคำว่า “กฎ” หมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับหรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดโดยเฉพาะ ซึ่งมีความหมายเดียวกับความหมายของ “กฎ” ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งจากนิยามดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่า “กฎ” มีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ^{๑๑} คือ

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961174728

^{๑๑} สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ, (กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๔.

๑) กฎเป็นข้อความที่กำหนดบังคับแก่บุคคลโดยทั่วไป

๒) กฎไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดเป็นการเฉพาะ แต่เป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยยังไม่เกิดผลกับข้อเท็จจริง กรณีใดกรณีหนึ่งโดยตรง แต่เมื่อมีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นตรงกับที่กำหนด ในกฎนั้น จึงจะเกิดสภาพบังคับทางกฎหมายมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ ในทันที ดังนั้น จึงต้องพิมพ์เผยแพร่ให้ทราบก่อนเป็นการล่วงหน้า (Fair Warning) เพื่อให้ประชาชนได้เตรียมตัวปฏิบัติตามกฎได้

โดยปกติ “กฎ” จำแนกออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑) กฎ ที่มีผลเฉพาะต่อเจ้าหน้าที่ในองค์กร และ ๒) กฎ ที่มีผลต่อเอกชนทั่วไป

กฎ ที่มีผลเฉพาะต่อเจ้าหน้าที่ในองค์กร เช่น ผู้บังคับบัญชา วางระเบียบกำหนดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่มีผลต่อเอกชน^{๑๒} กฎประเภทนี้จึงไม่ต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

กฎ ที่มีผลต่อเอกชนทั่วไป กฎประเภทนี้มีลักษณะตาม นิยามของคำว่า “กฎ” ตามมาตรา ๕^{๑๓} แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติ

^{๑๒} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๕, หน้า ๔.

^{๑๓} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๔
มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

“กฎ” หมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ
กระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับหรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับ
เป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ

ราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และมาตรา ๓^{๙๙} แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังที่กล่าวข้างต้น เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงที่ออกโดยคณะรัฐมนตรีหรือ กฏ ก.พ. ว่าด้วยการเลื่อนขั้นเงินเดือน พ.ศ. ๒๕๔๔ หรือประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐที่ครอบครองหรือควบคุมดูแล จึงมีหน้าที่ต้องนำกฎประเภทนี้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา นอกจากนั้น บทบัญญัติดังกล่าว ยังได้นิยามความหมายของ “กฎ” ต่อไปอีกว่า “...หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ” ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่จะต้องพิจารณาว่าข้อความหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่หน่วยงานของรัฐกำหนดขึ้นนั้นมีสภาพเป็นกฎหรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำวินิจฉัยไว้เป็นแนวทาง ดังนี้

- ประกาศธนาคารอาคารสงเคราะห์ เรื่องการรับสมัครบุคคลเพื่อคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการ มีลักษณะเป็นประกาศของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลบังคับเป็นการทั่วไป จึงมีสภาพเป็นกฎ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๒๘๗/๒๕๔๕)

^{๙๙} พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“กฎ” หมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับหรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ

- **มติคณะรัฐมนตรี**ที่มีลักษณะเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติซึ่งบุคคลในองค์กรฝ่ายบริหารต้องปฏิบัติตาม เช่น มติของคณะรัฐมนตรีที่เห็นชอบตามมติคณะกรรมการพิจารณาสิทธิพิเศษของหน่วยงานและรัฐวิสาหกิจที่ให้สิทธิพิเศษแก่ ทศท. ในการให้บริการเลขหมายโทรศัพท์แก่หน่วยงานของรัฐ อันเป็นการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีกรณีพิเศษตามข้อ ๒๖ (๒) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ อันมีสภาพบังคับเป็นการทั่วไปกับหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นของรัฐรวมทั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องปฏิบัติตาม (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ พ.๒๖/๒๕๕๖)

- **ข้อบังคับกองบัญชาการตำรวจนครบาล** ว่าด้วยแก้ไขเพิ่มเติมการกำหนดให้รถเดินทางเดียวและการใช้ทางเดินรถสำหรับรถบางประเภทในถนนเพชรบุรี กรุงเทพฯ มีผลบังคับเป็นการทั่วไปจึงเป็นกฎ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๒๗/๒/๒๕๕๖)

- **ประกาศกำหนดประเภทของเอกสารที่ราษฎรต้องยื่นประกอบคำร้องขอใช้ไฟฟ้าเพิ่มเติม** เป็นหลักเกณฑ์ที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปกับราษฎรทุกคนโดยไม่ได้มุ่งใช้บังคับกับราษฎรคนใดเป็นการเฉพาะ มีลักษณะเป็นกฎ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๓๔๖/๒๕๕๗)

- **ประกาศกรมการประกันภัย** เรื่องมอบหมายให้นายทะเบียนเปรียบเทียบความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่มีโทษปรับสถานเดียว (ฉบับที่ ๒) ลงวันที่ ๒

สิงหาคม ๒๕๔๑ มิใช่ประกาศที่ออกโดยคณะรัฐมนตรีหรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ฟ. ๒/๒๕๔๔)

- หนังสือเวียนของกระทรวงการคลังที่แจ้งส่วนราชการต่าง ๆ ถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการเบิกจ่ายเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยค่าเช่าบ้านข้าราชการ มีลักษณะเป็น “กฎ” ที่มีใ้ได้ออกโดยคณะรัฐมนตรี หรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีผลบังคับเป็นการทั่วไป (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๑๘/๒๕๔๔)

ข้อมูลข่าวสารตามตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น มีสภาพเป็น “กฎ” ตามมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ถึงแม้ว่าประกาศกรมการประกันภัยหรือหนังสือเวียนของกระทรวงการคลังดังกล่าวข้างต้น จะไม่มีสภาพเป็นกฎที่ออกโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี แต่ก็มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ จึงเป็นข้อมูลข่าวสารตามนัยมาตราดังกล่าว และข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมีลักษณะที่แตกต่างกับข้อมูลข่าวสารที่ถือเป็น “คำสั่งทางปกครอง” ซึ่งเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเฉพาะรายเท่านั้น เช่น การที่เจ้าหน้าที่ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีคำสั่งปฏิเสธการขอใช้ไฟฟ้าเนื่องจากค่าขอขาดเอกสาร รวมทั้ง คำวินิจฉัยอุทธรณ์ที่มีคำสั่งปฏิเสธการขอใช้ไฟฟ้า เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ขอ เป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๔ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๓๔๖/๒๕๔๗) หรือแนวปฏิบัติว่าด้วยการดำเนินคดี

อาญาผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๑ ไม่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป จึงไม่มีลักษณะเป็นกฎ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๕๐๗/๒๕๕๖) ฉะนั้น ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองดังกล่าว จึงไม่อยู่ในบังคับของมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

๑.๒ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู^{๑๔}
มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๔} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

(๑) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

(๒) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา ๗ (๔)

(๓) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ

(๔) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน

(๕) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงตามมาตรา ๗ วรรคสอง

(๖) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ

(มีต่อหน้าถัดไป)

ได้กำหนดประเภทของข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องรวบรวม ข้อมูลข่าวสารโดยจัดแสดงไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู เช่น ผลการ พิจารณาที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน นโยบายหรือการตีความประเภทที่ ไม่ต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา แผนงาน โครงการ งบประมาณ คู่มือ หรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานที่มีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน สัญญาสำคัญของรัฐ มติคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นโดยกฎหมาย หรือโดย มติคณะรัฐมนตรี ซึ่งข้อมูลข่าวสารประเภทนี้ ไม่มีความสำคัญถึงขนาด ที่หน่วยงานของรัฐต้องพิมพ์เผยแพร่ให้แพร่หลายโดยการลงพิมพ์ใน ราชกิจจานุเบกษา แต่มีความสำคัญที่จะต้องให้ประชาชนผู้สนใจได้รับรู้ หรือตรวจค้นได้ทันทีและอย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดหาและรวบรวม ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) - (๘) ได้กำหนดข้อมูลข่าวสาร ที่หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องนำไปจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ดังนี้

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๑๕)

(๗) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือ โดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้ระบุรายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย

(๘) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

(๑) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้ง ความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณา วินิจฉัยดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนทราบว่า ที่ผ่านมานหน่วยงานของรัฐ มีหลักเกณฑ์การพิจารณาอย่างไร และหากตนจะมีการดำเนินการ ในกรณีเดียวกันนั้น จะต้องเตรียมการอย่างไร และหน่วยงานของรัฐ ควรพิจารณาอย่างไร ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารประเภทนี้ จึงต้องเป็นที่ยุติแล้ว เช่น ผลการพิจารณาอนุมัติให้สิทธิเจ้าของรถร่วมปรับปรุงรถโดยสาร จากรถมาตรฐาน ๓ (รถโดยสารธรรมดา) เป็นรถมาตรฐาน ๒ (รถโดยสาร ปรับอากาศ ชั้น ๒) ในเส้นทางสายที่ ๑๗๕ เชียงใหม่ - ขอนแก่น เป็นข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุญาตให้แก่ผู้ขอรับอนุญาตตามหลักเกณฑ์และ เงื่อนไขของทางราชการ ซึ่งอยู่ในความครอบครองของบริษัทขนส่ง จำกัด และมีข้อมูลเกี่ยวกับผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรง ต่อเอกชนซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง (๑) ที่หน่วยงาน ของรัฐต้องจัดให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๕/๒๕๔๗)

(๒) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ ในราชกิจจานุเบกษามาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (๔) เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ นโยบายของหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

(๓) แผนงาน โครงการและงบประมาณรายจ่ายประจำปี ของปีที่กำลังดำเนินการ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการ ใช้งบประมาณของหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนรายละเอียดของ แผนงาน โครงการ สามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินการของรัฐ

ทุกขั้นตอนของการใช้จ่ายงบประมาณ เช่น เอกสารเกี่ยวกับโครงการ ฝึกอบรมและดูงานประจำปี ถือเป็นข้อมูลข่าวสารที่ราชการต้องจัดให้มีไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๑/๒๕๔๗)

(๔) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รู้เกี่ยวกับคู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของเอกชน ดังนั้น จึงบังคับเฉพาะคู่มือหรือคำสั่งที่มีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของเอกชนเท่านั้น

(๕) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงในราชกิจจานุเบกษา หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่ได้มีการจัดพิมพ์เพื่อให้แพร่หลายตามจำนวนพอสมควรแล้ว ไม่จำเป็นต้องนำข้อมูลข่าวสารนั้นลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาอีก แต่จะต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาว่า ได้มีการพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยการอ้างอิงสิ่งพิมพ์นั้น

(๖) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ คือกิจการที่เป็นของรัฐแต่มีการร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำ

ข้อสังเกต พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ บังคับเฉพาะสัญญา ๓ ประเภทดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น ที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า สัญญาอื่น ๆ หน่วยงานของรัฐไม่ต้องเปิดเผย เพราะสัญญาส่วนใหญ่ต้องเปิดเผยให้ประชาชนได้รู้อยู่แล้วเพียงแต่

กฎหมายไม่ได้บังคับให้จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้เท่านั้น เช่น สัญญาให้บริการโทรศัพท์^{๑๖} ประทานบัตรเหมืองแร่หินปูนที่กรมทรัพยากรธรณีออกให้แก่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห.เป็นข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน หรือสัญญาที่มีลักษณะผูกขาดตัดตอน (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๔/๒๕๕๖)

(๗) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้ระบุรายชื่อ รายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริงหรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย มติคณะรัฐมนตรีและมติคณะกรรมการเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ประชาชนจึงควรได้รู้เพื่อจะได้ทราบว่าคณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการได้มีการดำเนินการหรือตัดสินใจในเรื่องใดไปแล้วบ้าง เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับสังคมหรือประเทศอย่างไร หรือเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับตนอย่างไร การให้นำมาเปิดเผยจะเป็นประโยชน์กับทั้งผู้มีหน้าที่วินิจฉัยเพื่อมีมติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งสามารถตรวจสอบทบทวนดูว่าการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ นั้นมีข้อมูลข้อเท็จจริงที่ใช้ประกอบการพิจารณาเพียงพอ หรือถูกต้องเพียงใด ส่วนประชาชนก็สามารถตรวจสอบมาตรฐานการพิจารณาว่าได้ตัดสินใจโดยอยู่บนข้อเท็จจริง และหลักการที่ถูกต้องหรือไม่^{๑๗}

^{๑๖} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๕, หน้า ๑๒.

^{๑๗} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๑๑, หน้า ๑๒.

(๘) ข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการประกาศกำหนด ปัจจุบันคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ออกประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ กำหนดให้ประกาศประกวดราคาและประกาศสอบราคาของหน่วยงานของรัฐที่หัวหน้าส่วนราชการลงนามแล้ว เป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยกำหนดให้ประกาศประกวดราคาและประกาศสอบราคาของหน่วยงานของรัฐที่หัวหน้าส่วนราชการลงนามแล้ว เป็นข้อมูลข่าวสาร ที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ มีกำหนดระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปีนับแต่วันประกาศ เช่น คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑๒/๒๕๔๗ เอกสารการประกวดราคาและประกาศสอบราคาที่ลงนามแล้วมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปี นับแต่วันประกาศ เป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้^{๘๘} และนอกจากนั้นคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ยังได้ออกประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ กำหนดให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐ เป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้

^{๘๘} ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เรื่อง กำหนดให้ประกาศประกวดราคาและประกาศสอบราคาของหน่วยงานของรัฐที่หัวหน้าส่วนราชการลงนามแล้วเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๘ (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๒

ตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐^{๑๑} โดยให้หน่วยงานของรัฐ จัดทำสรุปผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐเป็นรายเดือนทุกเดือน โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับงานที่จัดซื้อจัดจ้าง วงเงินงบประมาณ วิธีการซื้อหรือจ้าง รายชื่อผู้เข้าเสนอราคา และราคาที่เสนอ ผู้ที่ได้รับคัดเลือก และราคาและเหตุผลที่คัดเลือกผู้เสนอราคารายนั้นโดยสรุป เพื่อเป็นบรรณานุกรมสำหรับการตรวจดูของประชาชน

ตัวอย่างข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๘)

(๑) รายงานขอซื้อและคำสั่งแต่งตั้งผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ

ในการจัดหาโดยวิธีประกวดราคาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ /คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ /บันทึกการแจ้งประกาศประกวดราคาตามแนวปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี / ประกาศประกวดราคาซื้อครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ พร้อมอุปกรณ์ต่อพ่วงฯ และเอกสารประกวดราคาซื้อ /ทะเบียนประกาศประกวดราคาและบัญชีการให้เอกสารหรือการขายเอกสารหลักฐานตามเงื่อนไขประกาศประกวดราคา /บันทึกการรับซองเสนอราคา /บันทึกการตรวจสอบของ

^{๑๑} ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เรื่อง กำหนดให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐ เป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๙ (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ประกาศ ณ วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔

เสนอราคาและเอกสารหลักฐานตามเงื่อนไขประกาศประกวดราคา / ตารางเปรียบเทียบราคาและบันทึกคณะกรรมการรับและเปิดซองประกวดราคา / บันทึกเสนอผลการพิจารณาประกวดราคา และประกาศผลประกวดราคาครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์พร้อมอุปกรณ์ต่อพ่วงฯ แคลดตาลีอกและหรือรูปแบบรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่เสนอราคา ของผู้ชนะการประกวดราคา^๑ที่เสนอเพื่อประกอบการพิจารณาของทางราชการ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสารทั้งหมด เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการประกวดราคาที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากผู้เสนอราคาต้องแนบตามประกาศประกวดราคาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับเป็นเอกสารเผยแพร่ปกติทางการค้าที่บุคคลอาจขอรับได้จากร้านขายเครื่องคอมพิวเตอร์ทั่วไปเพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของสินค้าก่อนตัดสินใจซื้อ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ไม่ทำให้ผู้เสนอราคาได้รับความเสียหายแต่อย่างใด รวมทั้ง ข้อมูลข่าวสารดังกล่าว เป็นข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง (๘) (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๕/๒๕๔๗ และ คำวินิจฉัยที่ สค ๗๖/๒๕๔๗ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

(๒) เอกสารสัญญาจ้างก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัด พร้อมบ้านพักและสิ่งก่อสร้างประกอบ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผลการพิจารณาจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีไว้

ให้ประชาชนเข้าตรวจดู บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียหรือไม่ ก็ย่อมมีสิทธิเข้าตรวจดู ขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๔/๒๕๔๗)

(๓) ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประกวดราคา คือ

๑. เอกสารการเสนอราคาทั้งหมดของร้าน ส. พร้อมรับรองเอกสาร
 ๒. เอกสารการเสนอราคาทั้งหมดของบริษัท ร. จำกัด ซึ่งชนะการประกวดราคา พร้อมรับรองเอกสาร คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดซื้อครุภัณฑ์ทางการแพทย์โดยวิธีประกวดราคาและสอบราคาและเป็นข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่ให้เปิดเผยเฉพาะข้อมูลของผู้ชนะการประกวดราคาและสอบราคา เพราะการประกวดราคาได้เสร็จสิ้นแล้ว บริษัทที่เป็นผู้ชนะการประกวดราคาไม่น่าจะได้รับความเสียหายใด ๆ ประกอบกับผู้อุทธรณ์เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในฐานะเข้าร่วมประกวดราคาในครั้งนี้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๑/๒๕๔๗)

(๔) ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประกาศประกวดราคา ผลการพิจารณาของคณะกรรมการเปิดซองประกวดราคาและสอบราคาที่ประกาศผลให้บริษัทใดเป็นผู้ชนะและสัญญาซื้อขายครุภัณฑ์ระหว่างคู่สัญญา คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลข่าวสารของราชการที่เกี่ยวกับผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๖/๒๕๔๗)

(๕) เอกสารการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างก่อสร้างซุ้มเฉลิมพระเกียรติ พร้อมประดับไฟเรืองแสงและการจัดซื้ออุปกรณ์เคเบิลทีวี คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๒๑/๒๕๔๗)

(๖) ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดซื้อ คือ สัญญาและเอกสารการจัดซื้อกระสอบทรายและสัญญาและการจัดซื้อครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ พร้อมกับขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๔๒/๒๕๔๘)

๑.๓ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผยให้แก่ผู้ขอเป็นการเฉพาะราย^{๒๐} นอกจากประชาชนทั่วไปไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียหรือไม่

^{๒๐} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้วหรือที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้แล้วหรือที่มีการจัดไว้ให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา ๒๖ แล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามสมควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ก็ตาม จะมีสิทธิที่จะได้รับรู้ถึงข้อมูลข่าวสาร ที่หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาหรือมีสิทธิที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้หรือที่จัดไว้ให้ประชาชนได้ค้นคว้าแล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารของราชการอื่นๆ หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบมีหน้าที่ต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร

“เวลาอันสมควร” นี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะจึงต้องพิจารณาตามชนิด ประเภท และจำนวนของข้อมูลข่าวสารประกอบ^{๒๑} อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘^{๒๒} ได้เน้นให้ส่วนราชการปฏิบัติโดยคำนึงถึงการอำนวยความสะดวก

^{๒๑} กิตติศักดิ์ ปรกติ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๔๑), หน้า ๕๑.

^{๒๒} พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖

มาตรา ๓๗ ในการปฏิบัติราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริการประชาชนหรือติดต่อประสานงานระหว่างส่วนราชการด้วยกัน ให้ส่วนราชการกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานแต่ละงานและประกาศให้ประชาชนและข้าราชการทราบ (มีต่อหน้าถัดไป)

ความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยเร็ว ประกอบกับคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๔๗ ให้นำหน่วยงานของรัฐให้บริการข้อมูลข่าวสารราชการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว โดยต้องถือปฏิบัติเมื่อประชาชนขอข้อมูลข่าวสารดังนี้^{๒๓}

ก. กรณีที่ประชาชนขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของรัฐมีข้อมูลข่าวสารนั้นและพร้อมที่จะจัดหาให้ได้ จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็วหรือภายในวันที่รับคำขอ

ข. ในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารตามที่ขอมีเป็นจำนวนมากหรือไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๑๕ วัน จะต้องแจ้งให้ผู้ขอ

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๒๒)

เป็นการทั่วไป ส่วนราชการใดมิได้กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานใด และ ก.พ.ร. พิจารณาเห็นว่างานนั้นมีลักษณะที่สามารถกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จได้ หรือส่วนราชการได้กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จไว้ แต่ ก.พ.ร. เห็นว่าเป็นระยะเวลาที่ล่าช้าเกินสมควร ก.พ.ร. จะกำหนดเวลาแล้วเสร็จให้ส่วนราชการนั้นต้องปฏิบัติก็ได้

ให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องตรวจสอบให้ข้าราชการปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๓๘ เมื่อส่วนราชการใดได้รับการติดต่อสอบถามเป็นหนังสือจากประชาชน หรือจากส่วนราชการด้วยกันเกี่ยวกับงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการนั้น ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้นที่จะต้องตอบคำถามหรือแจ้งการดำเนินการให้ทราบภายในสิบห้าวันหรือภายในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๓๗

^{๒๓} สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, การดำเนินการเรื่องร้องเรียน, (กรุงเทพฯ : สามเจริญการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

ข้อมูลข่าวสารทราบภายใน ๑๕ วัน รวมทั้ง แจ้งกำหนดวันที่จะดำเนินการแล้วเสร็จให้ผู้ขอข้อมูลข่าวสารทราบด้วย

หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐการปฏิเสธการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอ โดยปกติหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอ แต่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็สามารถปฏิเสธการจัดหาข้อมูลข่าวสารได้ในบางกรณี หากเป็นการขอข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ขอระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่ไม่อาจเข้าใจได้ตามสมควรหรือเป็นคำขอที่ไม่ชัดเจน เช่น ระบุว่าขอสรรพเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสำนวนการร้องเรียนทั้งหมด กรณีเช่นนี้ถือว่าเป็นคำขอที่ไม่ชัดเจนว่าขอข้อมูลข่าวสารอะไร (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๘/๒๕๔๗) หรือระบุขอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการจัดซื้อวัสดุสิ้นเปลืองประเภท ปูน ทราาย เหล็กก่อสร้าง ไม้แปรรูป ตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ - ๒๕๔๗ ถือว่าเป็นคำขอที่กว้าง (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๖/๒๕๔๗) หน่วยงานของรัฐก็ย่อมที่จะปฏิเสธการจัดหาข้อมูลข่าวสารตามที่ขอให้กับผู้ขอ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอมิหน้าที่ต้องให้คำแนะนำให้ผู้ขอระบุข้อความให้ชัดเจนเพื่อจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอต่อไป

(๒) เป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่มีในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ หากข้อมูลข่าวสารที่ขอไม่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐที่รับคำขอ หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอก็ไม่จำเป็นต้องจัดหาให้ เช่น รายงานการประชุมของ อ.ก.ค. เกี่ยวกับการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ของผู้ถูกรณ

และสำเนาสมุดเงินสด รายงานเงินคงเหลือประจำวันทะเบียนคุมเงิน
หมวดเงินอุดหนุนอาหารเสริม (นม) วัสดุการศึกษา เงินบำรุงการศึกษา
บัญชีรายรับ - รายจ่ายและงบดุลของสหกรณ์ร้านค้าและสหกรณ์บริการ
น้ำดื่ม ระหว่างปี ๒๕๓๙ - ๒๕๔๔ ไม่มีข้อมูลอยู่ในความครอบครอง
ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า
ไม่ต้องจัดหาให้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๘/๒๕๔๗) แต่ถ้าข้อมูลข่าวสารที่ขออยู่
ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่รับคำขอ หน่วยงานของรัฐ
ที่รับคำขอจะต้องจัดหาให้ เช่น รายงานการสืบสวนข้อเท็จจริงของ
กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นข้อมูลข่าวสารที่สำนักงาน
คณะกรรมการกฤษฎีกามีไว้ในครอบครองเพื่อดำเนินการตามกระบวนการ
พิจารณาเรื่อง ร้องทุกข์ เป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครอง
ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่เปิดเผยให้ผู้อุทธรณ์ทราบได้
(คำวินิจฉัยที่ สค ๖/๒๕๔๔)

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอ
ไม่มีข้อมูลตามที่ขอเนื่องจากข้อมูลข่าวสารที่ขอนั้นอยู่ในความครอบครอง
หรือควบคุมดูแลของหน่วยงานอื่น เช่น อยู่ในความครอบครองหรือ
ควบคุมดูแลของหน่วยงานในส่วนกลางหรือสาขาของหน่วยงานของรัฐ
ที่รับคำขอหรือหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอ
มีหน้าที่ต้องให้คำแนะนำให้ไปขอข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐแห่งใด
เพื่อให้ผู้ขอข้อมูลข่าวสารยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารต่อหน่วยงานของรัฐ
ที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลต่อไป ดังนั้น ถ้าเป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ใน
ความครอบครองของหน่วยงานอื่น หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอมีหน้าที่

เพียงแนะนำเท่านั้นตามมาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง^{๒๔} แห่งพระราชบัญญัติ
ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

(๓) เป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะ
ให้ได้ โดยหลักการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอเป็นการเฉพาะราย
ข้อมูลที่จะต้องมีอยู่แล้วในสภาพพร้อมที่จะให้ได้ ไม่ใช่ข้อมูลข่าวสาร
ที่ต้องจัดทำ วิเคราะห์ จำแนก รวบรวม หรือจัดให้มีขึ้นใหม่ เว้นแต่
เป็นการแปรสภาพเป็นเอกสารจากข้อมูลข่าวสารที่บันทึกไว้ในระบบ
การบันทึกภาพหรือเสียง ระบบคอมพิวเตอร์ หรือระบบอื่นใด เช่น
ขอตรวจดูทะเบียนรับหนังสือของอำเภอ ซึ่งเป็นทะเบียนเกี่ยวกับการรับ
หนังสือจากหน่วยงานต่างๆ ที่ส่งมาถึงอำเภอ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า
บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียหรือไม่ ย่อมมีสิทธิที่จะขอเข้าตรวจดู
ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารนั้น เมื่อผู้ขอ
ได้ขอตรวจดูทะเบียนรับหนังสือเล่มปัจจุบันและเพิ่งขอเพียงครั้งเดียว
มิได้ขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้ง อีกทั้ง เป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในสภาพ
พร้อมจะให้ได้อยู่แล้ว จึงไม่ต้องพิจารณาถึงประโยชน์หรือความจำเป็น
ของผู้ขอตรวจดู ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๒/๒๕๔๗)

^{๒๔} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง ในกรณีที่มีผู้ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารของราชการ
ตามมาตรา ๑๑ แม้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ขอจะอยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงาน
ส่วนกลาง หรือส่วนสาขาของหน่วยงานแห่งนั้นหรือจะอยู่ในความควบคุมดูแลของ
หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นก็ตาม ให้หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอให้คำแนะนำ
เพื่อไปยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นโดยไม่ชักช้า

แต่ถ้าเป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะให้กับผู้ขอได้ หน่วยงานของรัฐก็ไม่จำเป็นต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอ เช่น กรณีที่เป็นสัญญายังมีได้ลงนาม ถือเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีได้มีอยู่แล้วในสภาพที่พร้อมจะให้ได้เพราะอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๙๖/๒๕๔๗) หรือเทศบาลเมืองภูเก็ตมีเพียงข้อมูลรายชื่อราษฎรผู้ย้ายเข้ามาในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต ระหว่างวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๖ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๖ ซึ่งเป็นข้อมูลของปีปัจจุบันเท่านั้น และการที่จะให้ทราบว่ารราษฎรคนใดย้ายเข้ามาจากที่ใด เทศบาลเมืองภูเก็ตต้องทำการประมวลข้อมูลอีกชั้นหนึ่ง คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสารตามคำขอไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะให้ได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๙๐/๒๕๔๖)

คำวินิจฉัยดังกล่าว แสดงให้เห็นวัตถุประสงค์ของการกำหนดหลักการนี้ได้เป็นอย่างดี เพื่อมิให้การจัดหาข้อมูลข่าวสารเป็นการเพิ่มภาระแก่หน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์ของผู้ขอเฉพาะรายเพียงคนเดียว จนทำให้เกิดปัญหาต่อการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานของรัฐยังคงมีหน้าที่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอ หากหน่วยงานของรัฐมีข้อมูลข่าวสารที่พร้อมจะให้ได้ อยู่ในความครอบครองแล้วโดยไม่ต้องจัดทำขึ้นใหม่ เช่น ในกรณีที่ขอดูทะเบียนรับหนังสือซึ่งเป็นเอกสารที่หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดทำเป็นประจำตามระเบียบว่าด้วยงานสารบรรณซึ่งต้องมีอยู่ในความครอบครองอยู่แล้ว อีกทั้ง ข้อมูลทะเบียนรับหนังสือมีลักษณะเป็นข้อมูลข่าวสารของ

ราชการทั่วไป หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอก็จะต้องจัดหาให้ผู้ขอข้อมูลข่าวสารนั้น โดยไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลความจำเป็นในการขอข้อมูล

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ยังเปิดโอกาสว่า ถึงแม้จะเป็นข้อมูลข่าวสารที่จะต้องจัดทำวิเคราะห์ จำแนก รวบรวม หรือจัดให้มีขึ้นใหม่ก็ตาม หากหน่วยงานของรัฐ เห็นว่ามีใช้การขอเพื่อประโยชน์ทางการค้าและเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อป้องกัน สิทธิเสรีภาพของผู้นั้นหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ หน่วยงานของรัฐ จะจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอก็ได้

(๔) เป็นข้อมูลที่ขอบ่อยครั้งหรือจำนวนมากโดยไม่มีเหตุอันสมควร กรณีที่มีการขอข้อมูลข่าวสารเป็นจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร หน่วยงานของรัฐไม่จำเป็นต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอ เช่น

- ขอข้อมูลข่าวสารที่เป็นหลักฐานการส่งประกาศ สอบราคาจัดซื้อวัสดุสิ้นเปลืองประเภท ปูน ทราย เหล็กก่อสร้าง ไม่แปรรูป ตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ - ๒๕๔๗ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นคำขอที่มีขอบเขตกว้างขวาง มีปริมาณมากเกินสมควร จนอาจเป็นการรบกวน การทำงานของเจ้าหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร จึงให้ระบุข้อมูลข่าวสาร ที่ต้องการให้ชัดเจน มีลักษณะที่เข้าใจได้และมีปริมาณที่เหมาะสม (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๖/๒๕๔๗)

- ขอข้อมูลข่าวสารการประกวดราคาจัดซื้อจัดจ้างตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม ๒๕๔๖ - ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๗ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า

มิใช่เป็นการขอข้อมูลข่าวสารจำนวนมากหรือบ่อยครั้ง โดยไม่มีเหตุอันสมควร (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๕/๒๕๕๗)

- ขอนหนังสือแจ้งเกี่ยวกับการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนและอาคารสำหรับเก็บวัสดุสำนักงาน คณะกรรมการวินิจฉัยว่า เป็นเอกสารประชาสัมพันธ์การก่อสร้างอาคารในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ได้จัดทำเป็นแผนพับข้อแนะนำการขออนุญาตก่อสร้างอาคารและจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ เป็นข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่เป็นการทั่วไปอยู่แล้วและมีใช่เป็นการขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๑/๒๕๕๗)

- ขอสำเนาเอกสารกรณีที่ผู้อุทธรณ์กล่าวหา นาย พ. เทศมนตรีกับพวกว่ากระทำผิดเกี่ยวกับการจัดจ้างตามโครงการปรับปรุงเตาเผาศพระบบไร้ควัน ไร้กลิ่น จำนวน ๘ วัต ในเขตเทศบาลรวมเอกสารจำนวน ๑๓๓ รายการ เพื่อประกอบการให้ถ้อยคำกับคณะอนุกรรมการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เนื่องจากผู้อุทธรณ์ถูกกล่าวหาว่ามีความผิดตามกฎหมายจากคณะกรรมการฯ ดังกล่าว ผู้อุทธรณ์จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารดังกล่าว และมีเหตุจำเป็นต้องใช้ข้อมูลประกอบหลักฐานคำชี้แจงต่อคณะอนุกรรมการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อปกป้องสิทธิของตน การเปิดเผยมิได้มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ

ตามปกติแต่อย่างใด รวมทั้ง จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ การขอข้อมูลดังกล่าวมิใช่เป็นการขอบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผล

สมควรและการดำเนินการสอบสวนเป็นที่ยุติแล้ว (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๔/๒๕๔๗)

- ขอข้อมูลความคืบหน้าการเรียกร้องค่าเสียหายกับ บริษัท อ. จำกัด สัญญาต่อสร้างเรือและผลสรุปทางการเงินโครงการว่าจ้างต่อสร้างเรือต่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อุทธรณ์ คือ (๑) โครงการต่อสร้างเรือชุดแบบยุงดินขนาด ๔๐๐ ลูกบาศก์เมตร ประกอบด้วยเรือเจ้าท่า ข ๔ ที่ประเทศญี่ปุ่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เรือเจ้าท่า ข ๘ ที่ประเทศญี่ปุ่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ (๒) โครงการต่อสร้างเรือชุดแบบหัวส่วขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางท่อส่งดิน ๑๒ นิ้ว ประกอบด้วยเรือเจ้าท่า ข ๓๑ เรือเจ้าท่า ข ๓๓ และเรือเจ้าท่า ข ๓๕ ที่ประเทศเยอรมัน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ (๓) โครงการต่อสร้างเรือพีลีเยิง (Tender Boat) เรือชุดแบบหัวส่ว ประกอบด้วยเรือเจ้าท่า ๒๓๑ เรือเจ้าท่า ๒๓๓ และเรือเจ้าท่า ๒๓๕ ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า รายละเอียดเกี่ยวกับสัญญาต่อสร้างเรือและผลสรุปทางการเงินโครงการว่าจ้างต่อสร้างเรือเป็นข้อมูลข่าวสารที่กระทบต่อประโยชน์ได้เสียของผู้อุทธรณ์โดยตรงจึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยให้แก่ผู้อุทธรณ์ได้ ถึงแม้ข้อมูลจะมีจำนวนมาก แต่มิใช่การขอจำนวนมากโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร (คำวินิจฉัยที่ สค ๖๘/๒๕๔๗)

จากคำวินิจฉัยดังกล่าว การพิจารณาว่าเป็นการขอจำนวนมากหรือไม่ จำเป็นต้องคำนึงถึงขอบเขตของข้อมูลข่าวสารที่ขอ ปริมาณของข้อมูลข่าวสารที่ขอและภาระของหน่วยงานของรัฐที่รับคำขอ ประกอบกัน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ข้อมูลข่าวสารที่ขอจะมีจำนวนมาก

หากผู้ขอข้อมูลเป็นผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารและจำเป็นต้องใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือเป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐเผยแพร่อยู่แล้ว แม้จะขอจำนวนมาก หน่วยงานของรัฐต้องจัดหาให้ผู้ขอ

(๕) เป็นการขอข้อมูลที่ได้มีการจัดชั้นความลับโดยหน่วยงานอื่น หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอนั้น ไม่มีหน้าที่ต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้ แต่จะต้องส่งคำขอให้หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของข้อมูลนั้นพิจารณาตามมาตรา ๑๒ วรรคสอง^{๒๔} แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เช่น สภาความมั่นคงส่งเอกสารลับมาที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ต่อมาประชาชนมาขอข้อมูลข่าวสารนั้นจากกระทรวงแรงงานฯ กระทรวงแรงงานฯ ไม่มีหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารตามที่ขอ แต่จะต้องแนะนำให้ไปขอจากหน่วยงานของรัฐเจ้าของข้อมูลที่ประทับชั้นความลับนั้น เพื่อให้หน่วยงานของรัฐแห่งนั้นพิจารณาและมีคำสั่งต่อไป ทั้งนี้ เพราะหน่วยงานของรัฐที่ประทับชั้นความลับย่อมมีเหตุผลในการจัดชั้นความลับนั้น

๑.๔ ข้อมูลข่าวสารประวัติศาสตร์ มาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนด

^{๒๔} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๑๒ วรรคสอง ถ้าหน่วยงานของรัฐผู้รับคำขอเห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่มีคำขอเป็นข้อมูลข่าวสารที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นและได้ระบุนำห้ามการเปิดเผยไว้ตามระเบียบที่กำหนดตามมาตรา ๑๖ ให้ส่งคำขอนั้นให้หน่วยงานของรัฐผู้จัดทำข้อมูลข่าวสารนั้นพิจารณาเพื่อมีคำสั่งต่อไป

เกี่ยวกับเอกสารประวัติศาสตร์ที่หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องส่งมอบให้ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่ กฎหมายกำหนด สำหรับเก็บรักษาไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

(๑) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐ ไม่ประสงค์จะเก็บรักษาไว้

(๒) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผย ตามมาตรา ๑๔ เมื่อมีอายุครบ ๗๕ ปี นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มี ข้อมูลข่าวสารนั้น

(๓) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผย ตามมาตรา ๑๕ เมื่อมีอายุ ๒๐ ปี นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มีข้อมูล ข่าวสารนั้น

๒. การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่เปิดเผยได้

๒.๑ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องนำข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗^{๒๖} แห่ง พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ลงพิมพ์ใน ราชกิจจานุเบกษา เนื่องจากข้อมูลข่าวสารประเภทนี้ มีความสำคัญ ที่ประชาชนต้องรู้เหตุผล ที่กำหนดให้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

^{๒๖} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๑๐, หน้า ๘.

ก็เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารมีการแพร่หลายมากที่สุด เพื่อการส่งเสริมโฆษณาให้ประชาชนได้รู้ข้อมูลข่าวสารของรัฐอย่างกว้างขวางและเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานถาวรในการอ้างอิงเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ ในทางกฎหมายด้วย อีกทั้ง เนื่องจากข้อมูลข่าวสารที่มีสภาพเป็นกฎนั้น มีผลบังคับกับประชาชนทั่วไป จึงจำเป็นต้องให้ประชาชนได้รับรู้และหากหน่วยงานของรัฐ ไม่ได้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา จะนำมาใช้บังคับในทางที่เป็นโทษแก่บุคคลใดมิได้^{๒๗} กฎ ที่ยังมีได้ลงพิมพ์จึงใช้บังคับได้ในทางที่เป็นคุณกับบุคคลเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การออกกฎบางกรณีมีบทบัญญัติที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้มีผลใช้บังคับเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว กรณีนี้ถ้ายังไม่ประกาศจะใช้บังคับไม่ได้เลยไม่ว่าในทางที่เป็นคุณหรือในทางที่เป็นโทษก็ตาม ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ ที่มีข้อมูลข่าวสารดังกล่าวอยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลจะต้องนำข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

๒.๒ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู
 หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่จัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) - (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังนี้

^{๒๗} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๘ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องลงพิมพ์ตามมาตรา ๗ (๔) ถ้ายังไม่ได้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาจะนำมาใช้บังคับในทางที่ไม่เป็นคุณแก่ผู้ใดไม่ได้ เว้นแต่ผู้นั้นจะรับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเป็นจริงมาก่อนแล้วเป็นเวลาพอสมควร

(๑) การจัดให้มีสถานที่สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้^{๒๔} โดยให้หน่วยงานของรัฐจัดสถานที่สำหรับประชาชนสามารถเข้าค้นหา ตรวจดูและศึกษาข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเองโดยสะดวกตามสมควร และหน่วยงานของรัฐจะต้องจัดทำตราชั้นที่มีรายละเอียดเพียงพอสำหรับประชาชนสามารถค้นหาข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเอง เช่น จัดไว้ในห้องสมุดหรือจัดแยกไว้ต่างหาก หรือให้บริการ ณ สถานที่แห่งอื่นก็ได้หากมีความจำเป็นเรื่องสถานที่ นอกจากนั้น หน่วยงานของรัฐอาจกำหนดแนวปฏิบัติในการเข้าตรวจค้นข้อมูลข่าวสารไว้ด้วยก็ได้

(๒) การนำข้อมูลข่าวสารไปจัดไว้ในสถานที่สำหรับให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ มาตรา ๙ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ บัญญัติว่า "ข้อมูลข่าวสารที่จัดให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีส่วนที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ อยู่ด้วย ให้ลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น" ฉะนั้น หน่วยงานของรัฐจึงต้องตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่จะนำไปจัดไว้

^{๒๔} ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๑

ก่อนว่าข้อมูลข่าวสารนั้นมีส่วนที่ต้องห้ามเปิดเผยตามมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕^{๒๕} หรือไม่ เช่น เป็นข้อมูลข่าวสารที่อาจก่อให้เกิด

^{๒๕} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๑๔ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จะเปิดเผยมิได้

มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

(๑) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(๒) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

(๓) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

(๔) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

(๕) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

(มีต่อหน้าถัดไป)

ความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้วจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยเป็นต้น หากมีหน่วยงานของรัฐจะต้องลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนนั้นก่อนการนำไปจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้

(๓) การเข้าตรวจดู ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร นอกจากบุคคลหรือประชาชนทั่วไปไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม จะมีสิทธิขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารแล้ว ยังมีสิทธิขอสำเนาข้อมูลข่าวสารหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ในการขอข้อมูลข่าวสารนั้น ผู้ขอไม่จำเป็นต้องชี้แจงแสดงเหตุผลว่าจะขอข้อมูลข่าวสารไปเพื่อประโยชน์อะไรเพราะมาตรา ๑๑^{๐๐} แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้รองรับสิทธิของประชาชนในการขอข้อมูลข่าวสารเป็นการเฉพาะรายอยู่แล้ว กับทั้งข้อมูลข่าวสารประเภทนี้ เป็นข้อมูลข่าวสารสาธารณะ อย่างไรก็ตาม

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๒๙)

(๖) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

(๗) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

๙๑๙

๙๑๙

^{๐๐} อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ ๒๐, หน้า ๓๕.

ในบางกรณีเอกชนผู้ขอข้อมูลข่าวสารอาจจำเป็นต้องระบุเหตุผลในการขอข้อมูลข่าวสารนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้เป็นข้อพิจารณาประกอบคำขอ ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้ขอตนเอง เช่น ผู้ขอข้อมูลให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นเอกสารหลักฐานในการต่อสู้คดีหรือเพื่อทราบผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา เป็นต้น

นอกจากนั้น หน่วยงานของรัฐมีสิทธิที่จะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ขอข้อมูลข่าวสารได้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการประกาศกำหนดหรือตามที่หน่วยงานของรัฐกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

๒.๓ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผยให้แก่ผู้ขอเป็นการเฉพาะราย ในกรณีที่เป็นข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอข้อมูลข่าวสารเป็นการเฉพาะรายนั้น ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องดำเนินการ ดังนี้

(๑) ลบหรือตัดทอนข้อมูลในส่วนที่ห้ามเปิดเผย ตามมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เช่น ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้วจะมีผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้วจะเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้ว

จะเกิดความเสียหายต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด ดังนั้น เมื่อหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับคำขอข้อมูลข่าวสารหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องตรวจสอบว่า ข้อมูลข่าวสารที่ขอกทั้งหมดหรือบางส่วนนั้น มีส่วนที่เป็นข้อมูลตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ หรือไม่ หากเป็นข้อมูลตามมาตรา ๑๔ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิเสธการให้ข้อมูลข่าวสารจะใช้ดุลพินิจไม่ได้ แต่ถ้าเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีสิทธิที่จะใช้ดุลพินิจเลือกที่จะให้ข้อมูลข่าวสารตามที่ขอหรือไม่ โดยการซึ่งน้ำหนักความสำคัญระหว่าง ๓ เรื่อง คือ

๑. การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ จะต้องพิจารณาว่าการเปิดเผยจะกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างไร หรือไม่

๒. ประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ การเปิดเผยจะมีประโยชน์ต่อสาธารณะมากน้อยเพียงใด

๓. ประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ คนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารนั้นจะได้รับผลกระทบมากน้อยเพียงใดหรือไม่

เช่น ขอสำนวนการสอบสวนทางวินัย ซึ่งผลการสอบสวนทางวินัยเป็นที่ยุติแล้ว ผู้อุทธรณ์ได้รับโทษตัดเงินเดือนร้อยละ ๑๐ เป็นเวลา ๓ เดือน องค์การพอกหนังมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยให้เหตุผลว่าเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติ

ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผู้ขอข้อมูลมีเหตุผลอันสมควรที่จะขอข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเพื่อใช้ประกอบการร้องทุกข์ โดยอาจใช้ดุลพินิจลบหรือตัดทอนหรือทำด้วยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยชื่อ ลายมือชื่อและตำแหน่งของผู้ให้การเป็นพยานและข้อความที่อาจแสดงให้เห็นถึงตัวผู้ให้การเป็นพยาน (คำวินิจฉัยที่ สค ๔๘/๒๕๔๗)

- ขอรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยและเอกสารทุกฉบับที่ผู้บังคับบัญชาใช้ประกอบในการพิจารณา ลงโทษทางวินัย กรณีดังกล่าวโรงเรียนชะอวดมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยให้เหตุผลว่า ถ้าหน่วยงานหรือองค์กรที่รับเรื่องอุทธรณ์ มีหนังสือราชการขอเอกสาร ทางโรงเรียนไม่ขัดข้อง คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์เป็นผู้ถูกกล่าวหาและถูกสอบสวนทางวินัย จึงมีเหตุผลสมควรที่จะขอตรวจดูพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการสอบสวนได้และการสอบสวนได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว การเปิดเผยไม่น่าจะกระทบต่อกระบวนการสอบสวนอันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่เมื่อคำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลอื่นเห็นควรให้ลบตัดทอน หรือทำด้วยประการอื่นใดมิให้รู้ตัวบุคคลผู้ร้องเรียน และผู้ให้การเป็นพยาน (คำวินิจฉัยที่ สค ๕๖/๒๕๔๗)

- ขอทราบข้อเท็จจริงค่าให้การพยานในบันทึกถ้อยคำพยาน เทศบาลตำบลโนนสูงมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยขอให้

ผู้อุทธรณ์ใช้สิทธิอุทธรณ์ เพราะอยู่ในดุลพินิจของนายกเทศมนตรีที่จะอนุญาตหรือไม่ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า พยานผู้ให้การเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องร้องเรียนและการสอบสวนได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ให้เปิดเผยได้โดยปกปิดชื่อหรือสิ่งอื่นใดอันจะบ่งชี้ให้รู้ถึงตัวบุคคลผู้ให้การเป็นพยาน (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๗/๒๕๔๗)

- ขอรายงานการสอบสวนทางวินัย รายงานการสอบสวนข้อเท็จจริง บันทึกถ้อยคำพยานบุคคล บันทึกการพิจารณาของ อ.ก.พ.กรม และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กรมพัฒนาชุมชนมีคำสั่งเปิดเผยรายงานการสอบสวนทางวินัยแต่ไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอื่น โดยให้เหตุผลว่า เพื่อประโยชน์ในการรักษาวินัยของข้าราชการและการเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดวินัยของข้าราชการ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า การสอบสวนทางวินัยได้ดำเนินการเสร็จสิ้นและมีการลงโทษผู้อุทธรณ์แล้ว ให้เปิดเผยได้ แต่หากหน่วยงานเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับชื่อผู้ร้องเรียน และพยานบุคคลใดอาจจะก่อให้เกิดอันตรายหรือความปลอดภัยต่อผู้นั้น หน่วยงานก็อาจใช้ดุลพินิจให้ปิดชื่อและตำแหน่ง ตลอดจนข้อความที่อาจแสดงให้เห็นถึงตัวผู้ร้องเรียนและพยานได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๙๕ / ๒๕๔๗)

- ขอรายงานผลการสืบสวนข้อเท็จจริง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยให้เหตุผลว่า ส่วนวนการสอบสวนต่าง ๆ ยังอยู่ในขั้นการพิจารณาดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแจ้งว่าการดำเนินการทางวินัย ยังไม่สิ้นสุดการเปิดเผยอาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์เป็น ผู้ร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสืบสวนข้อเท็จจริง เมื่อการสืบสวน ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว จึงมีเหตุอันสมควรที่จะขอตรวจดูข้อมูล ข่าวสารดังกล่าว การเปิดเผยไม่น่าจะทำให้การบังคับใช้กฎหมาย เสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ถึงแม้จะต้องเสนอ รายงานผลการสืบสวนข้อเท็จจริงต่อ อ.ก.พ. เพื่อพิจารณาก่อนจึงจะ ถือว่าสิ้นสุด ก็ให้เปิดเผยได้โดยอาจใช้ดุลพินิจลบ ดัดทอน หรือทำด้วย ประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยซึ่งลายมือชื่อ ตำแหน่ง รวมทั้ง ข้อความอื่นใดที่อาจแสดงให้ทราบถึงตัวผู้ให้การเป็นพยานได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑๑/๒๕๔๗)

- ผู้อุทธรณ์ขอรายงานการประชุมของคณะอนุกรรมการ ข้าราชการ และบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เขตพื้นที่ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๐ จนถึงปัจจุบัน คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า รายงานการประชุมเป็นเพียง การบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา ได้พิจารณาดำเนินการไปเท่านั้น การเปิดเผยไม่น่าจะทำให้การปฏิบัติ หน้าที่ที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ตรงกัน ข้ามการเปิดเผยจะเป็นการแสดงถึงความโปร่งใสในการดำเนินงาน และ การบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเองด้วย ส่วนข้อมูล

ข่าวสารส่วนบุคคล อันได้แก่ อัตราเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของบุคคลที่มีชื่อปรากฏอยู่ในรายงานการประชุม หากเห็นว่าการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ก็อาจใช้ดุลพินิจลบหรือปกปิดข้อความในส่วนที่เป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลได้ (คำวินิจฉัยที่ สค๑๕/๒๕๕๑)

ข้อสังเกต การขอข้อมูลข่าวสารตามคำวินิจฉัยข้างต้น เป็นการขอเฉพาะรายและเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งโดยหลักการของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องเปิดเผย แต่สามารถใช้ดุลพินิจไม่เปิดเผยได้ ฉะนั้น จึงสามารถใช้ดุลพินิจไม่เปิดเผยส่วนใดส่วนหนึ่งของข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนดได้ โดยการลบ ตัดทอนหรือทำด้วยประการอื่น เพื่อมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนนั้น

(๒) ผู้ขอข้อมูลข่าวสารไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับข้อมูลข่าวสารที่ขอ มาตรา ๑๑ วรรคห้า บัญญัติว่า "ให้นำความในมาตรา ๘ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับแก่การจัดหาข้อมูลข่าวสารให้ตามมาตรา นี้โดยอนุโลม" ฉะนั้น หลักการ "ไม่มีส่วนได้เสีย" จึงต้องนำมาใช้กับการขอข้อมูลข่าวสารเป็นการเฉพาะรายด้วย ในฐานะผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในข้อมูลข่าวสารของราชการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร

ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ผู้ขอข้อมูลข่าวสารเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง ย่อมถือเป็นผู้ทรงสิทธิในฐานะคู่กรณี ตามมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙^{๓๓} ที่จะขอข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้ในการโต้แย้งหรือป้องกันสิทธิของตน เช่น ความเห็นคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องเสรีที่ ๒๕๕/๒๕๔๕ วินิจฉัยว่า ตามมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ คู่กรณีมีสิทธิขอตรวจดูเอกสารเพื่อประโยชน์ในการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตนได้ ถ้ากรณีใดเป็นเรื่องจำเป็นต้องรู้ โดยผู้ที่จะให้คู่กรณีดูเอกสาร คือ เจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาและทำคำสั่งทางปกครองในเบื้องต้นว่า เอกสารนั้นจำเป็นหรือไม่ โดยพิจารณาจากความเป็นธรรมของคู่กรณีเป็นหลัก ในอันที่จะโต้แย้ง หรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตน สิทธิที่จะขอตรวจดูเอกสารตามมาตรา ๓๑ ดังกล่าว เป็นสิทธิที่กว้างขวางกว่าสิทธิของบุคคลทั่วไป ที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ดังนั้น ถ้าเรื่องใดเป็นกรณีจำเป็นหากไม่รู้แล้วจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาทางปกครองก็ต้องให้คู่กรณีดูเอกสารหรือพยานหลักฐานนั้น หรือในกรณีที่ผู้ขอมีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะเป็นผู้เข้าร่วมการประกวดราคาขอสัญญา

^{๓๓} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง คู่กรณีมีสิทธิที่จะขอตรวจดูเอกสารที่จำเป็นต้องรู้เพื่อการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิตนได้ แต่ถ้ายังไม่ได้ทำคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้น คู่กรณีไม่มีสิทธิขอตรวจดูเอกสารอันเป็นต้นร่างคำวินิจฉัย

ชื่อชายเครื่องจักรและอุปกรณ์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับผู้ที่ได้รับการคัดเลือก (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๐/๒๕๔๗) หรือกรณีที่ผู้อุทธรณ์ขอข้อมูลรายชื่อคณะพระนักศึกษาที่อ้างตัวว่าเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ได้ร่วมกันทำหนังสือถึงรองอธิบดีขอให้พิจารณาพฤติกรรมผู้อุทธรณ์ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า กระบวนการสืบสวนข้อเท็จจริงเสร็จสิ้นและมีคำสั่งยุติเรื่องแล้ว และไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการเปิดเผยจะกระทบต่อความปลอดภัยของคณะพระที่ลงชื่อแต่การเปิดเผยจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อุทธรณ์ ซึ่งถูกร้องเรียนและเป็นการใช้สิทธิปกป้องคุ้มครองตนเอง โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ประสงค์ให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนและปกป้องรักษาประโยชน์ของตน (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๕/๒๕๔๗)

อย่างไรก็ตาม ในกรณีนี้ผู้ขอข้อมูลข่าวสารมีฐานะเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐและได้ขอข้อมูลข่าวสารตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด มิใช่ขอข้อมูลข่าวสารในฐานะเป็นเอกชน ย่อมมิใช่ผู้ทรงสิทธิที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เช่น ผู้ขอข้อมูลข่าวสารเป็นประธานคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยนาง ท. ที่ถูกกล่าวหาว่ายุยงส่งเสริมให้ราษฎรทำหนังสือร้องเรียนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้อำนวยการโรงเรียน ก. ตามคำสั่งของโรงเรียน ก. ได้มีหนังสือขอหนังสือร้องเรียนดังกล่าว จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยอ้างว่าเพื่อประกอบการพิจารณาในการดำเนินการสอบสวน

ทางวินัย คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า การขอข้อมูลข่าวสารของผู้ทูลเกล้าฯ เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายมิใช่ในฐานะเป็นเอกชนจึงไม่มีฐานะเป็นผู้ทรงสิทธิ ที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงไม่มีสิทธิที่จะขอ ข้อมูลข่าวสารดังกล่าว (คำวินิจฉัยที่ ๘๔/๒๕๔๘) แต่กรณีเดียวกันนี้ ถ้าผู้ถูกร้องเรียนเป็นผู้ขอหนังสือร้องเรียน คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นผู้ถูกระทบสิทธิโดยตรงจากการที่มีผู้ร้องเรียนจึงมีสิทธิที่จะทราบ ข้อมูลข่าวสารหนังสือร้องเรียนเพื่อใช้ในการปกป้องสิทธิของตน แต่ให้ ปกปิดชื่อผู้ร้องเรียนหรือข้อความที่อาจทำให้รู้ตัวผู้ร้องเรียนเพื่อ ค้ำครองผู้ร้องเรียนมิให้ได้รับผลร้ายจากการทำหน้าที่พลเมืองดี (คำวินิจฉัยที่ ๘๕/๒๕๔๘)

ข้อสังเกต ในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง คู่กรณีมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐในการที่จะได้รับทราบ ข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน ของตน^{๓๒} ดังนั้น การให้คู่กรณีมีโอกาสดูข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับตน จึงเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนเอง ฉะนั้น สิทธิในการขอข้อมูลข่าวสารในฐานะคู่กรณีในกระบวนการ พิจารณาทางปกครอง จึงเป็นสิทธิที่กว้างกว่าสิทธิของบุคคลทั่วไป

^{๓๒} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๘

มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองอาจกระทบถึง สิทธิของคู่กรณี เจ้าหน้าที่ต้องให้คู่กรณีมีโอกาสดูข้อเท็จจริง อย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน

ที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งจากคำวินิจฉัยดังกล่าวข้างต้น แม้จะเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีความสำคัญที่หน่วยงานของรัฐอาจมีคำสั่งไม่เปิดเผยได้ แต่หากผู้ขอข้อมูลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียกับข้อมูลข่าวสารที่ขอนั้นหรือไม่ หรือผู้ขอข้อมูลเป็นคู่กรณีในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง ซึ่งการเปิดเผยจะเป็นประโยชน์ต่อคู่กรณี ในการที่จะนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการปกป้อง ค้ำครองสิทธิของตนและการเปิดเผยก็มีได้มีผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงานของรัฐ อีกทั้ง ไม่กระทบต่อความปลอดภัยของผู้ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานของรัฐก็ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น

(๓) ผู้ขอข้อมูลข่าวสารไม่จำเป็นต้องให้เหตุผล มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ บัญญัติว่า "...ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการ และคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามสมควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอ..." จากบทบัญญัติดังกล่าว กฎหมายกำหนดไว้แต่เพียงว่า ให้ผู้ขอข้อมูลข่าวสาร ระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามสมควรเท่านั้น โดยหน่วยงานของรัฐที่รับคำขอมีหน้าที่ต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอ แต่ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับคำขอ ไม่เข้าใจคำขอ จะต้องสอบถามรายละเอียดเพื่อช่วยเหลือแนะนำในเบื้องต้นตามมาตรา ๒๗ วรรคสอง

แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙^{๓๓} ส่วนผู้ขอจะต้องแสดงเหตุผลประกอบคำขอด้วยหรือไม่นั้น มิได้มีบทบัญญัติใดกำหนดไว้ ดังนั้น ผู้ขอจึงไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลประกอบคำขอ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ขอให้เหตุผลมาในคำขอด้วย ก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อผู้ขอข้อมูลและเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐที่รับคำขอในการที่จะใช้ประกอบการพิจารณาเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้ขอต่อไป

(๔) การขอข้อมูลข่าวสารไม่ต้องทำหนังสือ

มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "...ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามสมควร..." ดังนั้น ถึงแม้ผู้ขอได้ขอข้อมูลด้วยวาจาและคำขอนั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่อาจเข้าใจได้ตามสมควร หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดหาให้ แต่ถ้าเป็นการขอข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล มาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ บัญญัติว่า "...บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ..." ดังนั้น จึงเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายบังคับว่า หากเจ้าของข้อมูลข่าวสารต้องการตรวจดูหรือขอข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน จะต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นหนังสือ

^{๓๓} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๒๗ วรรคสอง คำขอหรือคำแถลงมีข้อบกพร่องหรือมีข้อความที่อ่านไม่เข้าใจหรือผิดพลาดอันเห็นได้ชัดว่าเกิดจากความไม่รู้หรือเลินเล่อของคู่กรณี ให้เจ้าหน้าที่แนะนำให้คู่กรณีแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้อง

เท่านั้น ในกรณีที่ผู้ขอมิได้ยื่นคำขอเป็นหนังสือหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ตรวจดูหรือขอข้อมูลข่าวสารได้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร จะไม่ต้องทำเป็นหนังสือก็ตาม แต่เพื่อประโยชน์ของผู้ขอข้อมูลข่าวสาร รวมถึงเพื่อประโยชน์ของทางราชการ หากหน่วยงานของรัฐมีแบบคำขอไว้ โดยเฉพาะสำหรับให้ประชาชนรอกข้อมูลที่ประสงค์จะขอ ก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการยิ่งขึ้น กับทั้ง มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายข้อมูลข่าวสารให้บรรลุวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้น

(๕) การเรียกเก็บค่าธรรมเนียม มาตรา ๘ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเรียกค่าธรรมเนียมได้ โดยต้องคำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย และหลักเกณฑ์การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมดังกล่าว ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารด้วย อย่างไรก็ดีตาม คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้ออกประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เรื่องการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูล

ข่าวสาร^{๑๔} สำหรับหน่วยงานของรัฐใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม เช่น ค่าธรรมเนียมการทำสำเนา ขนาดกระดาษ เอ ๔ หน้าละไม่เกิน ๑ บาท การเรียกค่าธรรมเนียมการให้คำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารให้คิดในอัตราค่าธรรมเนียมไม่เกิน ๕ บาท และในกรณีที่ผู้ขอสำเนาหรือผู้ขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องเป็นผู้มีรายได้น้อย หน่วยงานของรัฐจะพิจารณายกเว้นค่าธรรมเนียม หรือลดค่าธรรมเนียมให้ตามควรแก่กรณีก็ได้

๒.๔ ข้อมูลข่าวสารประวัติศาสตร์ กรณีเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๒๖^{๑๕} แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการดังนี้

^{๑๔} ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เรื่อง การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการ ลงวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๑๕} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
 มาตรา ๒๖ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาหรือมีอายุครบกำหนดตามวรรคสองนับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารนั้น ให้หน่วยงานของรัฐส่งมอบให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า

กำหนดเวลาต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการตามวรรคหนึ่งให้แยกตามประเภท ดังนี้

- (๑) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๔ เมื่อครบเจ็ดสิบห้าปี
 (มีต่อหน้าถัดไป)

๑. ให้หน่วยงานของรัฐส่งมอบข้อมูลข่าวสารให้แก่ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่ กำหนดในพระราชกฤษฎีกาเพื่อให้ประชาชนศึกษาค้นคว้า

๒. ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐเห็นว่ายังมีความจำเป็น หรือเหตุผลอันสมควร อาจขอยกเวลาการนำส่งข้อมูลข่าวสารให้แก่ หอจดหมายเหตุแห่งชาติออกไปได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าหน่วยงานของรัฐยังจำเป็นต้องเก็บรักษา เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าและใช้สอย ภายใต้เงื่อนไขว่าหน่วยงาน

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๓๕)

(๒) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๕ เมื่อครบยี่สิบปี

กำหนดเวลาตามวรรคสอง อาจขยายออกไปได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) หน่วยงานของรัฐยังจำเป็นต้องเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารของราชการ ไว้เอง เพื่อประโยชน์ในการใช้สอย โดยต้องจัดเก็บและจัดให้ประชาชนได้ศึกษา ค้นคว้าตามที่จะตกลงกับหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

(๒) หน่วยงานของรัฐเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารของราชการนั้นยังไม่ควรเปิดเผยโดยมีคำสั่งขยายเวลากำกับไว้เป็นการเฉพาะราย คำสั่งการขยายเวลานั้นให้ กำหนดระยะเวลาไว้ด้วย แต่จะกำหนดเกินคราวละห้าปีไม่ได้

การตรวจสอบหรือทบทวนมิให้มีการขยายระยะเวลาไม่เปิดเผย จนเกินความจำเป็นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

บทบัญญัติตามมาตรานี้มีให้ใช้บังคับกับข้อมูลข่าวสารของราชการ ตามที่คณะรัฐมนตรีหรือกระเบียบกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะต้องทำลายหรืออาจทำลายได้โดยไม่ต้องเก็บรักษา

ของรัฐจะต้องจัดเก็บและจัดให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่ตกลงกับหอสมุดแห่งชาติ

(๒) ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่าข้อมูลข่าวสารยังไม่ควรเปิดเผย จะต้องมีการขยับขยายเวลากำกับไว้เป็นการเฉพาะราย แต่จะกำหนดเกินคราวละห้าปีไม่ได้

๓. ตัวอย่างคำวินิจฉัยกรณีเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผย

- เอกสารที่แสดงแนวเขตที่ดินสาธารณะหรือหลักฐานที่ชี้ว่าผู้อุทธรณ์บุกรุกที่สาธารณประโยชน์ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบจัดทำขึ้นตามอำนาจหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นแผนที่ แผนผัง ทะเบียนหรือเอกสารสิทธิใด ๆ ถือเป็นข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่หน่วยงานของรัฐจะต้องประกาศหรือแจ้ง ดังนั้น จึงเป็นข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่ต้องเปิดเผยให้ประชาชนทราบ (คำวินิจฉัยที่ สค ๕/๒๕๔๖)

- ประทานบัตรและใบอนุญาตประทานบัตรเหมืองแร่หินปูนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ห. คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลข่าวสารที่กรอกข้อความตามแบบพิมพ์ที่ทางราชการกำหนด โดยมีได้มีข้อความส่วนใดที่เป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจึงเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่ประชาชนทั่วไปสามารถขอได้ตามมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๔/๒๕๔๖)

- รายชื่อราษฎรที่ย้ายเข้าอยู่ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต ระหว่างวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๖ ถึง ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๖ คณะกรรมการฯ

วินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองภูเก็ตย่อมมีสิทธิที่จะตรวจสอบว่า การที่ราษฎรย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตนั้น เป็นไปเพื่อการเลือกตั้งตามที่ได้มีการร้องเรียนหรือไม่ จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๙๐/๒๕๔๖)

- สำเนาแถบบันทึกเสียงการประชุมคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ครั้งที่ ๑/๒๕๔๕ ครั้งที่ ๒/๒๕๔๕ และครั้งที่ ๓/๒๕๔๕ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า การประชุมมีลักษณะเป็นการให้ปากคำเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของบุคลากรในหน่วยงาน มีการสอบถามความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องปกติของการประชุมหารือเพื่อพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตามปกติ อีกทั้ง เนื้อหาไม่น่าจะทำให้เสื่อมเสีย หรือมีการดูถูก ดูหมิ่น ดูแคลนบุคคลที่เกี่ยวข้อง จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๔/๒๕๔๗)

- ขอชื่อวิศวกรผู้ออกแบบและควบคุมงานก่อสร้าง คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๖) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ มีข้อกำหนดบังคับให้ผู้ดำเนินการก่อสร้างจะต้องแสดงชื่อผู้ควบคุมงาน พร้อมทั้ง เลขทะเบียน ก.ว. ไว้ในป้ายขนาดกว้างไม่น้อยกว่า ๐.๕ เมตร ยาวไม่น้อยกว่า ๑.๐๐ เมตร ดังแสดงในบริเวณที่ได้รับอนุญาตให้ก่อสร้างอาคารและสามารถเห็นได้ง่ายตลอดเวลาที่ก่อสร้างด้วย จึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่กฎหมายกำหนดไว้แจ้งชัดแล้วว่าเปิดเผยได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๖/๒๕๔๗)

- ข้อมูลข่าวสารที่แสดงว่า นาย ก. ได้ยื่นแบบรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๙ - พ.ศ. ๒๕๔๔ คณะกรรมการวินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลข่าวสารการทำหน้าที่พลเมืองตามกฎหมายเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้ และยอดจำนวนเงินที่ผู้เสียภาษีถูกประเมินในการเรียกเก็บ เป็นการคำนวณรายได้ของบุคคลในแต่ละปี ไม่มีรายละเอียดตามที่ปรากฏในแบบแสดงรายการเสียภาษี ย่อมไม่อาจทำให้ทราบฐานะทางการเงินของผู้เสียภาษี จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๒๓/๒๕๔๗)

- ขอข้อมูลผลการสอบสวนข้อเท็จจริง กรณีร้องเรียนว่า พนักงานเทศบาลปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในการตัดชื่อผู้ทุพพลวิญญูออกจากทะเบียนบ้าน คณะกรรมการวินิจฉัยว่า เมื่อเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการตามปกติ เนื้อหาไม่น่าจะทำความเสื่อมเสีย หรือมีการดูถูกดูหมิ่นดูแคลนผู้เกี่ยวข้องได้ และการดำเนินการตามคำสั่งได้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้ทุพพลวิญญูเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงจึงชอบที่จะตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวและเพื่อความโปร่งใส เป็นธรรม จึงสามารถตรวจสอบได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๒๔/๒๕๔๗)

- ขอผลการประเมินการปฏิบัติงานของข้าราชการครู คณะกรรมการวินิจฉัยว่า เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือน มีผลกระทบโดยตรงต่อผู้รับการประเมิน จึงย่อมมีเหตุอันสมควรที่จะขอตรวจสอบผลการประเมินดังกล่าวได้ การเปิดเผยไม่น่าจะก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างบุคลากรในโรงเรียนหรือทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง (คำวินิจฉัยที่ สค ๒๖/๒๕๔๗)

- ขอข้อมูลผลคะแนนการสอบแข่งขันคณิตศาสตร์ (สอบแข่งขันรอบที่ ๑) และรายชื่อผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าโครงการฯ สอบแข่งขันรอบที่ ๒ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า แม้มีการแจ้งผู้สมัครสอบว่าจะไม่มีการแจ้งคะแนนไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ก็ไม่ตัดสิทธิของผู้อุทธรณ์ที่จะร้องขอเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และการเปิดเผยย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และความน่าเชื่อถือในการบริหารราชการที่โปร่งใส อีกทั้ง ไม่ปรากฏว่าจะส่งผลกระทบต่อการทำงานในเรื่องการสอบแข่งขันในโครงการแต่อย่างใด จึงเปิดเผยได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๒๗/๒๕๕๗)

- ขอสำเนานบันทึกจับกุมผู้อุทธรณ์ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่าเป็นเอกสารที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดทำขึ้นเพื่อแสดงรายละเอียดการจับกุมผู้อุทธรณ์และแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้อุทธรณ์ทราบ ซึ่งผู้อุทธรณ์ลงนามรับทราบข้อกล่าวหาแล้ว มิใช่เอกสารส่วนบุคคล แต่บันทึกการจับกุมมีรายละเอียดการจับกุมและข้อกล่าวหา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อุทธรณ์ที่จะนำไปใช้ตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเพื่อการต่อสู้คดีในชั้นศาล เป็นการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้อุทธรณ์ในการต่อสู้คดี จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๘/๒๕๕๗)

- การพิจารณาอนุญาตให้ก่อสร้างอาคาร และการตรวจสอบการต่อเติมดัดแปลงอาคาร ประกอบด้วย คำขออนุญาตของเจ้าของอาคารเลขที่ ๓๖/๑๑ ในการขอดัดแปลงอาคาร คำสั่งอนุญาตของเขตบางกอกใหญ่ทุกระดับชั้น ผังบริเวณก่อสร้าง และรายงานการตรวจสอบการต่อเติมดัดแปลงอาคาร คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลข่าวสาร

ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการปกติ ที่หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผย และเพื่อให้เกิดความโปร่งใสตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๕๐/๒๕๔๗)

- ขอข้อมูลการตรวจสอบโรคระบาดไ้ รวม ๖ รายการ คือ

(๑) สำเนาบันทึกรายงานการระบาดของโรคเริ่มตั้งแต่เมื่อใด ที่ไหน อย่างไร มีไ้และสัตว์ปีกตายด้วยโรคระบาดจำนวนเท่าใด (๒) การดำเนินการของกรมปศุสัตว์เมื่อเกิดโรคระบาด เช่น การประกาศเป็นเขตควบคุมโรคระบาด บันทึกสั่งการจากรัฐมนตรีเจ้ากระทรวง รายงานผลการดำเนินงานต่อเจ้ากระทรวงหรือระดับที่เหนือขึ้นไป บันทึกหรือหนังสือสั่งการให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัดและอำเภอเก็บตัวอย่าง มาตรวจ รายงานสถานการณ์การระบาดของโรคจากปศุสัตว์ในจังหวัด และอำเภอต่าง ๆ ถึงส่วนกลางตั้งแต่เกิดโรคระบาด (๓) การประกาศเขตควบคุมโรคระบาดเริ่มประกาศเมื่อใด ครอบคลุมพื้นที่มากน้อย แค่ไหนอย่างไร (๔) การเก็บตัวอย่างนับแต่เกิดโรคระบาด เพื่อไปตรวจสอบหาเชื้อโรคก็ตัวอย่าง ที่ไหน อย่างไร ผลการตรวจสอบเป็นอย่างไร พบเชื้ออะไรบ้าง ใครเป็นผู้ตรวจสอบ (ต้องการผลการตรวจสอบเป็นเอกสาร จากห้องปฏิบัติการโดยตรง รวมถึงบันทึกรายงานผลการตรวจสอบ จากเจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการถึงเจ้าหน้าที่ระดับเหนือขึ้นไปจนถึงระดับ กระทรวงและรัฐมนตรี) (๕) บันทึกเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ที่เสนอให้มีการซื้ออาหารหรือวัคซีนป้องกันใช้หวัดนกจากต่างประเทศ (๖) ข้อมูลข่าวสารอื่นที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลข่าวสารที่ กรมปศุสัตว์ดำเนินการเป็นที่ยุติแล้ว การเปิดเผยให้ประชาชนทราบ

จะทำให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแสดงถึงความโปร่งใสในการทำงาน อันจะส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่น และมั่นใจในการทำงานของหน่วยงานของรัฐ จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๓/๒๕๔๗)

- ขอบันทึกถ้อยคำข้อตกลงชดใช้เงินและค่าเสียหายของ นาย ก. และคำสั่งจังหวัดที่ลงโทษภาคทัณฑ์นาย ก. คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เมื่อผู้อุทธรณ์เป็นผู้ร้องเรียน นาย ก. ว่ากระทำผิดวินัย และต้องการทราบผลการดำเนินการทางวินัยของทางราชการ ผู้อุทธรณ์ จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกรณีดังกล่าว จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๒/๒๕๔๗)

- ผลการให้คะแนนการสอบคัดเลือกพนักงานเทศบาล และเอกสารการประเมินผลการสอบคัดเลือกของผู้สมัครแต่ละราย กรณีคณะกรรมการพนักงานเทศบาลจังหวัดได้ดำเนินการสอบคัดเลือกพนักงานเทศบาลตำแหน่งสายงานบริหาร เพื่อคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งนักบริหารงานเทศบาล ๗ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ไม่ใช่ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล แต่เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ซึ่งอยู่ในความครอบครองของราชการ ไม่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และผู้อุทธรณ์มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับผลการพิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้งให้ข้าราชการดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๕/๒๕๔๗)

- หนังสือสรุปผลการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน และหนังสือรายงานเรื่องทรัพย์สินผู้โดยสารสูญหายในเที่ยวบิน TG 212 ของนาย จ. คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสอบสวนทางวินัยผูุ้ทธรณ์ที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว และเมื่อไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะเป็นอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่ไปให้ถ้อยคำเป็นพยานต่อคณะกรรมการสอบสวน ผูุ้ทธรณ์จึงมีสิทธิที่จะได้ทราบข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเพื่อนำไปโต้แย้ง หรือชี้แจงป้องกันสิทธิของตน จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑๘/๒๕๔๗)

- ผูุ้ทธรณ์เป็นเจ้าของบ้าน มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าตรวจค้นบ้านขณะที่คนไม่อยู่ จึงขอสำเนาหมายค้นบ้าน สำเนาบ้นที่กการตรวจยึดสิ่งของ และสำเนาบ้นที่กการจับกุมนาย ว. คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลข่าวสารที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรได้ให้ผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมภายในบ้านดังกล่าว ลงลายมือชื่อรับทราบในขณะที่ทำการตรวจค้นจับกุมและตรวจยึดสิ่งของด้วย จึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผยให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบได้อยู่แล้ว ถึงแม้ว่าผูุ้ทธรณ์มิได้อยู่ในบ้าน ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุมฯ แต่ในฐานะผูุ้ทธรณ์เป็นเจ้าของบ้าน ได้ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีดังกล่าวในภายหลัง จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑๘/๒๕๔๗)

ข้อสรุป ข้อมูลข่าวสารตามตัวอย่างข้างต้น มีทั้งข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไปที่หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยอยู่แล้ว และข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐสามารถมีดุลพินิจไม่เปิดเผยก็ได้

ซึ่งการขอข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ผู้ขอไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับข้อมูลข่าวสารที่ขอ และในกรณีที่ผู้ขอข้อมูลเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงและต้องใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นเพื่อการโต้แย้ง ชี้แจง หรือป้องกันสิทธิของตน คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีแนวทางให้เปิดเผยข้อมูลให้กับผู้ขอข้อมูลข่าวสารนั้น อันเป็นการยืนยันหลัก “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น”

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยไม่ได้

๑. ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยไม่ได้โดยเด็ดขาด

๒. ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีดุลพินิจไม่เปิดเผย

๑) ประเภทของข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจมีดุลพินิจไม่เปิดเผย

๒) การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีดุลพินิจไม่เปิดเผย

๓. ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล : การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยไม่ได้ โดยที่วัตถุประสงค์ประการสำคัญของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คือ เพื่อรับรอง “สิทธิได้รู้” (Right to know) ของประชาชนโดยหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ให้กับประชาชนตามคำร้อง

ขอตรวจดูหรือขอข้อมูลข่าวสาร หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร แต่อย่างไรก็ตาม คงเป็นไปได้ที่จะให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารทั้งหมด เนื่องจากข้อมูลข่าวสารบางประเภทอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ อันเป็นบริการสาธารณะ ให้ได้รับความเสียหายได้ เช่น ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้ว จะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ หรือกระทบต่อประโยชน์ได้เสียที่สำคัญของเอกชน หรือข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้วอาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้วจะก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงได้กำหนดข้อยกเว้น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารบางประการ โดยการจำกัดประเภทของข้อมูลข่าวสารตลอดจนกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไว้ ดังนี้

๑. ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยไม่ได้โดยเด็ดขาด
 ตามมาตรา ๑๔^{๓๖} แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คือ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่การเปิดเผยอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ กรณีนี้ หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยไม่ได้ โดยไม่จำเป็นต้องชี้แจงนำหน้าหน้าว่า หากเปิดเผยข้อมูล

^{๓๖} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๑๔ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จะเปิดเผยมิได้

ข่าวสารที่จะมีผลกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์นั้นออกไปแล้ว
จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือเป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากกว่า
หรือไม่^{๗๗}

**๒. ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐ
หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีดุลพินิจไม่เปิดเผย**

๒.๑ ประเภทของข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐ
หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีดุลพินิจไม่เปิดเผยตามมาตรา ๑๕^{๗๘}
แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนด
ประเภทข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐอาจมีคำสั่ง
มิให้เปิดเผยไว้ด้วยแล้วใน (๑) - (๗) ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ภายใต้บังคับ
ของมาตรา ๑๕ นี้จะมีลักษณะเป็นข้อมูลข่าวสารสำคัญต่อความมั่นคง
ของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือประสิทธิภาพในการบริหาร
ราชการแผ่นดิน ซึ่งการเปิดเผยอาจมีผลกระทบต่อการดำเนินงาน
ของรัฐหรือการบังคับใช้กฎหมาย หรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพ
ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร
ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงกำหนดเงื่อนไขให้หน่วยงานของรัฐหรือ
เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นก็ได้ ทั้งนี้
โดยต้องคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ

^{๗๗} ฤทัย หงส์สิริ, มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายข้อมูลข่าวสาร
ของราชการ, (กรุงเทพฯ : นิติธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๕๓.

^{๗๘} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๒๙, หน้า ๔๙.

ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน กล่าวคือ

๑) ข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ "ความมั่นคงของประเทศ" หมายถึง ความมั่นคงในทุก ๆ ด้าน เช่น การปกครองภายในประเทศ การทหาร การเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาการ สิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นความสำคัญของเรื่องว่าสำคัญถึงระดับกระทบต่อความเป็นอยู่ของประเทศหรือไม่^{๙๙} การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือไม่ เช่น แผนป้องกันหรือต่อต้านกองกำลังต่างชาติ รายงานการสืบสวนเกี่ยวกับขบวนการก่อการร้าย^{๑๐๐}

เหตุที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพราะการเปิดเผยอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของอีกประเทศหนึ่ง เช่น ข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องปัญหาการบริหารงานภายในของประเทศอื่น

๒) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ

^{๙๙} อ่างแล้วเชิงอรรถที่ ๕, หน้า ๑๗.

^{๑๐๐} อ่างแล้วเชิงอรรถที่ ๑๑, หน้า ๑๕.

การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากกฎหมายเป็นมาตรการที่รัฐจัดให้มีขึ้นเพื่อบังคับให้เกิดผลตามความต้องการของสังคม กฎหมายส่วนใหญ่จะมีกลไกบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น จึงให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ หากข้อมูลข่าวสารนั้นจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ในแนวทางการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะวินิจฉัยโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงานของรัฐ และการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะเป็นประการสำคัญ ถึงแม้เอกชนผู้ขอข้อมูลจะได้รับผลกระทบบ้างก็ตาม เช่น

- แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล

ร้องเรียนกล่าวหาว่าพฤติกรรมของผูุ้ทธรณ์ในฐานะแพทย์ ปฏิบัติหน้าที่ไม่เหมาะสม ผลการร้องเรียนเป็นเหตุให้กระทรวงมีคำสั่งพักราชการ ผูุ้ทธรณ์จึงทนกว่าจะสอบสวนเสร็จ ผูุ้ทธรณ์จึงขอหนังสือร้องเรียนดังกล่าว สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีคำสั่งไม่เปิดเผย โดยให้เหตุผลว่าเป็นความลับของทางราชการและเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของบุคคล ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กรณีดังกล่าว คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า หนังสือร้องเรียนกล่าวถึงพฤติกรรมของผูุ้ทธรณ์ในฐานะแพทย์ที่ปฏิบัติงานไม่เหมาะสม เป็นเหตุให้กระทรวงมีคำสั่งพักราชการ เมื่อผลการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอ อาจมีผลกระทบต่อกระบวนการสอบสวนหรือพยานหลักฐาน ซึ่งจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ

ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงไม่สมควรที่จะมีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ขอ (คำวินิจฉัยยที่ สค ๕/๒๕๔๗)

- ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณสมบัติและการประเมินบุคคลผู้สมควรที่จะดำรงตำแหน่งอัยการอาวุโสของสำนักงานอัยการสูงสุด คือ หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผู้อุทธรณ์ ผลการพิจารณาของผู้ทำการประเมิน และจำนวนบุคคลที่ทำการประเมินผู้อุทธรณ์ ใบแสดงผลการประเมินของข้าราชการและลูกจ้างที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้อุทธรณ์ สำนักงานอัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่เปิดเผย เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) (๔) และ (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการวินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในกระบวนการประเมินบุคคลของหน่วยงาน เป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานผู้ประเมินมุ่งประสงค์ที่จะให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับความประพฤติของบุคคลที่ถูกประเมินเป็นประเด็นหลัก ซึ่งย่อมเข้าใจได้ว่าผู้ให้ข้อมูลไม่ประสงค์ที่จะให้หน่วยงานนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น การประเมินต้องกระทำโดยลับและในขอบเขตจำกัด หากเปิดเผยในรายละเอียดย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจของผู้ประเมินได้ ซึ่งจะทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และเมื่อผู้อุทธรณ์ได้รับข้อมูลเพียงพอที่จะใช้ประกอบการโต้แย้งคำสั่งทางปกครองของสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อการปกป้องสิทธิของตนแล้ว ส่วนที่เกี่ยวกับรายละเอียดความประพฤติของผู้ถูกประเมินจึงไม่สมควรเปิดเผย (คำวินิจฉัยยที่ สค ๒๒/๒๕๔๗)

ข้อสังเกต คำวินิจฉัยนี้ วินิจฉัยโดยซึ่งนำหน้าระหว่างผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการปฏิบัติงานของหน่วยงาน และการคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอข้อมูล ซึ่งเมื่อผู้ขอข้อมูลมีข้อมูลเพียงพอที่จะใช้เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนแล้วก็ไม่มีความจำเป็นต้องเปิดเผย

- ผู้อุทธรณ์ขอสำเนารายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณากลับกรองการดำเนินการตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่มีการอนุญาตให้ตั้ง ให้เปิด และต่อใบอนุญาตโรงแรม ๔ แห่งในจังหวัด คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า จังหวัดได้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยลบชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องออก แต่ยังมีเนื้อหาที่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจ ในเรื่องที่ได้มีการพิจารณาอนุญาตหรือต่อใบอนุญาตให้ดำเนินกิจการโรงแรม แม้จะไม่ทราบชื่อของผู้แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมก็ตาม แต่การเปิดเผยชื่อผู้เข้าร่วมประชุม มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลดังกล่าวอาจได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งจะส่งผลให้ไม่มีผู้ใดกล้าแสดงความคิดเห็น หรือให้ข้อเท็จจริงต่อทางราชการในภายภาคหน้า อันจะทำให้ระบบการพิจารณาอนุญาต หรือต่อใบอนุญาตให้ดำเนินกิจการโรงแรมของทางราชการต้องประสบปัญหา และทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๒/๒๕๕๑)

- ผู้อุทธรณ์ขอสำเนาบันทึกถ้อยคำพยานบุคคล
 ที่ได้ให้ไว้ต่อคณะกรรมการสอบสวน กรณีผู้อุทธรณ์ร้องเรียนกล่าวหาว่า
 นาย ก. แสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับตน คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า
 การสอบสวนและดำเนินการทางวินัยกรณีดังกล่าวได้ดำเนินการเสร็จสิ้น
 และมีคำสั่งลงโทษ นาย ก. แล้ว การเปิดเผยบันทึกถ้อยคำพยานบุคคล
 จึงไม่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จ
 ตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติ
 ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ส่วนกรณีบันทึกถ้อยคำพยานบุคคล
 ซึ่งเป็นการให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนของผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์
 เกี่ยวกับพฤติกรรมของ นาย ก. แม้ผู้ให้ถ้อยคำจะไม่ประสงค์ให้ทางราชการ
 นำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น ก็ไม่ตัดอำนาจคณะกรรมการฯ ที่จะวินิจฉัย
 ให้เปิดเผยได้ นอกจากนี้ บันทึกถ้อยคำพยานบุคคลตามคำขอ ก็เป็น
 พยานฝ่ายผู้อุทธรณ์เอง ควรเปิดเผยให้ผู้อุทธรณ์ทราบได้ (คำวินิจฉัยที่
 สค ๑๖/๒๕๕๑)

- ผู้อุทธรณ์ขอสำเนารายงานผลการสืบสวน
 ข้อเท็จจริงและเอกสารอื่นๆ คือ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน
 ข้อเท็จจริง หนังสือร้องเรียน สรุปสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง
 รายงานความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง บันทึกถ้อยคำ
 พยานบุคคลทั้งหมด กรณีผู้อุทธรณ์ถูกกล่าวหาว่าสร้างสถานการณ์
 และชี้ให้นักเรียนให้ร้องเรียนกล่าวหา นาย ก. คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า
 (๑) คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง เป็นข้อมูล que ผู้อุทธรณ์
 มีสิทธิได้รับทราบในฐานะผู้ถูกตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงอยู่แล้ว

ให้เปิดเผยได้ (๒) หนังสือร้องเรียนของผู้ร้องเรียน เมื่อผู้อุทธรณ์ทราบ
 บุคคลผู้ร้องเรียนและทราบข้อกล่าวหา และแม้ว่าหนังสือดังกล่าวจะมีการ
 การกล่าวถึงบุคคลที่สาม แต่มิได้มีข้อความที่ก่อให้เกิดความเสียหาย
 แก่บุคคลใด จึงสมควรให้เปิดเผยได้ (๓) สรุปสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง
 รายงานความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง และบันทึกถ้อยคำ
 ทั้งหมด แม้การสืบสวนข้อเท็จจริงและบันทึกถ้อยคำจะดำเนินการ
 เสร็จสิ้นแล้ว แต่ในชั้นการสอบสวนวินัยแก่ผู้อุทธรณ์ยังไม่แล้วเสร็จ
 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะมีผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อม
 ประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕
 วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐
 และเมื่อคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ
 ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์เอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบแล้ว
 เห็นควรไม่เปิดเผย แต่ผู้อุทธรณ์สามารถใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารนี้ได้
 ภายหลังการสอบสวนวินัยเสร็จสิ้นแล้ว (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๓/๒๕๕๑)

- ขอรายงานประจำวันที่เกี่ยวข้องกับคดีและเอกสาร
 ที่ผู้เสียหายใช้ในการร้องทุกข์กล่าวหาผู้อุทธรณ์ สถานีตำรวจนครบาล
 ปทุมวัน มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่าเป็นความลับของทาง
 ราชการตามระเบียบตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี และการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น
 คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการที่ผู้เสียหาย
 กล่าวหาต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีอาญาแก่ผู้อุทธรณ์กับพวก
 การร้องทุกข์ดังกล่าว เป็นกระบวนการตามประมวลกฎหมาย
 วิธีพิจารณาความอาญาระหว่างผู้ร้องทุกข์กับพนักงานผู้มีอำนาจ

เท่านั้น ซึ่งเป็นการรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถทำได้ เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด การเปิดเผยคำร้องทุกข์ ให้ผู้ต้องหาทราบในชั้นสอบสวนก่อนการสอบสวนจะเสร็จสิ้น จึงน่าจะมี ผลกระทบต่อคดี อันอาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕๖วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๓๗ บัญญัติให้ ผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียด แห่งการจับโดยไม่ชักช้า แต่ก็ได้บัญญัติว่าผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิ ตรวจดูคำร้องทุกข์และเอกสารประกอบคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย ประกอบกับมาตรา ๓๓ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ ก็ได้บัญญัติให้สิทธิไว้เช่นกัน จึงไม่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๔/๒๕๔๗)

- ขอสำเนาการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน ข้อเท็จจริง บันทึกถ้อยคำของพยานบุคคลที่ให้การกับคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งการดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงได้เสร็จสิ้น แล้ว แต่อยู่ระหว่างดำเนินคดีอาญากับผู้ขอข้อมูล กรณีฎกร้องเรียน ว่าทุจริตต่อหน้าที่และรักรวยผิดปกติขณะดำรงตำแหน่งสมาชิก สภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า แม้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงได้ ดำเนินการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว เมื่อมีข้อเท็จจริงฟังได้ว่า การเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารอาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อพยานบุคคล

ผู้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง และทำให้การดำเนินคดีอาญากับผู้อุทธรณ์โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. เสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้เพราะมีการข่มขู่พยานบุคคล จึงเห็นควรไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๓/๒๕๔๘)

- ผู้อุทธรณ์เป็นอดีตข้าราชการมหาวิทยาลัยมหิดล ขอเอกสารการร้องเรียนของนาย ส. กรณีกุลว่าหาว่าผู้อุทธรณ์ใช้กระดาดษได้ตอบที่มีตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล ถือว่าเป็นการใช้เอกสารราชการเพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตัว ต่อมามหาวิทยาลัยมหิดลได้ดำเนินการสอบสวนเรื่องร้องเรียนดังกล่าวเป็นที่ยุติแล้วว่าผู้อุทธรณ์ไม่มีความผิดตามระเบียบและกฎหมายแต่อย่างใด กรณีร้องเรียนดังกล่าวเป็นเรื่องข้อพิพาทส่วนตัวไม่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะและการเปิดเผยเอกสารการร้องเรียนของนาย ส. อาจจะขยายความขัดแย้งเรื่องส่วนตัวระหว่างผู้ร้องเรียน และผู้อุทธรณ์ให้เพิ่มขึ้น ซึ่งมีใช้เจตนาภรณ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หนังสือร้องเรียนของนาย ส. จึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่ควรเปิดเผย (คำวินิจฉัยที่ สค ๒๔/๒๕๔๘)

- ผู้อุทธรณ์ขอสำเนาผลการสอบสวนการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒ กรณีการซื้อหุ้นบริษัทชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า รายงานผลการตรวจสอบของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง

การกระทำผิดตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๒ ในการซื้อหุ้นบริษัทชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) นั้น แม้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าจะดำเนินการตรวจสอบเสร็จแล้ว แต่ผลการตรวจสอบน่าเชื่อว่า น่าจะมีผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าวกรมพัฒนาธุรกิจการค้าจึงร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน เพื่อให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดต่อไป จึงถือได้ว่าการตรวจสอบเรื่องดังกล่าวยังไม่เสร็จสิ้น แม้การเปิดเผยรายงานผลการตรวจสอบตามที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอจะทำให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ และทำให้สาธารณชนทราบว่า มีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าวอย่างไร อันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ แต่ในขณะนี้เห็นว่า การเปิดเผยจะกระทบต่อรูปคดีและจะเป็นอุปสรรคต่อการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีต่อไป อันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ดังนั้น เมื่อพิจารณาโดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแล้วจึงเห็นว่า ผลการสอบสวนดังกล่าวเป็นข้อมูลข่าวสารที่ยังไม่สมควรเปิดเผยได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๙๙/๒๕๕๙)

- ผู้อุทธรณ์ขอข้อมูลข่าวสารคำสั่ง เรื่อง การกำหนดตำแหน่งและแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ดำรงตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่นในสำนักงานฯ บัญชีรายชื่อและเอกสารการขอช่วยราชการของนาย ก. คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่าการแต่งตั้งข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่นของ

สำนักงานตามกรอบอัตรากำลังตามคำสั่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของ ก.ค.ศ. การเปิดเผยคำสั่งดังกล่าว
 ย่อมมีผลกระทบต่อการพิจารณาของ ก.ค.ศ. อันจะส่งผลถึงการจัดบุคลากร
 ตามกรอบอัตรากำลังของสำนักงานฯ ทำให้ไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้
 ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของ
 ราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ สมควรไม่เปิดเผย (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑/๒๕๕๑)

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เป็นข้อมูลข่าวสารที่มี
 ส่วนเกี่ยวข้องกับโดยตรงหรือผู้ขอมีส่วนได้เสียกับข้อมูลข่าวสารนั้น
 และจำเป็นต้องใช้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อประโยชน์ในการต่อสู้หรือป้องกันสิทธิ
 ของตน และการเปิดเผยไม่ทำให้มีผลกระทบต่อการทำงานของรัฐ
 หรือประโยชน์สาธารณะ คณะกรรมการฯ มีแนวคำวินิจฉัยไปในทาง
 ที่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ขอ เพื่อความเป็นธรรมกับผู้ขอข้อมูล
 อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ
 ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เช่น

- ขอสำเนาเอกสารที่ผู้อุทธรณ์กล่าวหาว่านาย พ.
 เทศมนตรีกับพวกฯ กระทำผิดเกี่ยวกับการจัดจ้างตามโครงการ
 ปรับปรุงเตาเผาศพเป็นระบบไร้ควัน ไร้กลิ่น ในเขตเทศบาลเมือง
 เพื่อประกอบการให้ถ้อยคำกับคณะอนุกรรมการได้สวนของคณะกรรมการ
 ป.ป.ช. เนื่องจากผู้อุทธรณ์ถูกกล่าวหาว่ามีความผิดตามกฎหมายจาก
 คณะกรรมการ ป.ป.ช. เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์มีคำสั่งไม่จัดหาข้อมูล
 ข่าวสารให้กับผู้ขอบางรายการโดยเห็นว่าผู้ขอสามารถจะจัดซื้อได้เอง
 หรือไม่ อยู่ในความครอบครองของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ทั้งเป็นการ

ขอปล่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์เป็นผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารดังกล่าว และมีเหตุจำเป็นต้องใช้ข้อมูลประกอบหลักฐานคำชี้แจงกับคณะอนุกรรมการได้สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อปกป้องสิทธิของตน การเปิดเผยมิได้มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐตามปกติแต่อย่างใด รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เนื่องจากจะทำให้สาธารณชนได้ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส อีกทั้ง การดำเนินการของคณะกรรมการสอบสวนยุติลงแล้วในเบื้องต้น เพียงแต่อยู่ระหว่างรอผลการดำเนินการของคณะอนุกรรมการได้สวนฯ ของคณะกรรมการเท่านั้น จึงไม่เข้าข่ายข้อยกเว้นตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๔/๒๕๕๗)

- ผู้อุทธรณ์ขอผลการสอบสวนทางวินัย สำเนาสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริงทุกสำนวนและสำเนาสำนวนการสอบสวนทางวินัย พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด กรณีผู้อุทธรณ์และข้าราชการอื่นในสังกัดเดียวกัน ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยเกี่ยวกับการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสารที่ขอเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว การเปิดเผยจะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ และปกป้องสิทธิของผู้อุทธรณ์ให้ได้รับความเป็นธรรม และผลการสอบสวนปรากฏว่า

ผู้อุทธรณ์ และผู้ถูกกล่าวหาอื่นมีความผิดทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ทั้งไม่ปรากฏข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อว่าการเปิดเผยชื่อและถ้อยคำพยานและผู้ร้องเรียนจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยแต่อย่างใด ส่วนข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหารายอื่น ซึ่งเป็นข้อกล่าวหาเรื่องเดียวกัน เป็นกรณีการทำผิดที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ผู้อุทธรณ์จึงสมควรได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกกล่าวหาอื่นด้วยรวมทั้ง คำให้การพยานที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนและสอบสวนทางวินัยในข้อกล่าวหาเรื่องเดียวกันกับผู้อุทธรณ์

ดังนั้น เมื่อพิเคราะห์ถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกันแล้ว ข้อมูลข่าวสารที่ขอเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้ เว้นแต่ ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยของผู้ถูกกล่าวหารายอื่น ในข้อกล่าวหาที่ผู้อุทธรณ์มิได้ถูกกล่าวหาร่วมด้วย หากเปิดเผยจะกระทบประโยชน์ส่วนได้เสียของผู้ถูกกล่าวหาอื่นนั้น โดยไม่สมควร ไม่ต้องเปิดเผย (คำวินิจฉัยที่ สค ๕/๒๕๕๑)

- ผู้อุทธรณ์ขอข้อมูลข่าวสารเรื่องการจัดซื้อรถดับเพลิง ๓๑๕ คัน และเรือดับเพลิง ๓๐ ลำ ตามโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลและเอกสารโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร ตลอดจนเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อ

ระดับเพลิงและเรือดับเพลิงของกรุงเทพมหานคร และการดำเนินการร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดซื้อดังกล่าว เป็นเรื่องที่ปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชน และกรุงเทพมหานครได้แถลงข่าวเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อซึ่งกระทบถึงสิทธิของผู้ถือหุ้น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว จะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องโปร่งใสในการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ แม้จะมีกรณีร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดซื้อดังกล่าว และเรื่องอยู่ระหว่างการตรวจสอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ แต่การเปิดเผยเอกสารดังกล่าวไม่อาจทำให้ข้อมูลเปลี่ยนแปลงไป การเปิดเผยจึงไม่กระทบต่อการตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และไม่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑/๒๕๕๐)

- ผู้ขอข้อมูลถูกดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรง
 ขอบผลการสอบสวนข้อเท็จจริง ประกอบด้วย บันทึกรายงานผลการสอบสวนบันทึกคำให้การพยานบุคคล และพยานเอกสาร อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่า เป็นข้อมูลข่าวสารที่กำหนดชั้นความลับไว้ และอยู่ระหว่างการใช้เป็นข้อมูลและพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนทางวินัย การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เมื่อผลการสอบสวนข้อเท็จจริงทำให้มีการสอบสวนทางวินัยแก่ผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นจึงมีเหตุ

อันสมควรที่จะขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารรายงานผลการสอบสวนข้อเท็จจริง และบันทึกคำให้การพยานบุคคล แม้ว่ากรณีนี้การสอบสวนทางวินัยจะยังไม่แล้วเสร็จ แต่การเปิดเผยรายงานผลการสอบสวนข้อเท็จจริงดังกล่าวก็ไม่มีเหตุให้ส่งผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมายหรือทำให้การสอบสวนทางวินัยไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์แต่อย่างใด และเมื่อคำนึงถึงสิทธิของผูุ้ทธรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลเพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแล้ว จึงเห็นควรให้เปิดเผยและหากเห็นว่าการเปิดเผยอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลผู้ให้การเป็นพยาน หน่วยงานอาจใช้ดุลพินิจให้ปิดชื่อและตำแหน่งของบุคคลผู้ให้การได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๖/๒๕๔๗ คำวินิจฉัยที่ สค ๘๕/๒๕๔๗ และคำวินิจฉัยที่ สค ๙๐/๒๕๔๗ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ข้อสังเกต กรณีนี้การดำเนินการทางวินัยยังไม่ยุติ แต่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีความเห็นให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอได้โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ขอในฐานะเป็นคู่กรณีในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง ที่จะได้รับ ความคุ้มครอง โดยการได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและการโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของตน หรือในกรณีที่การสืบสวนข้อเท็จจริงเสร็จสิ้นแล้ว และผู้ขอข้อมูลเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสืบสวนข้อเท็จจริงนั้น แม้หน่วยงานของรัฐยังต้องดำเนินการเสนอเรื่องตามขั้นตอนที่กำหนดจึงจะถือว่าแล้วเสร็จ กระบวนการทางวินัยก็ตาม คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ให้เปิดเผยได้ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ขอข้อมูลนั้นเช่นกัน เช่น กรณีที่ผูุ้ทธรณ์

ขอรายงานผลการสืบสวนข้อเท็จจริง ประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริง สรุปคำให้การพยานบุคคล ความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงและบันทึกถ้อยคำพยานบุคคล กรณีที่ผู้อุทธรณ์ ซึ่งเป็นผู้ปกครองของเด็กนักเรียนร้องเรียนว่า นาย ป. ข้าราชการครู ใช้ไม้ตีศีรษะเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยให้เหตุผลว่าการดำเนินการทางวินัยยังไม่ถึงที่สุด การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับการสืบสวนข้อเท็จจริง เมื่อการสืบสวนข้อเท็จจริงดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ผู้อุทธรณ์จึงมีเหตุสมควรที่จะขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ การเปิดเผยไม่น่าจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องนำเรื่องเสนอต่อ อ.ก.พ. เพื่อพิจารณาอันจะถือว่าการดำเนินการทางวินัยยังไม่สิ้นสุดก็ตาม (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑๑/๒๕๔๗)

- ขอตายสำเนากระดาษคำตอบวิชา Writing ส่วนที่เป็นลายมือเขียนของผู้ขอข้อมูล โดยหน่วยงานของรัฐอ้างว่า การเปิดเผยจะเป็นเหตุให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการทดสอบและต่อมาตรฐานการสอบและระบบการสอบแข่งขัน รวมทั้งกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล

ของกรรมการผู้ตรวจข้อสอบ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า กระดาษคำตอบ การสอบแข่งขันเพื่อรับทุนเล่าเรียนหลวงเป็นข้อมูลข่าวสารที่ตรวจสอบได้ เพื่อความถูกต้อง โปร่งใสและทำให้ผู้ตรวจข้อสอบ ตรวจข้อสอบ ด้วยความระมัดระวังเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐาน ข้ออ้างที่ว่า จะกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลซึ่งต้องได้รับความคุ้มครองตามมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นข้ออ้างที่ไม่ถูกต้อง เพราะการตรวจข้อสอบเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างหนึ่ง มิใช่การกระทำส่วนตัว จึงมิใช่ขอบเขตในเรื่องสิทธิส่วนบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แต่ข้อสอบดังกล่าวเป็นกรณีที่มีการกำหนดมาตรฐานเป็นพิเศษ จึงต้องมีคำอธิบายโดยเฉพาะถึงหลักเกณฑ์ และวิธีการตรวจประกอบด้วย จึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่จัดให้เข้าตรวจดูได้ แต่ไม่ใช่ข้อมูลข่าวสารที่ต้องเผยแพร่ให้แก่ประชาชนทั่วไป เพราะอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดจากการใช้มาตรฐานที่แตกต่างกัน ในการอธิบายถึงความถูกต้องในการตรวจได้ เมื่อคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกันแล้ว จึงเห็นว่าสมควรเข้าตรวจดูก็เพียงพอต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้อุทธรณ์แล้ว แต่ไม่ต้องให้สำเนาข้อมูลข่าวสารดังกล่าวแก่ผู้ขอ (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๓/๒๕๕๘)

ข้อสังเกต กรณีนี้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารวินิจฉัยว่า กระดาษคำตอบเป็นข้อมูลข่าวสารที่สามารถตรวจสอบได้ ไม่มีผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ แต่การตรวจข้อสอบก็ไม่ใช่สิทธิ

ส่วนบุคคลของกรรมการผู้ตรวจข้อสอบ และกระดาษคำตอบก็ไม่ใช้ข้อมูลข่าวสารที่ต้องเผยแพร่เป็นการทั่วไป จึงให้ผู้ขอเข้าตรวจดูได้เท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐขณะเดียวกัน ก็ได้คุ้มครองสิทธิของผู้ขอข้อมูลข่าวสารในการที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับตนที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐด้วย

- ผู้อุทธรณ์ขอหนังสือของสถานีตำรวจที่รายงานพฤติกรรมของผู้อุทธรณ์ต่อจังหวัดอุดรดิตถ์และหนังสือของจังหวัดอุดรดิตถ์ที่รายงานไปยังกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นสาเหตุให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีคำสั่งย้ายผู้อุทธรณ์ไปปฏิบัติหน้าที่ที่จังหวัดสุโขทัย คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า แม้ว่าการสั่งให้ข้าราชการไปปฏิบัติหน้าที่ยังจังหวัดอื่น จะเป็นเรื่องการบริหารงานบุคคลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น แต่เมื่อผู้อุทธรณ์มีความคับข้องใจเกี่ยวกับสาเหตุการถูกโยกย้าย เห็นควรเปิดเผยมูลเหตุให้ผู้อุทธรณ์ทราบได้ แต่เนื่องจากหนังสือรายงานของสถานีตำรวจที่มีถึงจังหวัดอุดรดิตถ์และหนังสือของจังหวัดอุดรดิตถ์ที่มีถึงกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น นอกจากจะเป็นรายงานพฤติกรรมของผู้อุทธรณ์แล้วยังเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด หากเปิดเผยจะกระทบถึงนโยบายของรัฐบาลในการปราบปรามยาเสพติดและทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงให้เปิดเผยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับผู้อุทธรณ์และบุตร และให้ใช้ดุลพินิจ

ปกปิดชื่อและข้อความที่จะให้ทราบว่าเป็นบุคคลอื่น รวมทั้งข้อความที่เป็น การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินตามนโยบายปราบปรามยาเสพติด (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๒๒/๒๕๕๐)

- ผู้อุทธรณ์ขอตรวจดูและขอสำเนาผลการสอบสวน ของคณะกรรมการสอบสวนผลการวินิจฉัยของ อ.ก.พ. กรม อ.ก.พ.กระทรวง และบันทึกถ้อยคำพยาน กรณีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยเพื่อรวบรวม เอกสารไว้เพื่อรักษาประโยชน์ของผู้อุทธรณ์ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์เป็นผู้ถูกกล่าวหาอย่างมีสิทธิได้รู้ว่ามี การให้ถ้อยคำเกี่ยวกับ ผู้อุทธรณ์ในกรณีที่มีการกล่าวหาเพื่อโต้แย้งและรักษาสิทธิหรือประโยชน์ ของตนประกอบกับการสอบสวนได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วโดยมิได้มีการ ลงโทษผู้อุทธรณ์ การเปิดเผยบันทึกถ้อยคำพยานจึงไม่ทำให้การ บังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของ ราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่หากสำนักงาน ป.ป.ส. เห็นว่าการเปิดเผย บันทึกถ้อยคำพยานจะส่งผลกระทบต่อระบบการสืบสวนสอบสวนและ การดำเนินการทางวินัยในอนาคต ก็อาจใช้ดุลพินิจปกปิดชื่อ หรือ ข้อความที่จะทำให้รู้ว่าเป็นบุคคลใดเป็นผู้ให้ถ้อยคำได้ แต่ต้องทำเท่าที่จำเป็น เพื่อไม่ให้รู้ว่าเป็นบุคคลใดเป็นผู้ให้ถ้อยคำ และต้องไม่กระทบกระเทือนถึง เนื้อหาการให้ถ้อยคำนั้น (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๒๘/๒๕๕๐)

- ข้อมูลรายการที่ ๑ บัญชีรายชื่อผู้ให้บริการ อินเทอร์เน็ตที่ยื่นขอใบอนุญาต โดยระบุรายละเอียดว่ายื่นขอใบอนุญาต

แบบใด ให้บริการอะไรบ้าง เบอร์โทรศัพท์ติดต่อและระยะเวลาที่ขออนุญาต เป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครอง หรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นข้อมูลที่เปิดเผยได้ ข้อมูลรายการที่ ๒ รายชื่อเว็บไซต์ที่กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสารขอความร่วมมือไปยังผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ในลักษณะการเสนอแนะ โดยการติดต่อผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ขอให้ยุติหรือระงับการเผยแพร่เว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นการดำเนินการก่อนพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ มีผลบังคับใช้ เพราะเป็นเว็บไซต์ที่เผยแพร่ภาพสื่อลามกอนาจาร เผยแพร่ข้อมูลที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ มีเนื้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ขัดต่อกฎหมายเกี่ยวกับการพนัน เผยแพร่ขายสิ่งผิดกฎหมาย เผยแพร่ข้อมูลขัดต่อศีลธรรมทางศาสนา ไม่มีเหตุที่จะฟังได้ว่าการเปิดเผยจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงหรือทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๑) และ (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เนื่องจากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่ยื่นขอรับใบอนุญาตต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดอยู่แล้ว และการบล็อกเว็บไซต์เป็นเพียงการขอความร่วมมือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตช่วยกันเฝ้าระวัง ตรวจสอบร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาการเผยแพร่สื่อที่ไม่เหมาะสมทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งไม่เกี่ยวกับการใช้อำนาจตามกฎหมายของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะสามารถปิดกั้นเว็บไซต์ได้

อย่างไรก็ตาม การเปิดเผยรายชื่อเว็บไซต์ที่ถูกบล็อกอาจกระทบต่อ ส่วนได้เสียของเจ้าของเว็บไซต์และผูุ้ทธรณ์ต้องการข้อมูลจำนวนเว็บไซต์ ที่ถูกบล็อก เหตุผลที่บล็อกเท่านั้น จึงให้เปิดเผยจำนวนเว็บไซต์ที่ถูกบล็อก ในลักษณะของข้อมูลกลุ่มที่จำแนกแยกประเภทโดยให้ได้ว่ามีเว็บไซต์ ที่ถูกบล็อกด้วยเหตุใด จำนวนเท่าใดเท่านั้น (คำวินิจฉัยที่ วท ๒/๒๕๕๑)

- ผูุ้ทธรณ์ขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคัดเลือก ข้าราชการเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสาธาณสุขอำเภอ คือ สำเนา ใบสมัครและหลักฐานประกอบการสมัคร สำเนาคำตอบข้อเขียนของ ผู้สมัครทุกคน คะแนนสอบข้อเขียน คะแนนสอบสัมภาษณ์และคะแนน ด้านอื่น ๆ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า การคัดเลือกได้ดำเนินการเสร็จสิ้น และจังหวัดมีคำสั่งแต่งตั้งนาย ป. ดำรงตำแหน่งสาธาณสุขอำเภอตามที่ ได้รับคัดเลือกแล้ว การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ผูุ้ทธรณ์ซึ่งเป็นผู้ได้รับ ผลกระทบจากการพิจารณาคัดเลือก จะเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบความ ถูกต้องโปร่งใส ในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ และปกป้องสิทธิ ของผูุ้ทธรณ์ให้ได้รับความเป็นธรรม จึงเปิดเผยได้ เว้นแต่คำตอบ ข้อเขียนของนาย ป. และของผูุ้ทธรณ์ให้เปิดเผยโดยให้เข้าตรวจดู แต่ไม่ต้องให้สำเนาเพราะเป็นข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต้องให้คำอธิบาย ประกอบ และการให้สำเนาอาจมีการนำไปวิพากษ์วิจารณ์การใช้ดุลพินิจ ของคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกฯ โดยไม่สมควร การเปิดเผยชื่อ กรรมการที่ให้คะแนนสอบจะกระทบต่อการใช้ดุลพินิจของกรรมการ ในการตรวจสอบ และการให้คะแนนสอบอันจะทำให้การบังคับใช้ กฎหมายเกี่ยวกับการทดสอบเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จ

ตามวัตถุประสงค์ได้ จึงไม่ให้เปิดเผยชื่อกรรมการที่ให้คะแนน ข้อมูลส่วนตัวและครอบครัวในทะเบียนประวัติข้าราชการที่ใช้เป็นหลักฐานประกอบการสมัครเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล มิใช่ข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด หากเปิดเผยเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร ไม่ควรเปิดเผย (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๕/๒๕๕๑)

๓) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยข้อมูลข่าวสารที่เป็นความเห็นหรือคำแนะนำนี้ ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริงหรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานดังกล่าว เนื่องจากการทำงานของหน่วยงานของรัฐจะมีการเสนอความเห็นหลายขั้นตอน ในระหว่างนั้นเรื่องยังไม่ยุติซึ่งในที่สุดอาจจบลงเป็นอีกอย่างหนึ่ง เจ้าหน้าที่จึงต้องมีอิสระในการเสนอความเห็นอย่างเต็มที่ และอาจเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตนได้ในระหว่างการดำเนินการ^{๙๖} เช่น ขอบัตรลงคะแนนที่โรงพยาบาลจัดทำขึ้นเพื่อทำประชามติภายในโรงพยาบาลเกี่ยวกับการลงคะแนนให้ความดีความชอบแก่ผู้อุทธรณ์ ๐.๕ ชั้น แต่โรงพยาบาลขลุ้งมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยให้เหตุผลว่าเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่าเป็นบัตรลงคะแนนที่โรงพยาบาลจัดทำขึ้นเฉพาะกิจเพื่อรับฟังความคิดเห็น

^{๙๖} อ่างแล้วเชิงอรรถที่ ๕, หน้า ๑๗-๑๘.

ของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานว่ามีความคิดเห็นอย่างไร ต่อการปฏิบัติงาน
ของผู้พุทธณ์ มิใช่ข้อมูลที่ทางราชการกำหนดให้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็น
เกณฑ์ในการพิจารณาประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ข้อมูล
ดังกล่าวเป็นความเห็นภายในของหน่วยงานตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๓)
แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงไม่ต้อง
เปิดเผย (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑๔/๒๕๔๗)

ข้อสังเกต กรณีดังกล่าวนี้ เรื่องไม่ได้ยุติจากผล
ของการลงคะแนนเพราะยังเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชา ในการ
ประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และมีคำสั่งอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งในที่สุด
อาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ คำวินิจฉัยดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึง
ความมุ่งหมายของบทบัญญัติในส่วนนี้ว่าต้องการที่จะให้เจ้าหน้าที่
มีอิสระในการพิจารณาอย่างเต็มที่ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการ
ฉะนั้น หากเป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐยังต้องเก็บรักษาไว้
เพื่อพิจารณาสั่งการในชั้นตอนต่อไป หรือเป็นความเห็นภายในหน่วยงาน
เพื่อดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จึงอาจมีคำสั่งไม่เปิดเผยได้ หรือกรณี
ขอเอกสารการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รังวัด ซึ่งการรังวัดที่ดิน
ของเจ้าหน้าที่รังวัดยังไม่เสร็จสิ้น เนื่องจากไม่อาจกำหนดแนวเขต
และหลักเขตเพื่อคำนวณหาเนื้อที่ของที่ดินได้ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า
เอกสารการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รังวัดมีลักษณะเป็นแบบร่าง
หรือความเห็นภายในของพนักงานเจ้าหน้าที่ ไม่อาจนำไปใช้อ้างอิง
ในทางราชการและอาจไม่เปิดเผยแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ (คำวินิจฉัยที่
สค ๑๐๓/๒๕๔๘) แต่การขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพิจารณาโทษ

ทางวินัย ตลอดจนกระบวนการพิจารณาและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ไม่ใช่ข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๙๓/๒๕๔๘)

อย่างไรก็ตาม ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่าไม่ใช่เรื่องสำคัญและไม่กระทบอิสระในการแสดงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผลสำเร็จของการทำงานหน่วยงานของรัฐ หรือเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติของหน่วยงานของรัฐจะสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นก็ได้อ^{๒๒} เช่น

- ขอเอกสารความเห็นหรือข้อสรุปของกรมการพิจารณาผลการประกวดราคา ซึ่งเป็นข้อมูลการดำเนินการจัดซื้อจัดหาเงินบริสุทธิ์ จำนวน ๑๒,๐๐๐ กิโลกรัม ตามประกาศกรมธนารักษ์ และกรมธนารักษ์มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลตามที่ขอ โดยให้เหตุผลว่าเป็นความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐ ในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า แม้จะมีลักษณะเป็นความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐ ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๓) แต่เป็นรายงานข้อเท็จจริงและข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้เพื่อเสนอในการทำความเห็นและคำสั่งตามลำดับชั้น

^{๒๒} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๓๗, หน้า ๕๗.

อันเป็นการดำเนินงานตามปกติของหน่วยงาน ซึ่งการเปิดเผยจะเป็นประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้อง และเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติราชการของกรมธนารักษ์ว่าเป็นไปด้วยความโปร่งใสเป็นธรรมตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จึงให้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าว (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๘/๒๕๔๗)

- คำสั่งกระทรวงยุติธรรมและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการชะลอการเบิกจ่ายเงินบำนาญปกติของผู้อุทธรณ์ กรมคุมประพฤติ มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่า เป็นข้อมูลข่าวสารที่เป็นความเห็นภายในของหน่วยงานตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า แม้จะมีลักษณะเป็นความเห็นภายในของหน่วยงาน แต่เป็นการเสนอความเห็นตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายและระเบียบทางราชการ การเปิดเผยจึงไม่กระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด (คำวินิจฉัยที่ สค ๔๔/๒๕๔๗)

- ความเห็นของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาข่าวก่อเรื่องที่ผู้อุทธรณ์ไม่รับแจ้งการย้ายอาวุธปืน สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่เป็นความเห็นหรือคำแนะนำภายในตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสารที่ขอ คือ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความเห็นของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาข่าวก่อเรื่องอุทธรณ์ไม่รับแจ้งการย้ายอาวุธปืน ซึ่งนายกรัชมณฑริสังการเป็นที่ยุติแล้ว มาเป็นฐานในการสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย

ไม่ร้ายแรง เป็นข้อมูลข่าวสารซึ่งการเปิดเผยจะทำให้ผู้อุทธรณ์ได้ทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ในการที่ผู้อุทธรณ์ถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรงกรณีดังกล่าวและสามารถแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้อง อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้อุทธรณ์ และไม่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของผู้ที่เกี่ยวข้องแต่อย่างใด (คำวินิจฉัยที่ สค ๙๙/๒๕๕๗)

- ผู้อุทธรณ์ขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสืบสวนข้อเท็จจริง กรณีผู้อุทธรณ์กับพวกร้องเรียนต่ออธิบดีกรมการกงสุลให้ดำเนินการทางวินัยแก่กงสุลใหญ่ ณ นครกวางโจว คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการที่ผู้อุทธรณ์ร้องเรียนต่ออธิบดีกรมการกงสุลให้ดำเนินการทางวินัยแก่กงสุลใหญ่ ณ นครกวางโจว เนื่องจากผู้อุทธรณ์ขอความช่วยเหลือทางการเงินและให้ช่วยตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการนำศพกลับประเทศไทยแต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือ จึงเป็นเหตุให้กระทรวงการต่างประเทศซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ถูกร้องเรียนดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่าข้อร้องเรียนไม่มีมูล จึงมีคำสั่งยุติเรื่อง และรายละเอียดในสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริงเป็นการดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงตามวิธีปฏิบัติราชการทั่วไป และได้มีการยุติเรื่องแล้ว การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ผู้อุทธรณ์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ไม่น่าจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) และไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใดตามมาตรา ๑๕

วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงเปิดเผยให้ผู้อุทธรณ์ทราบได้ ดังนั้น การที่กระทรวงการต่างประเทศ อ้างว่ารายงานการสืบสวนข้อเท็จจริงเป็นความเห็นหรือคำแนะนำ ภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๓) เป็นความเห็นที่ไม่ชอบด้วยเหตุผลเพราะรายงาน การสืบสวนข้อเท็จจริงเป็นผลจากการที่กระทรวงการต่างประเทศได้มีคำสั่ง แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนของผู้อุทธรณ์ และการที่กระทรวงการต่างประเทศอ้างว่าเป็นเอกสารลับของทางราชการ ที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) ก็ไม่ขัดอำนาจของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ที่จะวินิจฉัยให้เปิดเผยได้ตามข้อ ๒๔ ของระเบียบว่าด้วยการรักษา ความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ (คำวินิจฉัยที่ สค ๔๓/๒๕๔๔)

- ผู้อุทธรณ์ขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประกวด ราคาการจัดซื้อวัสดุการเกษตร ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการซื้อขาย และเอกสาร ประกอบสัญญา รวมถึงเอกสารการยื่นประกวดราคาและเอกสาร ประกอบการยื่นประกวดราคาของผู้ผ่านการประกวดราคา เป็นข้อมูล ข่าวสารของทางราชการตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และไม่ต้องด้วยข้อยกเว้นตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน อีกทั้งไม่มีข้อมูล ข่าวสารที่เป็นความลับในเชิงธุรกิจและการประกวดราคาเสร็จสิ้นแล้ว จึงไม่ทำให้เกิดความเสียหายเปรียบในเชิงธุรกิจ แต่มีข้อมูลข่าวสารบางส่วน

เป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ต้องได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน และสำเนาบัตรประจำตัวผู้เสียภาษี จึงไม่ควรเปิดเผย (คำวินิจฉัยที่ วท ๑/๒๕๕๑)

๔) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต

หรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยของสมาชิกในสังคม ข้อมูลข่าวสารใดหากจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นก็ได้ เช่น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพยานในการสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนผู้ที่เป็นผู้ร้องเรียนการทุจริตหรือประพฤตินิไม่ถูกต้องต่าง ๆ^{๔๓} เช่น

- ขอคำให้การพยานบุคคล หนังสือร้องเรียนที่ลงชื่อ

นาย ท. นาย ค. และนาย อ. บัตรสนเท่ห์ หนังสือร้องเรียนลงชื่อเจ้าหน้าที่ พยานเอกสารอื่นในสำนวนทั้งหมด สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข มีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลบัตรสนเท่ห์ แต่ปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลอื่นโดยให้เหตุผลว่า การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและความปลอดภัยของพยาน และผู้ร้องเรียนตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์ขอข้อมูลเพื่อใช้ในการฟ้องคดีบุคคลผู้ร้องเรียนกล่าวโทษผู้อุทธรณ์ มิได้นำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ข้อกล่าวหาตามที่มีการร้องเรียน และผลการสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนหาข้อเท็จจริง

^{๔๓} อ่างแล้วเชิงอรรถที่ ๑๑, หน้า ๑๖-๑๗.

สรุปว่า ไม่มีพยานหลักฐานใดยืนยันได้ว่าผู้อุทธรณ์เรียกร้องผลประโยชน์ การเปิดเผยข้อมูลจึงไม่น่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อุทธรณ์ ในทางกลับกัน การเปิดเผยข้อมูลอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในหน่วยงาน เพราะผู้อุทธรณ์และผู้ร้องเรียนเป็นข้าราชการในหน่วยงานเดียวกัน ทั้ง ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๑ เรื่อง หลักเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการ และการสอบสวนเรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย ให้ผู้บังคับบัญชาใช้ดุลพินิจสั่งการได้ตามสมควรเพื่อคุ้มครองผู้ร้อง พยาน และบุคคลที่ให้ข้อมูลในการสืบสวนสอบสวนอย่าให้ต้องรับภัย หรือความไม่ชอบธรรม เมื่อคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของผู้อุทธรณ์ที่ขอข้อมูล เพื่อใช้ในการฟ้องคดีและแนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองบุคคลแล้ว การที่สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยให้เหตุผลว่า จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัย ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นการใช้ดุลพินิจที่ชอบแล้ว (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๓/๒๕๔๗)

- ผู้อุทธรณ์ขอสำเนาคำร้องเรียน บันทึกปากคำ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการร้องเรียน และรายงานการสืบสวนข้อเท็จจริง กรณีที่มีผู้ร้องเรียนผู้อุทธรณ์ว่าทำร้ายร่างกายนักเรียนและวางตัว ทำนองวางอำนาจเป็นนักเลงโตใช้อิทธิพลในทางไม่ควร ซึ่งถือเป็น ความผิดวินัยไม่ร้ายแรง เหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้คณะครูในโรงเรียน แดกแยกเป็นสองฝ่ายและชาวบ้านรับรู้ปัญหาจนมีท่าทีเกิดความแตกแยก

ในหมู่บ้าน แต่ปัญหาดังกล่าวได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นแล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่าเป็นเอกสารลับและเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ได้มีเหตุการณ์ภายในโรงเรียนและคณะครูแตกแยกเป็นสองฝ่าย ชาวบ้านเข้ามารับรู้ปัญหาความแตกแยกดังกล่าวจนมีท่าทีสื่อแสดงว่า เกิดความแตกแยกในหมู่บ้านด้วยเหตุปัญหาของโรงเรียน แม้ปัญหาจะได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น แต่หากเปิดเผยสำเนาการร้องเรียน บันทึกปากคำผู้เกี่ยวข้อง และรายงานการสืบสวนข้อเท็จจริงให้กับผู้อุทธรณ์ อาจส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในโรงเรียน ซึ่งกำลังคลี่คลายไปในทางที่ดีกลับเกิดเป็นปัญหาขึ้นอีก อันจะส่งผลกระทบต่อ การบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนและชุมชนเพราะผู้อุทธรณ์ อาจนำข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไปฟ้องคดีต่อผู้ร้องเรียนและพยาน ดังนั้น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อ ประโยชน์สาธารณะยิ่งกว่า การมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารจึงชอบแล้ว (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๘/๒๕๔๗)

ข้อสังเกต จากคำวินิจฉัยดังกล่าวแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของบทบัญญัติตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ว่ามุ่งหมายที่จะคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและคุ้มครองความปลอดภัยของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นสำคัญ ซึ่งหากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดไม่เกิดผลกระทบต่อ การคุ้มครองดังกล่าว หน่วยงานของรัฐก็ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น

เช่น การขอข้อมูลข่าวสารบันทึกปากคำหรือคำให้การของพยาน ผลการพิจารณาการสืบสวนข้อเท็จจริง สรุปความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนหาข้อเท็จจริง คำสั่ง หรือการสั่งการในเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง สำนักงานการสอบสวนทางวินัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องในบางกรณี คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะวินิจฉัยในแนวทางว่า หากไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือเพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ขอข้อมูลในการที่จะนำข้อมูลไปใช้ในการโต้แย้งหรือปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนแล้ว ให้เปิดเผยได้ และถ้าเห็นว่าการเปิดเผยอาจจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคล หน่วยงานของรัฐก็อาจใช้ดุลพินิจลบหรือตัดทอนหรือทำด้วยประการอื่นใดมิให้เป็นการเปิดเผยชื่อ ลายมือชื่อและตำแหน่งของผู้ให้การเป็นพยานก็ได้ เช่น

- ขอข้อมูลเกี่ยวกับการพิจารณาเพิกถอนรายการจดทะเบียนแบ่งหักเป็นทางสาธารณประโยชน์ ในส่วนของบันทึกถ้อยคำของบุคคล ที่กล่าวอ้างว่ามีผู้ใช้ทางสาธารณะในที่ดินแปลงพิพาท และบันทึกถ้อยคำของผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน อดีตผู้ใหญ่บ้านและหนังสือที่อำเภอแจ้งผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราชมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่า เป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการวินิจฉัยว่า ผู้ให้ถ้อยคำแต่ละคนได้ให้การไปตามข้อเท็จจริงที่ตนรับรู้

เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์บนที่ดินแปลงที่จดทะเบียน การเปิดเผย จึงไม่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่ง บุคคลใดตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูล ข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๑/๒๕๔๗)

- กรณีที่ผู้ขอข้อมูลซึ่งเป็นผู้ร้องเรียนกล่าวหา ผู้อุทธรณ์ ขอสำนวนการสืบสวนและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย คำให้การของผู้ร้องเรียน ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้อุทธรณ์กับพวกและพยานอื่น ๆ และผู้อุทธรณ์ได้คัดค้านการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาไม่รับฟังคำคัดค้านจึงมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า การสืบสวนข้อเท็จจริงและการดำเนินการ ทางวินัยได้ยุติแล้ว สำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริงเป็นการให้ข้อเท็จจริง ทั้ง ๆ ไปของพยานทั้งหมด ไม่มีข้อความหรือเนื้อหาที่อาจนำไปสู่ การฟ้องร้องหรือฟ้องคดีละเมิดได้ และเมื่อหน่วยงานของรัฐที่ครอบครอง ข้อมูลข่าวสารได้แจ้งว่าจะลบชื่อ ตำแหน่งของผู้ให้ปากคำไว้ และพฤติกรรม ของผู้ร้องเรียนไม่มีลักษณะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัย ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๓/๒๕๔๗)

- ขอบันทึกคำให้การของพยานและผู้ถูกกล่าวหา ในกรณีการสอบสวนความผิดทางวินัยของผู้อุทธรณ์ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคำสั่งว่าไม่อาจให้ข้อมูลตามที่ขอได้ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นการบันทึกคำให้การพยานบุคคล ซึ่งพยานได้ให้การตามประเด็นที่มีการร้องเรียนกล่าวโทษตามข้อเท็จจริง

ที่แต่ละคนได้รู้เห็น คำให้การของพยานแต่ละปากคณะกรรมการสอบสวนได้สรุปไว้โดยละเอียดในรายงานการสอบสวนซึ่งได้มอบสำเนาให้แก่ผู้อุทธรณ์แล้ว โดยมีการลบชื่อพยาน สาเหตุที่ผู้อุทธรณ์ต้องการบันทึกคำให้การก็เพื่อตรวจสอบว่าคำให้การของพยานเป็นไปตามที่คณะกรรมการสอบสวนได้สรุปไว้ในรายงานการสอบสวนหรือไม่ ดังนั้น เมื่อผู้อุทธรณ์ได้ทราบเนื้อหาในบันทึกคำให้การอยู่ก่อนแล้ว การเปิดเผยบันทึกคำให้การของพยาน จึงไม่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใดตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของพยานผู้ให้การควรปิดชื่อ ตำแหน่งที่อยู่ของพยาน (คำวินิจฉัยที่ สค ๘/๒๕๔๗)

- ขอสำเนาเอกสารสรุปการพิจารณาของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง สำเนาเอกสารการพิจารณาของกรมสรรพสามิต ซึ่งกรมสรรพสามิตมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูล โดยให้เหตุผลว่าเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า การสืบสวนข้อเท็จจริงยุติแล้ว เอกสารที่ขอมีถ้อยคำของเจ้าหน้าที่ภายในกรม โดยให้ถ้อยคำตามข้อเท็จจริง ประกอบกับผู้อุทธรณ์ได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งในจังหวัดอื่น ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไม่มีลักษณะที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยแก่บุคคลผู้ให้ถ้อยคำ จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (คำวินิจฉัยที่ สค ๔๐/๒๕๔๗)

- ขอสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริงและบันทึกถ้อยคำของบุคคลที่เกี่ยวข้อง กรณีผู้อุทธรณ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยเรื่องมีพฤติกรรมเมาสุราในที่สาธารณะ และก่อเหตุทำร้ายร่างกายผู้อื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูล โดยให้เหตุผลว่าเพื่อคุ้มครองพยาน คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า การสอบสวนข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติ หน่วยงานได้มีคำสั่งลงโทษผู้อุทธรณ์แล้ว การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวย่อมไม่กระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานให้เสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ นอกจากนี้ การเปิดเผยยังจะทำให้ผู้อุทธรณ์สามารถตรวจสอบได้ว่าการสอบสวนข้อเท็จจริง เป็นไปโดยถูกต้องโปร่งใสและเป็นธรรมหรือไม่ ข้อความสำคัญที่ปรากฏในบันทึกถ้อยคำพยานจึงเปิดเผยได้ แต่คำให้การของพยานบุคคล มีข้อเท็จจริงที่แสดงถึงการกระทำและพฤติกรรมของผู้อุทธรณ์ที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น การเปิดเผยชื่อและข้อความอื่นใดที่อาจทำให้ทราบว่าเป็นใคร อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้หน่วยงานใช้ดุลพินิจลบหรือตัดทอนหรือทำด้วยประการอื่นใดมิให้เป็นการเปิดเผยชื่อ ลายมือชื่อ และตำแหน่งของผู้ให้การเป็นพยาน (คำวินิจฉัยที่ สค ๕๑/๒๕๔๗)

- ขอสำนวนการสอบสวนทางวินัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เมื่อการสอบสวนทางวินัยได้ดำเนินการเสร็จสิ้นและมีการลงโทษผู้อุทธรณ์แล้ว ผู้อุทธรณ์เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงในการที่จะนำไปใช้ ประกอบการพิจารณา

โต้แย้งคำสั่งลงโทษทางวินัยและแก้ข้อกล่าวหา การเปิดเผยถ้อยคำให้การของพยานและความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยดังกล่าว ไม่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายหรือความไม่ปลอดภัยต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดแต่อย่างใด ให้หน่วยงานใช้ดุลพินิจลบหรือตัดทอนหรือทำด้วยประการอื่นใดมิให้เป็นการเปิดเผยชื่อ สายมือชื่อ และตำแหน่งของผู้ให้การเป็นพยาน (คำวินิจฉัยที่ สค ๕๔/๒๕๕๗)

- ขอสำเนาสรุปความเห็นของพยาน สำเนาสรุปความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนหาข้อเท็จจริงและคำสั่งหรือการสั่งการในเรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนหาข้อเท็จจริง คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เมื่อการสืบสวนหาข้อเท็จจริงได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว และรายงานผลให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบแล้ว ต่อมาได้มีการแต่งตั้งกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงและเรื่องยังอยู่ในกระบวนการทางวินัย ประกอบกับได้มีการดำเนินคดีอาญากับผู้อุทธรณ์ และผู้อุทธรณ์ทราบคำให้การของพยานทั้งหมดว่ามีใครบ้างแล้ว การเปิดเผยจึงไม่กระทบต่อการดำเนินการทางวินัยและย่อมไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของผู้ร้องเรียนหรือพยานผู้ให้การ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๓/๒๕๕๗)

- ผู้อุทธรณ์ขอผลการสอบสวนทางวินัย สำเนาสำนวนการสืบสวนหาข้อเท็จจริงทุกสำนวนและสำเนาสำนวนการสอบสวนทางวินัย พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด กรณีผู้อุทธรณ์และข้าราชการอื่นในสังกัดเดียวกัน ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยเกี่ยวกับการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสาร

ที่ขอเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรง
 ที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว การเปิดเผยจะเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง
 โปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและปกป้องสิทธิ
 ของผู้อุทธรณ์ให้ได้รับความเป็นธรรม และผลการสอบสวนปรากฏว่า
 ผู้อุทธรณ์ และผู้ถูกกล่าวหาอื่นมีความผิดทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง
 ทั้งไม่ปรากฏข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อว่าการเปิดเผยชื่อและถ้อยคำพยาน
 และผู้ร้องเรียนจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยแต่อย่างใด
 ส่วนข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหารายอื่น ซึ่งเป็นข้อกล่าวหา
 เรื่องเดียวกัน เป็นกรณีการทำผิดที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ผู้อุทธรณ์
 จึงสมควรได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกกล่าวหาอื่นด้วย
 รวมทั้งคำให้การพยานที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนและสอบสวนทางวินัย
 ในข้อกล่าวหาเรื่องเดียวกันกับผู้อุทธรณ์ ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติ
 หน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ
 และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกันแล้วข้อมูลข่าวสาร
 ที่ขอเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้ เว้นแต่ ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับ
 การดำเนินการทางวินัยของผู้ถูกกล่าวหาอื่นในข้อกล่าวหาที่ผู้อุทธรณ์
 มิได้ถูกกล่าวหาพร้อมด้วย หากเปิดเผยจะกระทบประโยชน์ส่วนได้เสีย
 ของผู้ถูกกล่าวหาอื่นนั้นโดยไม่สมควร ไม่ต้องเปิดเผย (คำวินิจฉัยที่
 สค ๕/๒๕๕๑)

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย
 ข้อมูลข่าวสาร ในการมีคำสั่งเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะ
 นำจะก่อให้เกิดอันตรายและความปลอดภัยกับบุคคลอื่นนี้ ดังเช่นกรณี

ที่ขอบันทึกคำให้การหรือความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนหรือสอบสวนข้อเท็จจริง ในกระบวนการพิจารณาทางปกครองของเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการฯ จะมีแนวคำวินิจฉัยในทางให้เปิดเผยได้ หากเป็นการให้ข้อเท็จจริงเรื่องทั่ว ๆ ไป หรือผู้ให้ถ้อยคำได้ให้ข้อเท็จจริงตามที่ตนได้รู้ อันเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่หรือหากคำให้การมีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่อาจเกิดความเสียหาย ก็จะมีคำสั่งให้ลบ ดัดทอน หรือทำด้วยประการอื่นใด เพื่อมิให้เปิดเผยชื่อ ปลายมือชื่อ ตำแหน่งของผู้ให้ถ้อยคำ อันเป็นความคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ให้ถ้อยคำ

๕) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร คือ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลหรือมีข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลรวมอยู่ด้วย ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายงานการแพทย์ เป็นเรื่องประวัติทางการแพทย์รักษาพยาบาลคนไข้ต่าง ๆ ซึ่งแพทย์จะไม่นำไปเปิดเผยให้บุคคลอื่นทราบและยังเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามหมวด ๓ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่าการเปิดเผยจะรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น เช่น

- ผู้อุทธรณ์เป็นโจทก์ฟ้องคดีจำเลยต่อศาลแขวง และศาลแขวงได้มีคำพิพากษาให้ผู้อุทธรณ์ชนะคดี จึงขอข้อมูล การส่งเงินประกันสังคมและรายได้ของจำเลยและนายจ้างของจำเลย

สำนักงานประกันสังคมมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูล โดยให้เหตุผลว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ห้ามเปิดเผย และการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลของผู้ประกันตนโดยไม่สมควรตามมาตรา ๑๕วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสารที่ขอเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ที่สำนักงานประกันสังคมได้มาตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ของนายจ้างลูกจ้าง และนายจ้างลูกจ้างไม่ประสงค์ให้เปิดเผยต่อบุคคลภายนอก และหากเปิดเผยข้อมูล เพื่อการบังคับชำระหนี้ จะกระทบต่อการทำงานของลูกจ้างและความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างลูกจ้าง ซึ่งจะทำให้ขาดความเชื่อถือต่อระบบงานประกันสังคม และสำนักงานประกันสังคมจะกลายเป็นสำนักติดต่อชำระหนี้ และไม่สามารถดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ได้ อีกทั้ง การบังคับชำระหนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ซึ่งเจ้าหนี้มีหนทางอื่นในการดำเนินการได้ จึงยังไม่มีเหตุผลความจำเป็นเพียงพอถึงขนาดที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลอื่น ที่อยู่ในระบบฐานข้อมูลของสำนักงานประกันสังคม เพราะการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ของสำนักงานประกันสังคมและอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบประกันสังคมประกอบกับเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น โดยไม่สมควร จึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่เปิดเผย (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๘/๒๕๔๗ และคำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๗/๒๕๔๗ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

- ข้อมูลรายงานแพทย์ที่เกี่ยวกับการตรวจบุคคล คือ ตัวแพทย์ สัตวแพทย์ และเจ้าของฟาร์มที่ได้รับการตรวจโรคระบาดไก่ ว่ามีการติดโรคไขหวัดนกหรือไม่ กรมปศุสัตว์มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูล โดยให้เหตุผลว่า เป็นรายงานทางการแพทย์ ถ้าเปิดเผยจะเป็นการรุกร้าสิทธิของบุคคลโดยไม่สมควร คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ไม่ควรเปิดเผยเพราะเป็นการรุกร้าสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร (คำวินิจฉัยที่ สค ๙๓/๒๕๔๗)

- แบบรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. ๙๐) การหักค่าลดหย่อนภาษี รวมทั้ง มีเลขรหัสประจำตัวผู้เสียภาษี ของนาย ก. กรมสรรพากรมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูล โดยให้เหตุผลว่า เป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล การเปิดเผยจะเป็นการรุกร้าสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้ของบุคคลในระหว่างปี อันแสดงให้เห็นถึงฐานะทางการเงินของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้ของบุคคล ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เจ้าหน้าที่กรมสรรพากรอาจใช้ดุลพินิจตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะและเป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเกินสมควรหรือไม่ เมื่อการตรวจสอบข้อมูลการเสียภาษีของนาย ก. เพื่อเชื่อมโยงไปถึงการแสดงรายการทรัพย์สินของนาย ว. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ยังไม่มีน้ำหนักเพียงพอ ที่จะใช้กลไกตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อตรวจสอบทรัพย์สิน

ผ่านการเสียภาษีของบุคคลอื่น จึงเห็นว่าการเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ให้ความคุ้มครองไว้โดยไม่สมควร (คำวินิจฉัยที่ สค ๒๓/๒๕๔๗)

ข้อสังเกต จากคำวินิจฉัยดังกล่าว แสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของบทบัญญัติในมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ว่ามุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ อย่างไรก็ดี ในการใช้ดุลพินิจของหน่วยงานของรัฐยังคงต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกันด้วย ซึ่งหากหน่วยงานของรัฐเห็นว่าการเปิดเผยจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจมีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” ทั้งนี้ อาจลบหรือตัดทอนหรือทำด้วยประการอื่นใด เพื่อมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารในส่วนที่จะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลข่าวสารนั้น

- ขอสำเนาการให้คะแนนของกรรมการทุกท่านในการประกวดเยาวชนคนดนตรีแห่งประเทศไทย ครั้งที่ ๗ (ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น) ในรอบรองชนะเลิศที่มีรายชื่อกรรมการผู้ให้คะแนนปรากฏอยู่ มหาวิทยาลัยมหิดลมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่า เป็นข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของบุคคลอื่นตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสารที่ขอเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้เพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรม ทั้ง รายชื่อคณะกรรมการที่ให้คะแนนก็ได้มีการเปิดเผยต่อสาธารณชนในแผนพับโฆษณา การเปิดเผยจึงไม่เป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลหรือก่อให้เกิดผลกระทบในทางเสียหายต่อกรรมการแต่อย่างใด (คำวินิจฉัยที่ สค ๔๗/๒๕๕๗)

- ผู้อุทธรณ์สมัครเป็นสมาชิกสภาเทศบาลนคร และมีผู้ร้องเรียนว่าผู้สมัครบางคนขาดคุณสมบัติ ผู้อุทธรณ์จึงขอดูใบสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนคร ใบเสร็จภาษีโรงเรือนและที่ดิน และทะเบียนบ้านของนาง น. ซึ่งเป็นผู้สมัครด้วย เทศบาลนครเชียงใหม่มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูล โดยให้เหตุผลว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลดังกล่าวมีรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติการสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อประโยชน์สาธารณะและการตรวจสอบบุคคลที่จะทำหน้าที่ควบคุมการบริหารเทศบาลนคร ผู้อุทธรณ์ย่อมสามารถขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ และการเปิดเผยไม่เป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ส่วนทะเบียนบ้านมีรายละเอียดเกี่ยวกับบ้านและข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรของผู้สมัครแต่ละคน อันเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ผู้อุทธรณ์เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่ง จึงถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่จะขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารได้ และการเปิดเผยไม่เป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร แต่ให้เปิดเผยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น แม้ว่าเจ้าของข้อมูลจะคัดค้านการเปิดเผย (คำวินิจฉัยที่ สค ๕๒/๒๕๕๗)

- ขอคัดและรับรองสำเนาเอกสารเกี่ยวกับที่ดิน ทำอากาศยานแม่สอด ที่ดินราชพัสดุและที่ดินเอกชนโดยรอบทำอากาศยานแม่สอด คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผู้ขอเป็นผู้ครอบครองที่ดินที่อธิบดีกรมที่ดินได้มีคำสั่งให้แก่ไขรูปแผนที่ในโฉนด มีวัตถุประสงค์ในการขอข้อมูลเพื่อให้เป็นหลักฐานในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในการอุทธรณ์คำสั่งอธิบดีกรมที่ดินดังกล่าว หรือฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเพิกถอนคำสั่งเมื่อรายละเอียดที่ดินหรือสารบบที่ดินในความครอบครองของสำนักงานที่ดินจังหวัดเป็นเอกสารมหาชนที่บุคคลสามารถเข้าตรวจได้ มิใช่ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงให้เปิดเผยข้อมูลและรับรองสำเนาข้อมูลแก่ผู้ขอ (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๔/๒๕๕๘)

- ผู้อุทธรณ์ขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแบบแปลนก่อสร้างอาคาร หน่วยงานแจ้งว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่เป็นการเฉพาะตัว หากเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร และจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้ ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๔) และ (๕) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์ได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้างบ้านพัก ๒ ชั้น ของเจ้าของที่ดินข้างเคียง เนื่องจากด้านหลังของบ้านดังกล่าวอยู่ห่างจากที่ดินของผู้อุทธรณ์ประมาณ ๑ เมตร หลังคาด้านทิศเหนือและทิศใต้บางส่วนติดอยู่กับที่ดินของผู้อุทธรณ์จนอาจทำให้น้ำฝนไหลเข้าที่ดินของผู้อุทธรณ์ได้ จึงขอรูปแบบแปลนการขออนุญาตก่อสร้างอาคารของเจ้าของที่ดินข้างเคียง

ซึ่งภายหลังเทศบาลฯ ได้ตรวจสอบปรากฏว่าอาคารดังกล่าว มีการดัดแปลงเกินจากแบบแปลนที่ได้รับอนุญาต แม้ภายหลังได้มีการขออนุญาตก่อสร้างอีกครั้งและเทศบาลฯ ได้ตรวจสอบแบบแปลนก่อสร้างเห็นว่าได้แก้ไขแล้ว จึงออกใบอนุญาตให้ แต่ผู้อุทธรณ์เห็นว่าตนเองอาจได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้างดัดแปลงอาคารที่ไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ดังนั้น เมื่อคำนึงถึงความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ และเพื่อมิให้รुकล้ำสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร เนื่องจากแบบแปลนการก่อสร้างอาคารเป็นสิ่งที่แสดงถึงรสนิยม สิทธิเสรีภาพส่วนตัวของเจ้าของ จึงเห็นควรให้เปิดเผยแบบแปลนการก่อสร้างอาคารเฉพาะภายนอกซึ่งติดกับที่ดินของผู้อุทธรณ์เท่านั้น สำหรับเทศบัญญัติ เรื่อง ควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ. ๒๕๕๑ หน่วยงานได้เปิดเผยให้ผู้อุทธรณ์ไปแล้ว และเทศบัญญัติเกี่ยวข้องอื่น ๆ เทศบาลฯ ไม่มีการตราไว้ จึงไม่มีประเด็นในการพิจารณา (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๔/๒๕๕๐)

- ผู้อุทธรณ์ขอให้ผู้อำนวยการเขตบางซื่อทำการตรวจสอบการก่อสร้างดัดแปลงอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๔ ชั้น และอาคารร้านสะดวกซื้อ พร้อมทั้งขอข้อมูลเกี่ยวกับการก่อสร้างดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย และใช้ หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารทั้งสองหลังดังกล่าว หน่วยงานแจ้งผลการตรวจสอบการก่อสร้างดัดแปลงอาคารทั้งสองหลังให้ทราบแล้ว แต่ไม่สามารถให้สำเนาข้อมูลข่าวสารที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอ เนื่องจากเป็นเอกสารราชการและเอกสารส่วนบุคคล ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร

ของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสาร
 ที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอไม่ปรากฏว่ามีการออกแบบเป็นพิเศษหรือมีลักษณะเฉพาะ
 แต่อย่างใด การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอจึงเป็นประโยชน์
 ต่อการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปด้วย
 ความถูกต้องโปร่งใส ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย
 ของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชน
 ที่เกี่ยวข้องประกอบกันแล้ว ข้อมูลข่าวสารที่ร้องขอจึงเปิดเผยให้ผู้อุทธรณ์
 ทราบได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๕๒/๒๕๕๐)

- ผู้อุทธรณ์ ขอสำเนาฎีกาเบิกเงินโครงการก่อสร้าง
 ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลพะวง ปีงบประมาณ ๒๕๔๗
 และโครงการสร้างแพเพื่อการท่องเที่ยวในคลองวง ปีงบประมาณ ๒๕๔๘
 คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสารดังกล่าว อันได้แก่ ฎีกาเบิกเงิน
 โครงการก่อสร้างที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลพะวง ปีงบประมาณ
 ๒๕๔๗ และโครงการสร้างแพเพื่อการท่องเที่ยวในคลองวง ปีงบประมาณ
 ๒๕๔๘ เป็นข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติราชการตามปกติขององค์การ
 บริหารส่วนตำบลพะวงและการเบิกจ่ายเงินได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว
 การเปิดเผยย่อมแสดงถึงความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน
 ของรัฐ แต่เนื่องจากฎีกาเบิกเงินมีข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลอื่น
 รวมอยู่ด้วย คือ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน
 การเปิดเผยอาจเป็นการรุกร้าสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรตามมาตรา ๑๕
 วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ
 พ.ศ. ๒๕๕๐ ฉะนั้น จึงให้เทศบาลตำบลพะวงเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

ตามคำขอ ยกเว้น บัตรประจำตัวประชาชนและทะเบียนบ้านของบุคคลที่เกี่ยวข้องมิให้เปิดเผย (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑๑/๒๕๕๐)

- ผู้อุทธรณ์ขอข้อมูลข่าวสารบันทึกคำให้การของพยาน จำนวน ๗ คน กรณีที่ผู้อุทธรณ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงและถูกตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง คณะกรรมการวินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ จนถึงปัจจุบันการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น นับว่าเป็นการสอบสวนที่ล่าช้าจนเกินสมควร จึงมีเหตุอันสมควรที่ผู้อุทธรณ์จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสอบสวนและถ้อยคำของพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้ง ๗ คน ซึ่งผู้อุทธรณ์ทราบชื่อที่อยู่แล้ว เป็นการให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และพฤติการณ์ของผู้อุทธรณ์ตามที่มีการกล่าวหาอันเป็นเหตุการณณ์และข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับผู้อุทธรณ์ มิใช่ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้ให้ถ้อยคำแต่อย่างใด การเปิดเผยจึงไม่เป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่หากเห็นว่าการเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและความปลอดภัยของผู้ให้ถ้อยคำเป็นพยาน ก็อาจใช้ดุลพินิจปกปิดชื่อหรือข้อความอื่นใดที่จะทำให้ทราบถึงบุคคลผู้ให้ถ้อยคำนั้นได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๒๔/๒๕๕๐)

๖) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยหรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น เช่น มาตรา ๑๐ แห่งประมวลรัษฎากร กำหนดห้ามเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ได้รู้เรื่องกิจการ

ของผู้เสียหายอากรหรือของผู้ที่เกี่ยวข้อง ห้ามนำออกหรือแจ้งแก่ผู้ใด หรือมาตรา ๑๐๐ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ กำหนดห้ามผู้ใดอันเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ล่วงรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ กิจการของนายจ้างเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวแก่ผู้อื่น หรือมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ กำหนดว่าข้อมูล ทะเบียนประวัติราษฎรต้องถือเป็นความลับและให้นายทะเบียนเป็นผู้เก็บรักษาและใช้เพื่อการปฏิบัติ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยข้อความหรือตัวเลขนั้น แก่บุคคลใดๆ หรือมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ กำหนดห้ามเจ้าหน้าที่เปิดเผยรายละเอียดในการขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ก่อนที่อธิบดีจะสั่งให้ประกาศโฆษณาคำขอ นั้น

นอกจากนั้น ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา นี้ ยังหมายถึง ข้อมูลข่าวสารอื่นใด ที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้เปิดเผยแก่ผู้อื่น โดยมี เหตุผล ๒ ประการ^{๔๔} คือ

๑) เป็นเรื่องความไว้วางใจหรือความเชื่อถือ เนื่องจากรัฐได้ข้อมูลดังกล่าวโดยเอกชนมอบความไว้วางใจ ว่ารัฐจะไม่เปิดเผย ข้อมูลข่าวสารให้แก่เอกชนคนอื่นทราบ

๒) หากรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ผู้อื่นให้มา โดยไม่ประสงค์จะให้เปิดเผยต่อ นั้น อาจมีผลให้ผู้นั้นไม่ประสงค์จะให้

^{๔๔} อ่างแล้วเชิงอรรถที่ ๓๗, หน้า ๖๒.

ข้อมูลข่าวสารอื่นแก่รัฐอีกต่อไป ดังนั้น รัฐจึงไม่ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น เช่น

- แบบแปลนเครื่องจักรและอุปกรณ์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์หรือแบบแปลนการก่อสร้าง หรือแบบแปลนโรงคลุมโรงสีและห้องบรรจุข้าวสาร องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่า เป็นความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า แบบแปลนเครื่องจักรและอุปกรณ์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์เกิดจากการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันมีลักษณะเป็นความลับทางธุรกิจของบริษัทฯ การเปิดเผยอาจเป็นการละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น ซึ่งได้รับการคุ้มครองตามนัยมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงไม่อนุญาตให้เปิดเผย (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๐/๒๕๔๗ คำวินิจฉัยที่ สค ๓๘/๒๕๔๗ และคำวินิจฉัยที่ สค ๔๑/๒๕๔๗)

- ขอสำเนาใบอนุญาตก่อสร้างอาคารเลขที่ ๓/๒๕๔๗ พร้อมแบบอาคาร ลงวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗ หนังสือแจ้งการดำเนินการแก้ไขอาคารตามใบอนุญาตก่อสร้างอาคาร เลขที่ ๓/๒๕๔๗ เพื่อตรวจสอบแบบแปลนและใบอนุญาตก่อสร้างอาคารไม่ถูกต้องหรือไม่ เทศบาลตำบลคลองด่านมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยให้เหตุผลว่าการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า การก่อสร้างอาคารเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นเหตุให้เจ้าของโรงเรือนและที่ดินติดกัน

ได้รับผลกระทบกระเทือนจากการกระทำผิดจึงเป็นผู้เสียหาย ย่อมมีเหตุอันสมควรที่จะขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคารได้ ส่วนผู้อุทธรณ์ไม่มีหลักฐานแสดงว่าได้รับมอบอำนาจให้ขอข้อมูลข่าวสารหรือมอบอำนาจให้ผู้ทราบดีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารจากนาง ส. เจ้าของโรงเรือนและที่ดินติดกันกับบ้านที่ถูกร้องเรียนว่าก่อสร้างอาคารโดยไม่ถูกต้อง ทำให้บ้านข้างเคียงได้รับการกระทบกระเทือนเสียหาย จึงมิใช่ผู้เสียหายตามมาตรา ๗๓ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ทั้ง ใบอนุญาตหรือหนังสือของทางราชการพร้อมด้วยแบบแปลนอาคารหรือการแก้ไขอาคารของผู้ใดย่อมสังเกตเห็นได้ว่าเจ้าของอาคารนั้นไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่นตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และเมื่อคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกันแล้วเห็นว่าไม่ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑๓/๒๕๔๗)

- ผู้อุทธรณ์ขอสำเนาเอกสารเกี่ยวกับการสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับพฤติการณ์ของจำเลยในคดีอาญา ข้อมูลข่าวสารที่พนักงานคุมประพฤติได้มาจากการแสวงหาข้อเท็จจริงเป็นการสืบเสาะและพินิจตามมาตรา ๖ และมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติวิธีการดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งต้องได้รับความไว้วางใจจากพยาน หากพยานไม่ไว้วางใจว่าพนักงานคุมประพฤติจะเก็บรักษาความลับในการสืบเสาะได้ ก็อาจไม่ให้ความร่วมมือหรือให้ถ้อยคำไม่ตรงกับความเป็นจริง ดังนั้น การเปิดเผยชื่อหรือแหล่งที่มา

และถ้อยคำพยานย่อมทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และยิ่งปรากฏว่าพยานผู้ให้ถ้อยคำไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อบุคคลอื่นตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน จึงมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลการสืบเสาะและพินิจแก่ผู้อุทธรณ์ อนึ่ง ทนายความของผู้อุทธรณ์ได้รับสำเนารายงานการสืบเสาะและพินิจไปจากศาลแล้ว ย่อมเพียงพอที่จะใช้ประกอบการทำคำอุทธรณ์ได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๖๖/๒๕๔๙)

แต่อย่างไรก็ดีแม้เป็นข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยแต่ถ้าการเปิดเผยจะไม่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพและผู้ขอข้อมูลมีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารที่ขอหน่วยงานของรัฐที่ครอบครองข้อมูลข่าวสารสามารถเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เช่น

- ผู้อุทธรณ์ขอสำเนาเอกสารใบกำกับภาษีที่บริษัท ก.ยื่นต่อสำนักงานสรรพากร คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ใบกำกับภาษีเป็นข้อมูลของนิติบุคคล ที่ผู้เสียภาษีใช้ในการยื่นประเมินภาษี จึงเป็นข้อมูลข่าวสารของเอกชนที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ และเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และเข้าลักษณะเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๐ แห่งประมวลรัษฎากร และบริษัท ก. ผู้ให้ข้อมูลก็ไม่ประสงค์ให้มีการเปิดเผยอันมีลักษณะเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผย

ต่อผู้อื่นตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่การตรวจสอบการยื่นประเมินภาษีได้ดำเนินการเสร็จสิ้น โดยบริษัท ก. ชำระภาษีเพิ่มเติมตามที่ได้มีการประเมินใหม่แล้ว การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร จึงไม่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ฉะนั้น เมื่อผู้อุทธรณ์ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นผู้ออกใบกำกับภาษี จึงเป็นผู้ได้รับความเสียหายและเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารที่มีค่าขอ แม้บริษัท ก. จะไม่ประสงค์ให้เปิดเผยต่อผู้อื่น แต่เมื่อพิจารณาโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เอกชนทั้งสองฝ่ายจะได้รับจากการเปิดเผยข้อมูลแล้ว เห็นสมควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอแก่ผู้อุทธรณ์ (คำวินิจฉัยย้ที่ ศค ๑/๒๕๕๑)

กรณีที่เป็นข้อมูลข่าวสารที่มีไม่เข้าข่ายเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เช่น ข้อมูลข่าวสารที่การเผยแพร่ปกติทางการค้าไม่เข้าข่ายเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์จะให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น เช่น แคตตาล็อกและรูปแบบรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุและเอกสารรับรองมาตรฐานต่างๆ ที่ยื่นเพื่อเป็นหลักฐานใช้ประกอบการพิจารณาผลการประกวดราคา คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงาน ซึ่งผู้เสนอราคาต้องจัดทำตามเงื่อนไขและข้อกำหนดของประกาศประกวดราคาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ

พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติมอย่างเคร่งครัดเป็นกรณีปกติทั่วไป ไม่มีลักษณะใด ที่ถือเป็นความลับทางการค้าแต่เป็นเอกสารที่เผยแพร่ปกติทางการค้าที่บุคคลทั่วไป อาจขอรับได้จากทางร้านค้าหรือตัวแทนขายเครื่องคอมพิวเตอร์ทั่วไป เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของสินค้า ก่อนตัดสินใจซื้อ จึงไม่มีผลทำให้ผู้ยื่นได้รับความเสียหาย ไม่เข้าข่ายเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์จะให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่นตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) แห่งพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๔/๒๕๔๗)

- ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประกวดราคา ประกอบด้วย รายงานขอซื้อ และคำสั่งแต่งตั้งผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหา โดยวิธีประกวด คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ บันทึกการแจ้ง ประกาศประกวดราคา ตามแนวปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี ประกาศ ประกวดราคาซื้อครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ พร้อมอุปกรณ์ต่อพ่วงฯ และเอกสารประกวดราคาซื้อ ทะเบียนประกาศประกวดราคา และบัญชี การให้เอกสาร หรือการขายเอกสารหลักฐานตามเงื่อนไขประกาศ ประกวดราคา บันทึกการรับซองเสนอราคา บันทึกการตรวจสอบซอง เสนอราคาและเอกสารหลักฐานตามเงื่อนไขประกาศประกวดราคา ตารางเปรียบเทียบราคา และบันทึกคณะกรรมการรับและเปิดซอง ประกวดราคา บันทึกเสนอผลการพิจารณาประกวดราคา และประกาศ ผลประกวดราคาครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์พร้อมอุปกรณ์ต่อพ่วงฯ สำนักเขต พื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลบันทึกการรับซอง เสนอราคา บันทึกการตรวจสอบซองเสนอราคาและเอกสารหลักฐาน

ตามเงื่อนไขประกาศประกวดราคา โดยอ้างเหตุผลว่าเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๓) และ (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เนื่องจากเป็นความลับทางธุรกิจของบริษัท คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ไม่เข้าข่ายตามนัยมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และเป็นข้อมูลที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วและมีได้มีผลกระทบต่อความเสียหายของผู้ชนะการประกวดราคา รวมทั้งเป็นข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงาน เนื่องจากผู้เสนอราคาต้องแนบตามประกาศประกวดราคาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้ (คำวินิจฉัยที่ สคค ๗/๖/๒๕๔๗)

ข้อสังเกต ข้อมูลข่าวสารตามคำวินิจฉัยดังกล่าว เป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ฉะนั้น จึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้อยู่แล้ว

- หนังสือร้องเรียนของนาย ค. ที่ร้องเรียนให้ดำเนินการทางวินัยแก่ผู้อุทธรณ์ และมีการสั่งให้ผู้อุทธรณ์ออกจากราชการไว้ก่อนกรณีที่ผู้อุทธรณ์ได้รับโทษทางอาญา คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นการเสนอแนะให้ปฏิบัติตามกระบวนการทางกฎหมายเกี่ยวกับวินัยข้าราชการ มิได้เป็นการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการ

แต่อย่างไร จึงไม่มีข้อเท็จจริงที่จะก่อให้เกิดการสอบสวนทางวินัย แก่ผู้อุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์รู้อยู่แล้วว่าผู้ร้องเรียนเป็นใคร และร้องเรียน เรื่องอะไร การดำเนินการทางวินัยผู้อุทธรณ์ขึ้นอยู่กับผลของคดี มิได้ขึ้นอยู่กับหนังสือร้องเรียนและถึงแม้ว่าหนังสือร้องเรียนดังกล่าว จะเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) แห่งพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ก็เป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๐/๒๕๔๗)

ในกรณีที่เป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐ เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ หน่วยงานของรัฐไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่เปิดเผย ข้อมูลข่าวสาร โดยอ้างว่าเป็นเรื่องมีลิขสิทธิ์เนื่องจากกฎหมายให้เจ้าของ ลิขสิทธิ์มีสิทธิจะทำซ้ำหรือดัดแปลงงานแต่ผู้เดียว ดังนั้น โดยหลัก จึงเป็นเรื่องห้ามผู้อื่นทำซ้ำ แต่ไม่ได้ห้ามการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น^{๔๕}

- ผู้อุทธรณ์ขอแบบแปลนภายนอกอาคารของนาย ก. เฉพาะทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตกซึ่งติดกับที่ดินของผู้อุทธรณ์ เนื่องจากเห็นว่าปลูกสร้างอาคารสูงและมีการถอยแนวรั้วของอาคาร ชิดขอบกำแพงบ้าน ไม่ได้ระยะห่างตามที่กฎหมายกำหนดทำให้ กำแพงบ้านของผู้อุทธรณ์ชำรุดเสียหาย อีกทั้งการก่อสร้างบดบังทัศนียภาพ และความเป็นส่วนตัว คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า แบบแปลนอาคาร เป็นเอกสารที่ผู้ขออนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลงหรือถอนหรือเคลื่อนย้ายอาคาร ต้องยื่นประกอบคำขอรับอนุญาตต่อเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติควบคุม

^{๔๕} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๓๗, หน้า ๗๕.

อาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการ แม้แบบแปลนอาคารมีลักษณะเป็นงานสร้างสรรค์ของผู้ออกแบบอันได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ แต่ขณะเดียวกันแบบแปลนอาคารก็เป็นเอกสารที่แสดงรายละเอียดถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงสร้างตามหลักวิศวกรรมและตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ จะต้องมีการประกาศชื่อวิศวกรผู้รับผิดชอบควบคุมการก่อสร้างเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบความมั่นคงแข็งแรงและความปลอดภัยต่อผู้พักอาศัยซึ่งเป็นประโยชน์สาธารณะโดยใช้แบบแปลนเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ ประกอบกับตามมาตรา ๗๓ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ให้สิทธิกับผู้ที่มีที่ดินใกล้ชิดหรือติดต่อกับที่ดินที่มีการก่อสร้างฟ้องคดีได้ หากได้รับความกระทบกระเทือนอันเนื่องจากการกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าว ผู้อุทธรณ์จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในข้อมูลข่าวสารที่ขอ ฉะนั้น การเปิดเผยแบบแปลนอาคารตามคำขออันเป็นแบบแปลนแสดงลักษณะภายนอกอาคาร เพื่อตรวจสอบว่าได้มีการก่อสร้างอาคารถูกต้องตามแบบแปลนหรือไม่ จึงไม่เป็นการรุกรานสิทธิของบุคคลอื่นโดยไม่สมควรและแบบแปลนรูปตัดอาคารไม่ถึงขั้นจะถือได้ว่าเป็นการสร้างสรรค์ผลงานอันเป็นลิขสิทธิ์ จึงไม่ได้รับความคุ้มครองมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๕) และ (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๓๕/๒๕๕๐)

และในกรณี ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐได้กำหนดชั้นความลับไว้ตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ ออกตามความในมาตรา ๑๖ แห่ง

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งถือเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ (คำวินิจฉัยที่ ๘๗/๒๕๕๘) ก็ตาม หน่วยงานของรัฐที่กำหนดชั้นความลับย่อมมีดุลพินิจที่จะมีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เมื่อได้คำนึงถึงการปฏิบัติงานตามกฎหมายของหน่วยงานประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์เอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนไม่ตัดอำนาจของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จะมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๒๔^๖ เช่น

- ขอหนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลับ ที่ ทส ๐๒๐๒/๒ หนังสือลับ ที่ ทส ๐๒๐๑/๕ และสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงที่รายงานเสนอต่ออธิบดี สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยให้เหตุผลว่า เป็นเอกสารลับ และเป็นข้อมูลข่าวสารที่กฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า

^๖ ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๔

ข้อ ๒๔ ข้อมูลข่าวสารลับที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยโดยไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขใด ให้ถือว่าข้อมูลข่าวสารนั้นถูกยกเลิกชั้นความลับแล้ว เว้นแต่มีการฟ้องคดีต่อศาลหรือศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเป็นอย่างอื่น

การกำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ไม่ได้อำนาจคณะกรรมการฯ ที่จะมีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว และโดยที่ข้อมูลข่าวสารได้รับความคุ้มครองมิให้นำมาเปิดเผยตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน กำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติงานตามกฎหมายของหน่วยงาน ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์เอกชนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น แม้หน่วยงานจะกำหนดชั้นความลับไว้ก็สามารถทบทวนการใช้ดุลพินิจที่มีให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๗/๒๕๔๗)

- ขอสำเนาคำสั่งกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ให้นายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่ง จังหวัดอุดรดิตถ์มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่า สถานะของข้อมูลที่ขอกำหนดชั้นความลับไว้ จึงไม่สามารถเปิดเผยได้ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นเอกสารที่เปิดเผยได้ เพราะการสอบสวนได้เสร็จสิ้นแล้ว คำสั่งมีผลบังคับและเป็นที่ยกฟ้องแล้ว การเปิดเผยไม่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ แต่เป็นการแสดงความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐอันสามารถตรวจสอบได้ แม้จะกำหนดชั้นความลับไว้ก็ไม่ได้ตัดอำนาจของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จะมีคำวินิจฉัย

ให้เปิดเผยตามข้อ ๒๔ ของระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๓/๒๕๔๗)

- ขอรายงานการประชุมผู้บริหารระดับสูงของ สำนักงานประกันสังคม สำนักงานประกันสังคมมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูล ข่าวสารโดยให้เหตุผลว่าเป็นเอกสารลับตามระเบียบว่าด้วยการรักษา ความลับของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมาย ค้ำคุ้มครองมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๖) แห่งพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า รายงานการประชุมผู้บริหารระดับสูงที่ขอ มีรายละเอียดเกี่ยวกับการย้าย ข้าราชการระดับ ๘ จำนวน ๘ ราย จากตำแหน่งหนึ่งไปอีกตำแหน่งหนึ่ง เพื่อความเหมาะสมและเสริมสร้างประสิทธิภาพเท่านั้น จึงไม่น่าจะก่อให้เกิด ความเสียหายใด ๆ แก่หน่วยงานของรัฐ แม้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าว จะกำหนดชั้นความลับไว้ก็เปิดเผยได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๓๓/๒๕๔๗)

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐได้มีระเบียบหรือ ข้อบังคับกำหนดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารไว้โดยเฉพาะก็ตาม หน่วยงานก็ย่อมที่จะมีดุลพินิจให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้เช่นเดียวกัน เช่น รายงานการประชุมสมาชิกสภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นเอกสารของทางราชการที่ให้ประชาชน สามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ และไม่มีข้อความใดที่เปิดเผยแล้วจะก่อให้เกิด ความเสียหายแก่บุคคลอื่น ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓๔ วรรคสอง ประกอบกับระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย

ข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๒๕ จะกำหนดให้การประชุมดังกล่าวเป็นการประชุมลับและการเปิดเผยรายงานการประชุมให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม แต่การเปิดเผยรายงานการประชุมดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชน (คำวินิจฉัยที่ สค ๑/๒๕๔๗)

- ขอผลการสอบสวนข้อเท็จจริง ประกอบด้วยบันทึกรายงานผลการสอบสวน บันทึกคำให้การพยานบุคคลและพยานเอกสาร อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่าข้อมูลข่าวสารกำหนดชั้นความลับและอยู่ระหว่างการใช้เป็นข้อมูลและเป็นพยานหลักฐานในชั้นการสอบสวนทางวินัย การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่าเนื่องจากผลการสอบสวนข้อเท็จจริงทำให้มีการสอบสวนทางวินัยแก่ผู้ถูกระณ ผู้ถูกระณจึงมีเหตุอันสมควรที่จะขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารรายงานผลการสอบสวนข้อเท็จจริงและบันทึกคำให้การพยานบุคคลได้แม้ว่ากรณีนี้การสอบสวนทางวินัยจะยังไม่แล้วเสร็จ แต่การเปิดเผยรายงานผลการสอบสวนข้อเท็จจริงก็ไม่มีเหตุให้ส่งผลกระทบต่อ การบังคับใช้กฎหมายหรือทำให้การสอบสวนทางวินัยไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์แต่อย่างใด และเมื่อคำนึงถึงสิทธิของผู้ถูกระณที่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลเพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแล้วจึงเห็นควรให้เปิดเผย แม้ว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะมีการกำหนดชั้นความลับไว้ก็ตาม (คำวินิจฉัยที่ สค ๘๖/๒๕๔๗)

ข้อสังเกต ข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยหรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่นนี้ แนวทางการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยฯ มิได้เคร่งครัดถึงขนาดว่าจะต้องมีคำสั่งไม่เปิดเผยทุกกรณี แต่ยังคงวินิจฉัยตามหลักการของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาโดยชั่งน้ำหนักระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนผู้เกี่ยวข้องประกอบกันด้วยเสมอ

โดยสรุป แนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการวินิจฉัยฯ จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละเรื่องประกอบกับเหตุผลในการขอข้อมูลแล้ววินิจฉัยโดยการชั่งน้ำหนักระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและการคุ้มครองประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน ขณะเดียวกันก็เคารพต่อหลักการ “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” และคำนึงถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่มุ่งหมายจะให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม หากมีการฟ้องคดี ศาลปกครองมีอำนาจที่จะตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ว่าเป็นไปโดยชอบ

ด้วยกฎหมายหรือไม่ ฉะนั้น ก่อนที่จะมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร
หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องรับฟังข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน
เพื่อให้การใช้ดุลพินิจเป็นไปอย่างถูกต้องสมเหตุสมผลตามหลักการของ
กฎหมาย ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นแล้ว ศาลปกครองก็จะต้องวินิจฉัยตาม
แนวทางดังกล่าว

**๒.๒ การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ
ราชการที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีดุลพินิจ
ไม่เปิดเผย**

(๑) การมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ถึงแม้
พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ จะจำกัด
การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๕ ไว้ ก็มิได้
หมายความว่า หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีคำสั่ง
ไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ในทันทีที่มีคำขอ เพราะโดยหลักยังคงเป็น
ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องเปิดเผย
ให้กับผู้ขอเป็นการเฉพาะรายตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา ๑๑
แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ตามที่
กล่าวมาแล้ว เพียงแต่กฎหมายได้ให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐมีสิทธิ
ที่จะเลือกตัดสินใจ ซึ่งเรียกว่า “การใช้ดุลพินิจ” ว่าสมควรที่จะมีคำสั่ง
ไม่เปิดเผยหรือไม่ เมื่อได้คำนึงถึงความสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่
ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์
ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

ฉะนั้น การมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงถือเป็นดุลพินิจโดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่กำหนดในกฎกระทรวงทั้งนี้ ในการมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะต้องระบุด้วยว่าเปิดเผยไม่ได้ เพราะเป็นข้อมูลประเภทใดและเพราะเหตุใด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ออกคำสั่งพิจารณาโดยรอบคอบอย่างจริงจังว่าสมควรจะไม่เปิดเผย และเพื่อให้ผู้ขอข้อมูลทราบเหตุผลที่ชัดเจนในการที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มิใช่การดำเนินการตามอำเภอใจหรือต้องการปกปิด อันเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือแก่ระบบบริหารงานของรัฐได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ การมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะต้องบอกถึงสิทธิการอุทธรณ์หรือระยะเวลาการอุทธรณ์ด้วย เพื่อให้ผู้ขอข้อมูลข่าวสารที่ไม่พอใจคำสั่งใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อไป ฉะนั้น การระบุเหตุผลของการมีคำสั่งไม่เปิดเผยจึงเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยในชั้นอุทธรณ์^{๔๗}

(๒) การคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ในการมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีคำสั่งจะได้รับความคุ้มครองภายใต้หลักเกณฑ์^{๔๘} ดังนี้

^{๔๗} อ่างแล้วเชิงอรรถที่ ๑๑, หน้า ๒๖-๒๗.

^{๔๘} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๑๖ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติว่าข้อมูลข่าวสารของราชการจะเปิดเผยต่อบุคคลใดได้หรือไม่ภายใต้เงื่อนไขเช่นใด และสมควรมีวิธีการรักษา

(มีต่อหน้าถัดไป)

๑) หลักการกระทำโดยสุจริต ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดและการเปิดเผยอาจทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดตามกฎหมายใด เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีคำสั่งจะได้รับความคุ้มครองเมื่อกระทำโดยสุจริตเท่านั้น กล่าวคือ ได้กระทำโดยถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ เช่น กำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารโดยแสดงเหตุผลประกอบ รักษาข้อมูลข่าวสารลับอย่างปลอดภัย หรือการให้บุคคลใดเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๔๘)

มิให้รัฐวิไลให้หน่วยงานของรัฐกำหนดวิธีการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ

มาตรา ๒๐ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใด แม้จะเข้าข่ายต้องมีความรับผิดตามกฎหมายใด ให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องรับผิดหากเป็นการกระทำโดยสุจริตในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ดำเนินการโดยถูกต้องตามระเบียบตามมาตรา ๑๖

(๒) ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมีคำสั่งให้เปิดเผยเป็นการทั่วไปหรือเฉพาะแก่บุคคลใดเพื่อประโยชน์อันสำคัญยิ่งกว่าที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ หรือชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรือประโยชน์อื่นของบุคคล และคำสั่งนั้นได้กระทำโดยสมควรแก่เหตุ ในการนี้จะมีการกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเหมาะสมก็ได้

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไม่เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐพ้นจากความรับผิดตามกฎหมาย หากจะพึงมีในกรณีดังกล่าว

ลับหรือการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารลับแก่ผู้ใดต้องกระทำโดยระมัดระวังเป็นต้น

๒) หลักการเปิดเผยโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจ^{๔๔} เช่น ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ข้าราชการครู ข้าราชการรัฐสภา ข้าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีหน้าที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ๖ ขึ้นไป หรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดเทศบาลปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาตำบลหรือปลัดเมืองพัทยาซึ่งมีหน้าที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นต้น

๓) หลักการกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐอาจมีคำสั่งไม่ให้เปิดเผยนี้เป็นข้อมูลข่าวสารที่มีความสำคัญ การเปิดเผยอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินการของรัฐหรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของเอกชนได้ ดังนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใด จะกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการใช้ข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ ไว้ด้วยก็ได้ เช่น อนุญาตให้เข้าตรวจดูได้แต่ไม่ต้องให้สำเนาข้อมูลข่าวสารดังกล่าวแก่ผู้ขอ (คำวินิจฉัยที่ สค ๗๓/๒๕๔๘)

^{๔๔} กฎกระทรวง ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐, ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไป เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๖๔ ก วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๒

หรือให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ขอแต่ให้ลบชื่อ ตำแหน่งของ
ผู้ให้ปากคำ (คำวินิจฉัยที่ สค ๓/๒๕๕๗) เป็นต้น

๔) หลักการใช้ดุลพินิจ อำนาจดุลพินิจ^{๕๐} คือ
อำนาจที่กฎหมายให้แก่องค์กรของรัฐฝ่ายปกครององค์กรใดองค์กรหนึ่ง
โดยบัญญัติเปิดช่องให้องค์กรของรัฐฝ่ายปกครององค์กรนั้นตัดสินใจ
ได้อย่างอิสระว่า เมื่อมีข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้
เกิดขึ้น ตนสมควรจะออกคำสั่งหรือไม่ และสมควรจะออกคำสั่ง
โดยมีเนื้อความอย่างไร

หลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจ^{๕๑} มีดังนี้

๑. หลักแห่งความเหมาะสม การออกคำสั่ง
ทางปกครองที่ไม่อยู่ในวิสัยที่จะทำให้ความมุ่งหมายของคำสั่งดังกล่าว
ปรากฏเป็นจริงขึ้นได้เลย ย่อมเป็นคำสั่งที่ไม่เหมาะสม เช่น สำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีคำสั่งไม่เปิดเผยรายงานการประชุม
ของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ และรายงานการประชุม
ของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพราะในการประชุมดังกล่าว

^{๕๐} วรพจน์ วิศรุดพิชญ์, "การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครอง
โดยองค์กรตุลาการ" วารสารกฎหมายปกครอง เล่ม ๓ (๒๕๓๒), หน้า ๔๓.

^{๕๑} สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง, แนวทางสำหรับ
วิทยากรพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐, (๒๕๔๗),
หน้า ๓๗-๓๘.

อาจจะมีคำพูดพาดพิงถึงหน่วยงานหรือบุคคลอื่น ซึ่งการเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด แต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าในการประชุมดังกล่าว ได้มีการถ่ายทอดสดการประชุมฯ ทางวิทยุกระจายเสียง ดังนั้น ความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองความปลอดภัย จึงไม่อาจเป็นไปได้ เพราะเรื่องการประชุมได้มีการถ่ายทอดกระจายเสียงไปอย่างกว้างขวางแล้ว

๒. หลักแห่งความจำเป็น หมายความว่า ในบรรดาคำสั่งหลาย ๆ ประการซึ่งสามารถดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ทั้งสิ้น ต้องเลือกคำสั่งที่มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด หรือเลือกคำสั่งที่มีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะน้อยที่สุด เช่น การที่มีผู้ขออุทธรณ์ฟ้องประกอบหนังสือแสดงเจตน์จำนง (Secret Letter) จำนวน ๗ ฉบับ (หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า Side Letter) จากธนาคารแห่งประเทศไทย การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ คือ ความโปร่งใสประชาชนสามารถตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลได้ และจะสร้างความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล แต่การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์สาธารณะเช่นเดียวกัน เพราะจะก่อให้เกิดการแสวงหากำไรจากอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งจะเป็นอันตรายอย่างรุนแรงต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาสถานะการเงินและความมั่นคงของสถาบันการเงินทั้งระบบ จึงมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูล

๓. หลักแห่งความได้สัดส่วน ในการออกคำสั่ง

ทางปกครองมีหลายกรณีที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย ดังนั้น จึงต้องมีการพิจารณาเพื่อที่จะให้เกิดภาวะสมดุลกันระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นกับประโยชน์ที่ได้รับจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น เช่น สามี ภรรยาต่างพากันมาตรวจเลือด เพื่อที่จะวางแผนตั้งครรภ์ ปรากฏว่าสามีติดเชื้อเอชไอวี (เชื้อเอดส์) และไม่ยินยอมให้บอกกับภรรยา หากแพทย์บอกกับภรรยาว่าผู้เป็นสามีติดเชื้อเอชไอวี ก็จะเป็นการละเมิดจริยธรรมทางการแพทย์ ซึ่งถือเป็นคุณธรรมพื้นฐาน ที่จะทำให้คนไข้เชื่อถือ และไว้วางใจแพทย์ผู้รักษาและยังเป็นการละเมิดสิทธิพื้นฐานของผู้ป่วยที่นำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้อื่นมาเปิดเผยแต่ประโยชน์ที่ได้รับจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร คือ การคุ้มครองชีวิตของภรรยา ซึ่งถือเป็นประโยชน์ที่สำคัญและยิ่งใหญ่กว่า

ขั้นตอนการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ มี ๓ ขั้นตอน

(๑) ต้องพิจารณาถึงผลดีและผลเสียหรือผลกระทบต่าง ๆ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ หรือประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งหมดทุกฝ่าย โดยรวบรวมข้อเท็จจริง ตลอดจนความเห็นหรือคำคัดค้านของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

(๒) ชั่งน้ำหนักของผลกระทบหรือผลดีหรือผลเสียดังกล่าวทุกด้าน ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ

ประโยชน์สาธารณะ ประโยชน์ของผู้ขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร
และผู้ที่ถูกเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

(๓) ดัดสินใจใช้ดุลพินิจเปิดเผยหรือไม่เปิดเผย
ข้อมูลข่าวสาร โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะและการคุ้มครองสิทธิ
เสรีภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไปพร้อมกัน ซึ่งการดัดสินใจดังกล่าว
เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความชำนาญและวิจารณญาณของเจ้าหน้าที่
ของรัฐ เพื่อให้เป็นประโยชน์สาธารณะมากที่สุด และมีผลกระทบต่อสิทธิ
เสรีภาพของเอกชนผู้ที่เกี่ยวข้องน้อยที่สุด โดยปกติหากต้องเลือก
ระหว่างประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชน มักต้องเลือกใช้
ดุลพินิจที่เป็นประโยชน์สาธารณะก่อนแต่หากต้องเลือกระหว่างประโยชน์
ของเอกชนกับเอกชนด้วยกันก็ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงและพฤติการณ์
เป็นกรณีไป

๕) หลักการคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร^{๑๖}
ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดที่อาจกระทบ

^{๑๖} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูล
ข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้ใด ให้เจ้าหน้าที่
ของรัฐแจ้งให้ผู้นั้นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องให้เวลา
อันสมควรที่ผู้นั้นอาจเสนอคำคัดค้านได้ ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่
ได้รับแจ้ง

(มีต่อหน้าถัดไป)

ต่อประโยชน์ได้เสียของบุคคลใด เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น มีหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้นั้นทราบและให้ใช้สิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในเวลาที่กำหนดตามสมควร แต่การกำหนดเวลาคัดค้านดังกล่าวจะต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่ผู้ันั้นได้รับแจ้งและในการคัดค้านนั้น ผู้ให้คำคัดค้านจะต้องแสดงเหตุผลที่คัดค้าน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ประกอบการพิจารณาด้วย และหากผู้คัดค้านไม่แสดงเหตุผล เจ้าหน้าที่ของรัฐก็สามารถที่จะใช้ดุลพินิจได้โดยไม่ต้องรับฟังคำคัดค้าน

อย่างไรก็ตาม เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับคำคัดค้านจะต้องพิจารณาคำคัดค้าน และแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ให้คำคัดค้านทราบโดยไม่ชักช้า โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมีสิทธิพิจารณาคำคัดค้านได้ ๒ ลักษณะ^{๕๓} คือ

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๕๒)

ผู้ที่ได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง หรือผู้ที่ทราบว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของตน มีสิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้โดยทำเป็นหนังสือถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบ

ในกรณีที่มีการคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องพิจารณาคำคัดค้านและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้คัดค้านทราบโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นมิได้จนกว่าจะล่วงพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๘ หรือจนกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ แล้วแต่กรณี

^{๕๓} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๑๑, หน้า ๒๗-๒๘.

๑) รัับฟังคำคัดค้านหรือเห็นด้วยกับคำคัดค้าน โดยมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ขอ เช่น ผู้อุทธรณ์ขออุทธรณ์เอกสารแนบท้ายสัญญาโครงการก่อสร้างเรือชุดแบบยุงดินขนาด ๑,๔๐๐ ลูกบาศก์เมตร ที่ประเทศเยอรมัน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และโครงการก่อสร้างเรือลากจูง (Ocean Going Tug) ที่ประเทศญี่ปุ่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒ กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีได้มีหนังสือให้บริษัท อ. จำกัด ซึ่งเป็นคู่สัญญาและเป็นเจ้าของข้อมูลทราบในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย ให้ทำคำคัดค้านตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และบริษัท อ. จำกัด คัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี จึงมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลให้กับผู้อุทธรณ์ แต่คณะกรรมการวินิจฉัยว่าบริษัท อ. จำกัด คัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยมีได้ให้เหตุผลประกอบคำคัดค้านว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อบริษัทด้านใดบ้าง และเอกสารแนบท้ายสัญญาเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา จึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้ (คำวินิจฉัยที่ สค ๖๘/๒๕๔๗)

๒) ไม่รับฟังคำคัดค้าน ถึงแม้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจะคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร หากหน่วยงานของรัฐเห็นว่า เป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยเป็นการทั่วไป หรือการเปิดเผยจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือประโยชน์ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ย่อมมีสิทธิที่จะมีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ แต่กรณีนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในทันทีไม่ได้ จนกว่า

จะล่วงพ้นกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์คำสั่งตามมาตรา ๑๘^{๔๔} แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ คือ เมื่อล่วงพ้น ๑๕ วัน นับแต่วันที่ผู้คัดค้านได้รับแจ้งผลการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือจนกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะมีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ เพราะผู้คัดค้านมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ เช่น

- ผู้อุทธรณ์ถูกนาย ส. ร้องเรียนว่าใช้เวลาราชการหาเสียง ในการสมัครรับเลือกตั้งกรรมการประจำหน่วยสหกรณ์ ออมทรัพย์ศรีสุข ต่อมา นาย ส. ผู้ร้องเรียนขอสำเนาผลการสอบสวนผู้อุทธรณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องในกรณีดังกล่าว เช่น คำให้การข้อเท็จจริงของผู้อุทธรณ์และพยานอื่น ๆ ผู้อุทธรณ์ได้คัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร แต่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภูแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบว่า ได้พิจารณาคำคัดค้านแล้วและไม่รับฟังคำคัดค้านและให้เปิดเผยข้อมูลให้นาย ส. เพราะการดำเนินการทางวินัยได้ยุติแล้ว คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผลการสืบสวนข้อเท็จจริงกรณีผู้อุทธรณ์ถูกร้องเรียนตามคำสั่งสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและการให้

^{๔๔} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ หรือมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา ๑๗ ผู้นั้นอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้น โดยยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ

ข้อเท็จจริงของพยานทั้งหมด ไม่มีข้อความหรือเนื้อหาที่อาจจะนำไปสู่การฟ้องร้องหรือฟ้องคดีละเมิดได้ ประกอบกับพฤติกรรมของผู้ร้องเรียน ไม่มีลักษณะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด คำให้การของผู้อุทธรณ์และพยานอื่น ๆ เป็นเพียงคำให้การตามปกติในการสืบสวนข้อเท็จจริง ไม่มีลักษณะเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครอง และเมื่อสำนักงานได้แจ้งว่าจะลบชื่อตำแหน่งของผู้ให้ปากคำไว้ การมีคำสั่งให้เปิดเผยชอบแล้ว (คำวินิจฉัยที่ สค ๓/๒๕๕๗)

- ห้างหุ้นส่วนจำกัด อ. ขอข้อมูลหนังสือรับรองผลงานของบริษัท พ. จำกัด ที่แสดงต่อคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ แจ้งผู้อุทธรณ์ว่าการเปิดเผยข้อมูลต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน และได้แจ้งให้เจ้าของข้อมูลคัดค้านแล้ว และปรากฏว่า บริษัท พ. จำกัด ได้อนุญาตให้ตรวจดูข้อมูลข่าวสารบางส่วนแต่ไม่อนุญาตให้คัดสำเนา สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ จึงแจ้งให้ผู้อุทธรณ์เข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารดังกล่าว คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า หนังสือรับรองผลงานมีรายละเอียดแสดงว่าผู้ว่าจ้างรับรองว่าผู้รับจ้างเป็นผู้จัดทำการทำงานที่ว่าจ้าง จำนวนค่าจ้าง และคุณภาพงานที่ทำจึงมิได้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยได้ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ การเปิดเผยไม่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใด จึงให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว (คำวินิจฉัยที่ สค ๕๗/๒๕๕๗)

จากคำวินิจฉัยดังกล่าวข้างต้น ถึงแม้จะมีคำคัดค้าน แต่หากเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไปที่สามารถเปิดเผยได้ เช่น มิใช่ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลหรือเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หรือถึงแม้จะเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หน่วยงานของรัฐก็ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น ตามหลัก “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น”

๓. ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล : การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

โดยหลักผู้ที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล คือ เจ้าของข้อมูลข่าวสารนั้น หรือรวมถึงบุคคลที่เจ้าของข้อมูลข่าวสารนั้นให้ความยินยอม และบุคคลที่มีสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เนื่องจากข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลมีผลกระทบต่อ “สิทธิความเป็นส่วนตัว” (privacy) ซึ่งหมายถึง “สิทธิที่จะอยู่ตามลำพัง” (the right to be let alone) ของเจ้าของข้อมูล คือ ๑) ความเป็นส่วนตัวในแง่นามธรรม ได้แก่ การที่บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดตลอดจนความเชื่อถือศรัทธาในลัทธิ ศาสนา และ ๒) ความเป็นส่วนตัวในทางรูปธรรม คือ สิทธิที่จะอยู่โดยลำพังปราศจากการรบกวนและปราศจากการแทรกแซงจากสังคม

การอยู่อย่างสันโดษไม่ติดต่อสัมพันธ์กับสังคม^{๔๕} ดังนั้น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงได้ให้ความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ โดยกำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานของรัฐสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ ดังนี้

๓.๑ จักระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล^{๔๖} หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่จักระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของตนตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ดังนี้

๑) ต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงพอที่เกี่ยวข้องและจำเป็น เพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และต้องยกเลิกเมื่อหมดความจำเป็น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูล มิให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลเกินกว่าความจำเป็นเท่านั้น

^{๔๕} นคร เสรีรักษ์, "การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล : ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาลิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารในกระบวนการยุติธรรมรัฐไทย", (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสหวิทยาการ คณะบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๘), หน้า ๔๑.

^{๔๖} อ่างแล้วเชิงอรรถที่ ๑๑, หน้า ๓๒-๓๓.

๒) เก็บข้อมูลข่าวสารจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เนื่องจาก ผู้ที่จะรู้ข้อมูลข่าวสารดีที่สุด คือ เจ้าของข้อมูล โดยหน่วยงานของรัฐ จะต้องแจ้งวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลมาใช้ให้เจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้าหรือพร้อมกับการขอข้อมูลก็ได้

๓) จัดพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาเกี่ยวกับสิ่งดังต่อไปนี้

ก. ประเภทของบุคคลที่หน่วยงานเก็บข้อมูลไว้ เช่น ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างชั่วคราว นายจ้าง ลูกจ้าง ผู้ประกันตน กรรมการต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ข้อมูลประวัติของบุคคล

ข. ประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล หมายความว่า หน่วยงานมีการจัดระบบการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารอย่างไร เช่น การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของบุคคล ประวัติการทำงาน ประวัติการศึกษา การอบรมและดูงาน

ค. ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ เพื่อให้ทราบว่า หน่วยงานมีการใช้ข้อมูลอย่างไร มีวัตถุประสงค์ในการนำข้อมูลมาใช้ อย่างไร เช่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานบุคคล เพื่อประโยชน์ในการเลื่อนตำแหน่งหรือเพื่อพิจารณาสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามที่ กฎหมายกำหนดไว้

ง. วิธีการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ของเจ้าของข้อมูล เช่น ยื่นคำขอต่อหน่วยงานใด มีวิธีการและขั้นตอนอย่างไร ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ด้รับรองสิทธิเจ้าของข้อมูล ให้สามารถขอตรวจดูข้อมูล

ข่าวสารส่วนบุคคลของตนที่หน่วยงานของรัฐจัดเก็บไว้ได้ การกำหนดให้พิมพ์เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษาเกี่ยวกับวิธีการขอตรวจดูจึงช่วยให้ผู้ขอใช้สิทธิทราบถึงวิธีการที่จะใช้สิทธิ และเป็นหลักประกันว่าหน่วยงานของรัฐจะปฏิบัติต่อผู้ใช้สิทธิอย่างเท่าเทียมกัน

จ. วิธีการขอเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูล เช่น ต้องยื่นคำขอเป็นหนังสือ ทั้งนี้ เพื่อรองรับสิทธิในการขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

ฉ. แหล่งที่มาของข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่หน่วยงานของรัฐจัดเก็บไว้มาจากแหล่งข้อมูลใดบ้าง มีความน่าเชื่อถือเพียงใด เช่น จัดเก็บจากเจ้าของข้อมูล

๔) ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ กรณีนี้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารที่จะต้องตรวจสอบแก้ไขให้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลมีความถูกต้องเป็นปัจจุบันอยู่เสมอโดยไม่จำเป็นต้องรอให้เจ้าของข้อมูลขอแก้ไขเปลี่ยนแปลง

๕) จัดระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อป้องกันมิให้มีการนำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายแก่เจ้าของข้อมูล เช่น การออกกระเบียบว่าด้วยการเก็บรักษา การเปิดเผย และการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจุบันการประมวลผลข้อมูลได้มีการนำเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์มาใช้ทำให้สามารถประมวลผลได้เป็นจำนวนมากและรวมทั้งสามารถส่งผ่านข้อมูล

โดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ง่าย จึงเป็นไปได้ว่า อาจมีการนำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปใช้อย่างไม่เหมาะสมถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจเกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลหรือเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลเกินสมควร

๓.๒ การให้ตรวจดูข้อมูลข่าวสาร^{๔๗} หน่วยงานของรัฐที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารต้องยอมให้เจ้าของข้อมูล

^{๔๗} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๒๕ ภายใต้บังคับตามมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องให้บุคคลนั้นหรือผู้กระทำการแทนบุคคลนั้นได้ตรวจดูหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น และให้นำมาตรา ๙ วรรคสอง และวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การเปิดเผยรายงานการแพทย์ที่เกี่ยวกับบุคคลใด ถ้ากรณีมีเหตุอันควรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยต่อเฉพาะแพทย์ที่บุคคลนั้นมอบหมายก็ได้

ถ้าบุคคลใดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่แท้จริง ให้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนนั้นได้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาคำขอดังกล่าว และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามที่มีคำขอ ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย

(มีต่อหน้าถัดไป)

หรือผู้แทน ขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตน เนื่องจากเจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารของตนได้เสมอ ทั้งนี้ในการขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนนั้น ผู้ขอจะต้องมีคำขอเป็นหนังสือเท่านั้น และหน่วยงานมีหน้าที่จัดบริการแก่ผู้ขอ แต่อาจตัดทอน ลบ หรือทำด้วยประการใดที่มีให้เปิดเผยข้อความที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕

นอกจากนั้น ถ้าเจ้าของข้อมูลข่าวสารเห็นว่าข้อมูลข่าวสารนั้นไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ย่อมมีสิทธิที่จะยื่นคำขอเป็นหนังสือเพื่อให้หน่วยงานของรัฐแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารนั้นได้ ทั้งนี้ ในการขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลนั้น ผู้ขอจะต้องแสดงหลักฐานยืนยันเพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนไม่ถูกต้องอย่างไร และหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาคำขอและแจ้งให้ผู้ยื่นทราบโดยไม่ชักช้า ในการพิจารณาคำขอนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสมโดยไม่ต้อง

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๕๗)

ข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ และไม่ว่ากรณีใด ๆ ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอของตนแนบไว้กับข้อมูลข่าวสารส่วนที่เกี่ยวข้องได้

ให้บุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมีสิทธิดำเนินการตามมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ และมาตรานี้แทนผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ้าของข้อมูลที่ตั้งแก่กรรมแล้วได้

ผูกพันกับคำขอ^{๔๔} หรือพยานหลักฐานที่ผู้ขอยื่นและนอกจากนั้น
เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่ตนเห็นว่าจำเป็นแก่การพิสูจน์
ข้อเท็จจริง รวมถึงการแสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง
รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจงหรือข้อข้อเท็จจริงหรือความเห็นของคู่กรณี
พยานหรือขอให้ผู้ครอบครองเอกสารส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง^{๔๕} เช่น

- ขอแก้ไขวันเดือนปีเกิดของตนในทะเบียนประวัติ

(ก.พ. ๗) ให้ตรงกับความเป็นจริง จากวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๖

^{๔๔} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๒๘ ในการพิจารณาทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจตรวจสอบ
ข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสมในเรื่องนั้น ๆ โดยไม่ต้องผูกพันอยู่กับคำขอ
หรือพยานหลักฐานของคู่กรณี

^{๔๕} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๒๘ เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่ตนเห็นว่า
จำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในการนี้ ให้รวมถึงการดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง

(๒) รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของคู่กรณี
หรือของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่กรณีกล่าวอ้าง เว้นแต่เจ้าหน้าที่
เห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็นฟุ่มเฟือยหรือเพื่อประวิงเวลา

(๓) ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคลหรือ
พยานผู้เชี่ยวชาญ

(๔) ขอให้ผู้ครอบครองเอกสารส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(๕) ออกไปตรวจสถานที่

เป็นวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๔๙๐ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ มีคำสั่งไม่อนุมัติให้แก่ไข คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ในการพิจารณา ข้อมูลรายการวันเดือนปีเกิดในเอกสารทางราชการอื่น ๆ ที่มีข้อมูล ไม่ตรงกับสูติบัตรหรือทะเบียนบ้าน ลำดับแรก ต้องยึดถือข้อมูล ตามสูติบัตรเป็นหลัก ลำดับรอง คือ ทะเบียนบ้านและหรือหลักฐาน ทางราชการอื่น ๆ ที่น่าเชื่อถือ กรณีของผู้อุทธรณ์ไม่มีสูติบัตร ส่งมาประกอบการพิจารณา จึงต้องพิจารณาจากหลักฐานทะเบียนบ้าน ประกอบกับหลักฐานการศึกษาและหลักฐานด้านการทหาร ซึ่งมีข้อมูล สอดคล้องตรงกันว่าผู้อุทธรณ์เกิดในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ และเมื่อพิจารณา วันเดือนปีเกิดของพี่สาวร่วมมารดาของผู้อุทธรณ์ซึ่งเกิดวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๔๘๕ ผู้อุทธรณ์จะเกิดห่างจากพี่สาวเพียง ๕ เดือนเศษ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ดังนั้น ข้อมูลวันเดือนปีเกิดที่ลงใน ก.พ. ๗ ที่ระบุว่า เกิดวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๔๘๖ จึงเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง และเชื่อว่า ผู้อุทธรณ์เกิดในปี ๒๔๙๐ จึงให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติแก้ไขปีเกิด ในทะเบียนประวัติ (ก.พ. ๗) จากปี ๒๔๘๖ เป็นปี ๒๔๙๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๖๔/๒๕๔๗ และคำวินิจฉัยที่ สค ๖๕/๒๕๔๗ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

- ขอแก้ไขวันเดือนปีเกิดในทะเบียนประวัติข้าราชการ จากวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๖ เป็นวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๕ สำนักงาน ก.พ. แจ้งว่าผู้อุทธรณ์ได้ยื่นคำขอแก้ไขวันเดือนปีเกิด เกินกำหนด ๕ ปี นับแต่วันที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้เข้ารับราชการ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขวันเดือนปีเกิด ในทะเบียนประวัติข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๒๗ ข้อ ๘ วรรคแรก จึงไม่รับ

พิจารณาคำขอ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์มีสิทธิยื่นขอแก้ไข ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนตามมาตรา ๒๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าผู้อุทธรณ์มีต้นฉบับสูติบัตรซึ่งถือเป็นเอกสารหลักฐาน ชั้นต้นที่พิสูจน์ถึงวันเดือนปีเกิดของผู้อุทธรณ์มาแสดงประกอบคำขอ และสูติบัตรดังกล่าวระบุว่าผู้อุทธรณ์เกิดวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๕ เชื่อได้ว่าผู้อุทธรณ์เกิดวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๕ ตามที่ขอแก้ไข (คำวินิจฉัยที่ สค ๙๒/๒๕๔๗ และคำวินิจฉัยที่ สค ๖๘/๒๕๔๗ วินิจฉัย ทำนองเดียวกัน)

อย่างไรก็ตาม หากไม่มีหลักฐานพิสูจน์ว่าข้อมูล ที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐไม่ถูกต้อง หน่วยงาน ของรัฐก็ไม่จำเป็นต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลนั้น เช่น ขอแก้ไข วันเดือนปีเกิดในบัตรประวัติพนักงานเทศบาล จากวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๐ เป็นวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ จะต้องแสดงหลักฐานของราชการ เพื่อประกอบการพิจารณา คือ สูติบัตร ทะเบียนบ้าน และหรือหลักฐาน ทางราชการอื่น ๆ ที่น่าเชื่อถือได้ ผู้ขอแก้ไขไม่มีสูติบัตรจึงต้องพิจารณา จากทะเบียนบ้านประกอบกับหลักฐานการศึกษาและหลักฐานด้านการทหาร ซึ่งเป็นหลักฐานของทางราชการที่เชื่อถือได้ คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า ผู้ขอแสดงหลักฐานไม่สอดคล้องตรงกัน คือ สำเนาทะเบียนบ้านระบุว่า ผู้ขอเกิดวันที่ ๗ ขึ้น ๗ ค่ำเดือน ๙ ปีกุน เมื่อตรวจสอบกับปฏิทิน ๑๐๐ ปีแล้ว ตรงกับวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๐ สำเนาทะเบียนบ้าน มีการแก้ไขวันเดือนปีเกิดจากวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๐ เป็นวันที่ ๒๐

ธันวาคม ๒๔๙๐ หลักฐานการศึกษาชั้นประถม มัธยมศึกษา ระบุว่า
 ผู้ขอเกิดวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๐ โดยผู้ขอเป็นผู้รับรองเอกสาร
 หลักฐานทะเบียนบ้านแสดงวันเดือนปีเกิดของพี่น้องร่วมมารดา
 เมื่อเทียบเคียงตามทะเบียนบ้านฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๙ และฉบับปี
 พ.ศ. ๒๕๑๕ ถูกต้องตรงกัน จึงน่าจะเชื่อถือได้ว่าผู้อุทธรณ์เกิดวันที่ ๒๓
 สิงหาคม ๒๔๙๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๒/๒๕๔๗)

นอกจากนั้น การขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล
 จะต้องเป็นการขอแก้ไขเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ใน
 ความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ เช่น ผู้อุทธรณ์
 ขอให้แก้ไขรายการข้อมูลในทะเบียนโดยให้เพิ่มชื่อและข้อมูลเกี่ยวกับ
 ผู้อุทธรณ์ลงในทะเบียนบ้าน แต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า เป็นการโต้แย้ง
 คำสั่งจำหน่ายชื่อผู้อุทธรณ์ของนายทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลว่าเป็นไป
 โดยชอบหรือไม่ เนื่องจากนายทะเบียนจำหน่ายชื่อผู้อุทธรณ์ออกจาก
 ทะเบียนบ้านตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔
 คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า มิได้ขอแก้ไขเนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร
 ส่วนบุคคลที่บันทึกอยู่ในทะเบียนบ้าน จึงมิใช่เป็นการขอแก้ไขข้อมูล
 ส่วนบุคคลที่บันทึกในทะเบียนบ้านตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร
 ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๖/๒๕๔๗)

๓.๓ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล^{๖๐} มีดังนี้

^{๖๐} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๒๔ หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยดังต่อไปนี้

(๑) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตน เพื่อการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น

(๒) เป็นการใช้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น

(๓) ต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น

(๔) เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยโดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด

(๕) ต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษา

(๖) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าเป็นคดีประเภทใดก็ตาม

(๗) เป็นการให้ซึ่งจำเป็น เพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล

(มีต่อหน้าถัดไป)

๑) เปิดเผยได้เมื่อได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่นได้เฉพาะ เมื่อได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นเท่านั้น และการให้ความยินยอมนั้น จะต้องทำเป็นหนังสือเพื่อจะได้มีหลักฐานยืนยันและอ้างอิงได้อย่างชัดเจนจะให้ความยินยอมด้วยวาจาไม่ได้ ทั้งนี้ การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล ก็เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลมิให้ต้องเปิดเผยหรือถูกนำไปใช้ในทางที่ไม่ชอบ

๒) ข้อยกเว้นเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยหลักการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไปนั้นถือหลักว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” แต่หลักการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล จะเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไป คือ “ปกปิดเป็นหลัก เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น” ดังนั้น เพื่อความชัดเจนเกี่ยวกับข้อยกเว้น

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๖๐)

(๘) ต่อศาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว

(๙) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) และ (๙) ให้มีการจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสารนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลดังกล่าว พระราชบัญญัติ
ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์
การเปิดเผยไว้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถมีคำสั่ง
ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลได้แม้ไม่ได้รับความยินยอมจาก
เจ้าของข้อมูลก็ตาม ดังนี้

(๑) เปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงาน
ของตนเพื่อนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น
เช่น ผู้บังคับบัญชาจำเป็นต้องใช้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในการประเมิน
ผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่ง เพื่อการโยกย้ายประจำปี เพื่อประกอบ
การพิจารณาลงโทษทางวินัย การให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
ในกรณีนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐให้เป็นไป
อย่างมีประสิทธิภาพและถือเป็นเรื่องปกติที่หน่วยงานของรัฐจะต้องใช้
ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินการตามภารกิจอยู่แล้ว

(๒) เปิดเผยเพราะเป็นการใช้ข้อมูลตามปกติ
ภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น
เนื่องจากหน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีการกำหนดลักษณะการใช้ข้อมูล
ตามปกติเพื่อลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา ๒๓ (๓) และ (๔)
แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อให้
เจ้าของข้อมูลได้รู้ว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนจะถูกนำไปใช้
ในเรื่องใดบ้าง ใช้เพื่อวัตถุประสงค์อะไร

(๓) เปิดเผยต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผน หรือการสถิติ หรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประชากร เศรษฐกิจ การเกษตร เพื่อประโยชน์ในการทำสถิติหรือจัดทำสำมะโน ซึ่งมีกฎหมายกำหนดห้ามผู้ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายเปิดเผยข้อความหรือตัวเลขที่ได้มานั้น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในกรณีนี้ ถือเป็นความจำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศ เพราะการดำเนินงานของรัฐต้องมีข้อมูลพื้นฐานของประชากรเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนงานในการพัฒนาประเทศ อีกทั้ง ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลยังคงได้รับความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตน เพราะหน่วยงานของรัฐที่ใช้ข้อมูลดังกล่าวยังมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น

(๔) เปิดเผยเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย โดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด การศึกษาวิจัยส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งการวิจัยต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่าการเปิดเผยเพื่อประโยชน์ในการวิจัยนี้ กฎหมายกำหนดให้ปิดชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ฉะนั้น ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยจึงเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไป ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องเปิดเผยให้กับผู้ขออยู่แล้ว โดยไม่มีส่วนใดที่ถือเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูล

(๕) เปิดเผยต่อ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษา

(๖) เปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีประเภทใดก็ตาม เช่น กรมสรรพากร ขอข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ในการเร่งรัดภาษีอากร การรักษากฎหมายเป็นภารกิจหลักของรัฐและสำคัญต่อการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสาธารณะ จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลข่าวสารบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

(๗) เปิดเผยเพราะความจำเป็นเพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล เช่น สามีเป็นโรคเอดส์ ภรรยาขอทราบผลการตรวจจากแพทย์ แพทย์ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลดังกล่าว เพื่อป้องกันอันตรายต่อชีวิตของภรรยา ความปลอดภัยต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคลซึ่งมีความสำคัญมากกว่าความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล^{๖๑} ฉะนั้น การยกเว้นให้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีนี้จึงเป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

(๘) เปิดเผยต่อศาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว เช่น พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาซึ่งมีสิทธิ

^{๖๑} อ่างแล้วเชิงอรรถที่ ๕, หน้า ๒๓.

ที่จะได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา ๒๑๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์^{๖๒} การที่กฎหมายมอบอำนาจให้กับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือให้อำนาจกับบุคคลใด ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้การดำเนินการตามที่ได้รับอำนาจบรรลุตามวัตถุประสงค์ เช่น

- มหาวิทยาลัย ส. ขอตรวจสอบรายการชำระหนี้และจำนวนหนี้จำนวนที่ค้างชำระของนาย ส. ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการบังคับคดีนาย ส. กรณีผิดสัญญาการเป็นนักศึกษา คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า มหาวิทยาลัยในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมมีอำนาจตามมาตรา ๒๑๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในอันที่ดำเนินการบังคับคดีเพื่อให้ได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ จึงมีสิทธิขอทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายการชำระหนี้และจำนวนหนี้ที่ค้างชำระของนาย ส. ตามมาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๘/๒๕๔๗)

- ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหนี้สินที่มีอยู่กับสหกรณ์ออมทรัพย์ วันเดือนปี ที่ทำสัญญากู้เงิน จำนวนเงินค่าจ้าง

^{๖๒} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๒๑๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๗๓๓ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง รวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วย

ประจำเดือนของนาง ท. ลูกจ้างของโรงพยาบาล คณะกรรมการฯ
 วินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์ในฐานะเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาถึงที่สุดตามกฎหมาย
 ย่อมมีสิทธิที่จะขอตรวจสอบภาระหนี้สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา
 เพื่อจะดำเนินการบังคับคดีในการที่จะให้ชำระหนี้จากทรัพย์สินของ
 ลูกหนี้ตามมาตรา ๒๑๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 และเป็นผู้มีสิทธิขอทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าว
 (คำวินิจฉัยที่ สค ๒๐/๒๕๔๗ และคำวินิจฉัยที่ สค ๗๐/๒๕๔๖ ลงวันที่
 ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๗ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

- เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาขอแบบรายการแสดง
 การส่งเงินสมทบ (สปส.๑-๑๐) ของบริษัท ส. ในส่วนของนาง ม.
 สำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ ๓ มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่า
 ตามมาตรา ๑๐๐ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓
 กำหนดห้ามเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของนายจ้าง
 อันเป็นข้อเท็จจริงที่ตามปกติวิสัยนายจ้างจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย
 และมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ
 พ.ศ. ๒๕๔๐ การเปิดเผยต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล
 คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า เป็นข้อมูลที่ทำให้ทราบถึงฐานะการเงิน
 ของนาง ม. อันเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามนัยมาตรา ๒๔ แห่ง
 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ แต่ได้ยกเว้นไว้
 ในมาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง (๘) ให้เปิดเผยต่อบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมาย
 ได้ ผู้อุทธรณ์เป็นทนายความผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหน้าที่
 ตามคำพิพากษา ซึ่งมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาจากทรัพย์สิน

ของลูกหนี้ตามมาตรา ๒๑๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ย่อมถือว่าเป็นบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อมูลข่าวสาร ดังกล่าวได้ และข้อมูลดังกล่าวมิใช่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกิจการของนายจ้าง ที่ตามปกติวิสัยของนายจ้างจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผยตามมาตรา ๑๐๐ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ (คำวินิจฉัยที่ สค ๖/๒๕๔๗) อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัย กลับคำวินิจฉัยดังกล่าว คือ คำวินิจฉัยที่ สค ๘๖/๒๕๔๘ กรณีเจ้าหน้าที่ ตามคำพิพากษาขอประวัติการทำงานของลูกหนี้ตามคำพิพากษา คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ ในการบังคับชำระหนี้จะกระทบต่อสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว และสภาพ การทำงานของลูกจ้าง ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างลูกจ้าง และทำให้ ลูกจ้างขาดความเชื่อถือต่อระบบประกันสังคม และขณะเดียวกันจะทำให้ สำนักงานประกันสังคมเป็นสำนักงานติดตามชำระหนี้ของเจ้าหน้าที่ และ ไม่อาจทำให้การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายประกันสังคม กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นการบังคับชำระหนี้ของ ผู้ขอเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับลูกหนี้ เจ้าหน้าที่มีหนทางอื่น ในการบังคับชำระหนี้ ดังนั้น เมื่อคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชน ที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงไม่เปิดเผยประวัติการทำงานของลูกหนี้ตามคำพิพากษา (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๐๐/๒๕๔๗ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

- ผู้อุทธรณ์ขอข้อมูลลูกหนี้ตามคำพิพากษา ในมูลหนี้เช่าทรัพย์ จำนวน ๓ ราย เกี่ยวกับการนำส่งเงินสมทบ

ชื่อบริษัท (นายจ้าง) ที่นำส่งเงินสมทบและอัตราเงินเดือน คณะกรรมการฯ
 วินิจฉัยว่า ข้อมูลข่าวสารตามที่ขอเป็นข้อมูลข่าวสารที่สำนักงาน
 ประกันสังคมได้มาตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓
 เพื่อประโยชน์ของนายจ้างและลูกจ้างตามที่กำหนดในกฎหมายดังกล่าว
 ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารที่นายจ้างและลูกจ้างไม่ประสงค์จะให้เปิดเผยต่อ
 บุคคลภายนอก และการได้รับข้อมูลไปเพื่อประโยชน์ในการบังคับชำระ
 หนี้ก็จะกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ซึ่งทำให้นาย
 จ้างและลูกจ้างขาดความเชื่อถือต่อระบบประกันสังคมได้ ขณะเดียวกัน
 จะทำให้สำนักงานประกันสังคมเป็นสำนักติดตามชำระหนี้ของเจ้าหนี้
 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการค้าเงินงานของสำนักงานประกันสังคม
 นอกจากนั้นข้อมูลข่าวสารที่สำนักงานประกันสังคมมีอยู่ก็มีใช้ข้อมูลข่าวสาร
 เกี่ยวกับทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งการชำระหนี้โดยตรง การบังคับชำระ
 หนี้ของผูุ้ทธรณ์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้
 ยังมีหนทางอื่นในการดำเนินการเพื่อบังคับชำระหนี้หรือวางระบบ
 การประกันการชำระหนี้เพื่อให้การบังคับชำระหนี้มีประสิทธิภาพ
 ฉะนั้น จึงยังไม่มีเหตุผลความจำเป็นเพียงพอถึงขนาดที่จะให้ผูุ้ทธรณ์
 ได้รับข้อมูลของบุคคลอื่นที่อยู่ในระบบฐานข้อมูลของสำนักงานประกันสังคม
 ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงาน
 ของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้อง
 ประกอบกันแล้ว ข้อมูลตามที่ขอจึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีอาจเปิดเผยได้
 (คำวินิจฉัยที่ สค ๑๒๖/๒๕๕๐)

ข้อสังเกต จากคำวินิจฉัยดังกล่าวข้างต้น เป็นตัวอย่างที่ดีที่แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จะอนุญาตให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลกับผู้มีอำนาจตามกฎหมาย (เจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย) ก็ตาม แต่ก็มิได้เคร่งครัดถึงขนาดต้องเปิดเผยให้กับผู้ขอทุกกรณี การมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลยังต้องคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐตามกฎหมาย ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกันด้วย ซึ่งหากการเปิดเผยจะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐตามกฎหมายหรือกระทบต่อสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล จะมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น อันเป็นการยืนยันหลักการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลว่า “ปกปิดเป็นหลัก เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น”

(๙) การเปิดเผยในกรณีอื่นที่กำหนดเพิ่มเติม โดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งยังไม่มีพระราชกฤษฎีกาออกมาบังคับใช้แต่อย่างใด

๓) การจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ในกรณีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) และ (๙) นั้น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่จัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสารทุกครั้งที่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และเก็บรักษาไว้กับเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นตามบัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารซึ่งจะต้องมีรายการต่าง ๆ คือ ลำดับที่ วัน เดือน ปี

ที่ขอตรวจดูหรือยืม วัตถุประสงค์ในการขอตรวจดูหรือยืม ชื่อผู้ขอตรวจดูหรือยืม และหลักฐานแสดงตัวบุคคล ลายมือชื่อผู้ขอตรวจดูหรือยืม วันเดือนปีที่คืน ชื่อผู้คืน ลายมือชื่อผู้คืน^{๖๓} ทั้งนี้ การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ทุกครั้งที่มีการเปิดเผยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลข่าวสารมิให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลโดยไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการใช้ข้อมูลข่าวสาร เช่น เพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือเปิดเผยข้อมูลได้ตามอำเภอใจ ตลอดจนให้เจ้าของข้อมูลได้ทราบว่าหน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนให้กับบุคคลใดหรือหน่วยงานใด ตั้งแต่เมื่อใด และเพื่อประโยชน์อะไร

ส่วนที่ ๔ การแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหาย : การสนองตอบต่อสิทธิที่จะได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหาย

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ตามที่กล่าวข้างต้น อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ประชาชน

^{๖๓} กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๔๑ ก. วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๑

ได้แสดงเจตนาที่จะใช้สิทธิดังกล่าวแล้ว แต่หน่วยงานของรัฐไม่สนองตอบต่อสิทธิดังกล่าว พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ก็ได้บัญญัติหลักการรองรับเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของประชาชนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายอย่างแท้จริง โดยให้สิทธิกับประชาชนสามารถดำเนินการได้ ๒ ประการ คือ

๑. สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
๒. สิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

นอกจากนั้น ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการใช้อำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเกิดจากการฝ่าฝืนหรือจากการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมีหน้าที่ต้องสนองตอบต่อสิทธิของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอนหรือวิธีการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

๑. สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ มาตรา ๑๓^{๖๔} แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ

^{๖๔} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๑๓ ผู้ใดเห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่จัดพิมพ์ข้อมูลข่าวสาร (มีต่อหน้าถัดไป)

พ.ศ. ๒๕๔๐ วางหลักว่า ในกรณีที่ผู้ใดเห็นว่าหน่วยงานของรัฐ
ไม่ดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการที่เปิดเผยได้ กล่าวคือ

- (๑) ไม่นำข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ ไปลงพิมพ์ใน
ราชกิจจานุเบกษา
- (๒) ไม่จัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้
ตามมาตรา ๘
- (๓) ไม่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอเป็นการเฉพาะราย
ตามมาตรา ๑๑
- (๔) ปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าตามมาตรา ๑๓
- (๕) ไม่อำนวยความสะดวกโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
ตามมาตรา ๑๓

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๖๔)

ตามมาตรา ๗ หรือไม่จัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา ๘
หรือไม่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้แก่ตนตามมาตรา ๑๑ หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม
ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าหรือเห็นว่าตนไม่ได้รับความสะดวก
โดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการ เว้นแต่เป็นเรื่อง
เกี่ยวกับการมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ หรือคำสั่งไม่รับฟัง
คำคัดค้านตามมาตรา ๑๗ หรือคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร
ส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๕

ในกรณีที่มีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการ
ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องเรียน ในกรณี
ที่มีเหตุจำเป็นให้ขยายเวลาออกไปได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลและรวมเวลาทั้งหมด
แล้วต้องไม่เกินหกสิบวัน

(๖) ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เช่น ไม่ให้คำแนะนำเพื่อไปยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐอื่น หรือไม่ส่งคำขอให้หน่วยงานผู้จัดทำข้อมูลข่าวสารนั้นเพื่อพิจารณาและมีคำสั่งตามมาตรา ๑๒ เป็นต้น

ผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนต่อ “คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ” ได้ โดยคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วันนับแต่ได้รับคำร้องเรียน และในกรณีที่มีเหตุจำเป็น ต้องแสดงเหตุผลเพื่อขอขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปอีกได้ไม่เกิน ๓๐ วัน ซึ่งการกำหนดเวลาดำเนินการดังกล่าว นับเป็นหลักประกันให้กับประชาชนว่าจะได้รับการสนองตอบต่อสิทธิด้วยความสะดวกและรวดเร็ว

สาเหตุสำคัญของการใช้สิทธิร้องเรียนของประชาชน^{๖๔} มีดังนี้

๑. เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐไม่เข้าใจในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ อย่างเพียงพอ
๒. หน่วยงานของรัฐไม่มีระเบียบ ข้อบังคับหรือไม่จัดให้มีเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการบริการด้านข้อมูลข่าวสารไว้โดยเฉพาะ รวมถึงหน่วยงานของรัฐไม่จัดแบ่งประเภทข้อมูลข่าวสารในหน่วยงานไว้ให้สะดวกในการปฏิบัติงาน
๓. ผู้ร้องเรียนไม่เข้าใจในการใช้สิทธิตามกฎหมายอย่างเพียงพอหรือใช้สิทธิอย่างไม่ถูกต้อง

^{๖๔} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๒๓, หน้า ๗-๘.

๔. หน่วยงานของรัฐปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า หรือประชาชนเห็นว่าตนไม่ได้รับความสะดวกในการบริการด้านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานโดยไม่มีเหตุอันสมควร

๕. ความไม่มีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างประชาชนผู้ใช้สิทธิกับเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน

“คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ” เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒^{๖๖} มีหน้าที่ที่สำคัญ คือ ให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ตามที่ได้รับคำขอ และหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และเมื่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการให้คำปรึกษาแนะนำหรือพิจารณาให้ความเห็นเรื่องร้องเรียนแล้ว หน่วยงานของรัฐทุกแห่งต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดโดยเร่งรัดดำเนินการเป็นกรณีด่วนที่สุด และเมื่อมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐส่งเอกสารหรือให้ข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องร้องเรียน หน่วยงานของรัฐต้องเร่งรัดดำเนินการนอกจากนั้นเมื่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการมีคำวินิจฉัยเป็นประการใดแล้ว หน่วยงานของรัฐต้องถือปฏิบัติตามคำวินิจฉัยนั้น

^{๖๖} คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๕๕๔/๒๕๕๖

ภายใน ๗ วันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัย หากไม่ปฏิบัติโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรต้องถูกดำเนินการทางวินัยทุกกรณี^{๖๗}

ในกรณีที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการไม่พิจารณาคำร้องเรียนให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลาภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องเรียน หรือ ๖๐ วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องเรียนที่ขยายออกไป ผู้นั้นย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการต่อศาลปกครองได้ เช่น คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๓๕๑/๒๕๔๖^{๖๘} ผู้ฟ้องคดีมีหนังสือร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการแต่ไม่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า ผู้ฟ้องคดีต้องยื่นฟ้องคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๕๐/๒๕๔๘^{๖๙} ผู้ฟ้องคดีฟ้องคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการว่าพิจารณาเรื่องร้องเรียนของผู้ฟ้องคดีกรณีขอให้ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกสารทะเบียนผู้เช่าที่ราชพัสดุของกรมธนารักษ์ล่าช้าเกินสมควร

นอกจากนั้น ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่มิคำขอ ถ้าผู้นั้นไม่เชื่อว่าเป็นความจริงก็มีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการใช้อำนาจเข้าดำเนินการ

^{๖๗} มติคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๒

^{๖๘} ระหว่าง นายมนตรี ผู้ฟ้องคดี กับ คณะกรรมการบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ ราย ผู้ถูกฟ้องคดี

^{๖๙} ระหว่าง นายธีรวัฒน์ ผู้ฟ้องคดี กับ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ผู้ถูกฟ้องคดี

ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของราชการที่เกี่ยวข้องได้ และเมื่อคณะกรรมการ
เข้าดำเนินการ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยินยอม
ให้ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารได้ ทั้ง ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้และข้อมูล
ข่าวสารที่เปิดเผยไม่ได้ตามมาตรา ๓๓^{๗๐} แห่งพระราชบัญญัติข้อมูล
ข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ข้อสังเกต สิทธิในการร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูล
ข่าวสารของราชการนี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ ดังนั้น
ประชาชนที่ไม่ได้รับการสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ
ที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐย่อมมีสิทธิ
ที่จะร้องเรียนได้ตลอดเวลา ซึ่งจะแตกต่างกับการอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผย
ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร
ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา ๑๗

^{๗๐} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสาร
ตามที่มีคำขอไม่ว่าจะเป็นกรณีตามมาตรา ๑๑ หรือมาตรา ๒๕ ถ้าผู้มีคำขอ
ไม่เชื่อว่าเป็นความจริงและร้องเรียนต่อคณะกรรมการตามมาตรา ๑๓
ให้คณะกรรมการมีอำนาจเข้าดำเนินการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของราชการ
ที่เกี่ยวข้องได้ และแจ้งผลการตรวจสอบให้ผู้ร้องเรียนทราบ

หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยินยอมให้คณะกรรมการ
หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ใน
ความครอบครองของตนได้ ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้หรือไม่ก็ตาม

แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน เพราะกรณีดังกล่าวกฎหมายได้กำหนดให้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง

๒. สิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

๒.๑ เหตุแห่งการอุทธรณ์ การใช้สิทธิอุทธรณ์เกิดขึ้นได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๔ หรือตามมาตรา ๑๕

(๒) หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา ๑๗ เป็นกรณีที่ผู้มีประโยชน์ได้เสียได้มีคำคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ตนมีส่วนได้เสียอยู่ด้วย และต่อมาได้การรับแจ้งจากหน่วยงานของรัฐว่าไม่รับฟังคำคัดค้านนั้น

(๓) หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามที่ร้องขอตามมาตรา ๒๕

๒.๒ ระยะเวลาใช้สิทธิอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์

ผู้ได้รับคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อ “คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร” ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

ตามมาตรา ๑๘^{๖๑} แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่ในกรณีที่บุคคลใดเห็นว่าหน่วยงานของรัฐเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนไว้ไม่ถูกต้อง จึงได้ขอให้หน่วยงานของรัฐแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลข่าวสารนั้น แต่หน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการให้ตามคำขอ ให้ยื่นอุทธรณ์ได้ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ ได้รับแจ้งคำสั่งตามมาตรา ๒๕ วรรคสี่^{๖๒} แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน และคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะต้องพิจารณา

^{๖๑} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ หรือมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา ๑๗ ผู้นั้นอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ ได้รับแจ้งคำสั่งนั้น โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ

^{๖๒} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๒๕ วรรคสี่ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามที่มีคำขอ ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับแจ้งคำสั่ง ไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ และไม่ว่ากรณีใด ๆ ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอของตนแนบไว้กับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องได้

คำอุทธรณ์ให้เสร็จสิ้นภายในเวลา ๖๐ วันนับแต่วันที่ได้รับคำอุทธรณ์^{๗๓} อย่างไรก็ดี ถึงแม้มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จะบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์ไว้ว่าให้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้นก็ตาม แต่หากยื่นอุทธรณ์เกินกำหนดระยะเวลาดังกล่าว คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเคยมีคำวินิจฉัยให้รับเรื่องอุทธรณ์ไว้พิจารณาได้ คือ คำวินิจฉัยที่ สค ๔๙/๒๕๔๗ ผู้อุทธรณ์ขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวนทางวินัยที่เกี่ยวข้องกับผู้อุทธรณ์ แต่ยื่นอุทธรณ์เกินกำหนดเวลา ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง คณะกรรมการฯ วินิจฉัยว่าตามมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีวัตถุประสงค์หลักในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของหน่วยงานของรัฐ แต่กฎหมายมิได้จำกัดสิทธิมิให้มีการร้องขอข้อมูลใหม่ ในกรณีที่ผู้ร้องขอข้อมูลได้ถูกปฏิเสธจากหน่วยงานและมิได้อุทธรณ์ในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๘ ดังนั้น ระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๑๘ จึงเป็นเพียงการกำหนดเพื่อให้เกิดความชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติงานเท่านั้น มิใช่ระยะเวลาที่จะจำกัดสิทธิผู้ร้องขอข้อมูลข่าวสารมิให้กลับไปร้องขอข้อมูลเดิมอีก อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถ

^{๗๓} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๓๗ วรรคสาม ให้นำความในมาตรา ๑๓ วรรคสอง มาใช้บังคับแก่การพิจารณาอุทธรณ์ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยอนุโลม

พิจารณาเรื่องนั้นได้อีกคณะกรรมการฯ ย่อมมีดุลพินิจที่จะพิจารณารับเรื่องที่อยู่ทูลเกล้าฯ เकिनกำหนดระยะเวลาตามนัยมาตรา ๑๘ ไว้ได้

เนื่องจากการออกคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร คำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านหรือคำสั่งไม่แก้ไขข้อมูลข่าวสารให้ตามคำขอ ถือเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕^{๙๔} แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องแจ้งสิทธิอุทธรณ์และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์ หรือโต้แย้งให้ผู้รับคำสั่งทราบด้วย ถ้าไม่ได้แจ้งระยะเวลาอุทธรณ์จะขยายเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๔๐^{๙๕} แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

^{๙๔} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙
มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

“คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า

(๑) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระวัง หรือมีผลกระทบต่อสถานะภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ

(๒) การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

^{๙๕} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๔๐ คำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปได้ ให้ระบุนกรณีที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้ง การยื่นอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งดังกล่าวไว้ด้วย (มีต่อหน้าถัดไป)

๒.๓ อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

“คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร”

มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยอุทธรณ์ในกรณีดังกล่าวข้างต้นและคำวินิจฉัยอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด^{๖๖} ดังนั้น แม้ว่าหน่วยงานของรัฐจะไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัย หน่วยงานของรัฐย่อมมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น จะนำคดีฟ้องต่อศาลเพื่อให้เพิกถอนคำสั่งของคณะกรรมการวินิจฉัยฯ ไม่ได้ เช่น คำสั่งศาลปกครองกลางที่ ๑๒๕๐/๒๕๔๘^{๖๗} มาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ บัญญัติให้คณะกรรมการ

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๗๕)

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้ระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหลักเกณฑ์ตามวรรคหนึ่ง แต่ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่และระยะเวลาดังกล่าวมีระยะเวลาสั้นกว่าหนึ่งปีให้ขยายเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งทางปกครอง

^{๖๖} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๓๗ วรรคสอง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้เป็นที่สุดและในการมีคำวินิจฉัยจะมีข้อสังเกตเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีใดตามที่เห็นสมควรก็ได้

^{๖๗} ระหว่าง การรถไฟแห่งประเทศไทย ผู้ฟ้องคดี กับ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ผู้ถูกฟ้องคดี

วินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของเจ้าหน้าที่ของรัฐและมาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ยังได้บัญญัติอีกว่าคำวินิจฉัย ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้เป็นที่สุด อีกทั้ง คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๒ ว่าเมื่อคณะกรรมการ วินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัยและแจ้งให้หน่วยงาน ของรัฐทราบ ให้หน่วยงานของรัฐที่ได้รับแจ้งถือปฏิบัติตามคำวินิจฉัย ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยเคร่งครัด ภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัย

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ดังกล่าว เป็นการให้อำนาจคณะกรรมการ วินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้ควบคุมตรวจสอบคำสั่งของ ผู้ฟ้องคดีที่ปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่บริษัท ว.มีคำขอ ซึ่งการปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของผู้ฟ้องคดีดังกล่าว ถือว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นเจ้าหน้าที่ชั้นต้นในการออกคำสั่งทางปกครอง ส่วนการวินิจฉัย ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นการตรวจสอบควบคุมการออกคำสั่งทางปกครองของผู้ฟ้องคดี ซึ่งถือเป็นกระบวนการภายในของฝ่ายปกครองที่เป็นที่สุด ผู้ฟ้องคดี ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ชั้นต้นในการออกคำสั่งทางปกครองจึงมิใช่ผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายที่จะมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อขอให้เพิกถอนคำวินิจฉัย ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารผู้ถูกฟ้องคดีได้

ตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง
และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

นอกจากนั้น คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย
ข้อมูลข่าวสาร เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามความในมาตรา ๓^{๗๔} แห่ง
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
พ.ศ. ๒๕๔๒ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย
ข้อมูลข่าวสาร จึงเป็นคำสั่งทางปกครองที่อาจฟ้องต่อศาลปกครองได้
คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจึงมีหน้าที่แจ้งสิทธิ
การฟ้องคดี โดยต้องระบุวิธีการยื่นคำฟ้องและระยะเวลาสำหรับ
ยื่นคำฟ้องไว้ในคำสั่งดังกล่าว และหากมิได้แจ้งสิทธิการฟ้องคดี
ระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องจะขยายเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง

^{๗๔} พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า

(๑) ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคล หรือผู้ที่ปฏิบัติงาน
ในหน่วยงานทางปกครอง

(๒) คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการหรือบุคคลซึ่งมี
กฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล และ

(๓) บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของหน่วยงาน
ทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตาม (๑) หรือ (๒)

ตามมาตรา ๕๐^{๓๓} แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

๓. สิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เนื่องจากมาตรา ๒๗๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (ปัจจุบัน คือ มาตรา ๒๒๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐) และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒^{๓๔} ได้กำหนดประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองไว้ แบ่งได้เป็น ๖ ประเภท คือ

^{๓๓} พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๕๐ คำสั่งใดที่อาจฟ้องต่อศาลปกครองได้ให้ผู้ออกคำสั่งระบุวิธีการยื่นคำฟ้องและระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องไว้ในคำสั่งดังกล่าวด้วย

ในกรณีที่ปรากฏต่อผู้ออกคำสั่งใดในภายหลังว่าตนมิได้ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้นั้นดำเนินการแจ้งข้อความซึ่งพึงระบุตามวรรคหนึ่งให้ผู้รับคำสั่งทราบโดยไม่ชักช้า ในกรณีนี้ให้ระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องเริ่มนับใหม่ นับแต่วันที่ผู้รับคำสั่งได้รับแจ้งข้อความดังกล่าว

ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่ตามวรรคสองและระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องมีกำหนดน้อยกว่าหนึ่งปี ให้ขยายเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง

^{๓๔} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๗๖ ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการ (มีต่อหน้าตัดไป)

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๘๐)

ส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยกัน ซึ่งเป็นข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ให้มีศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น และจะมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยก็ได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๒๓ ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

(มีต่อหน้าถัดไป)

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๘๐)

อำนาจศาลปกครองตามวรรคหนึ่งไม่รวมถึงการวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้น

ให้มีศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น และจะมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยก็ได้

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๘ ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด เนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบ ขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

(๒) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(๓) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจ (มีต่อหน้าถัดไป)

(๑) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ หรือคำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด เนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจ หรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบ ขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะ

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๔๐)

ตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่นหรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(๔) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(๕) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด

(๖) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

เรื่องดังต่อไปนี้ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง

(๑) การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

(๒) การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

(๓) คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชำนัญพิเศษอื่น

เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้าง
 ขั้นตอนโดยไม่จำเป็น หรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร
 หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ เช่น ฟ้องเพิกถอนคำสั่งลงโทษ
 ทางวินัยของข้าราชการ ฟ้องเพิกถอนมติเกี่ยวกับการรับสมัครสอบ
 เป็นข้าราชการที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม หรือฟ้องเพิกถอนคำสั่ง
 ยกเลิกการประกวดราคา เป็นต้น ซึ่งคดีประเภทนี้ ศาลปกครอง
 พิจารณาว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครอง
 จะมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐผู้ออกกฎหรือคำสั่งหรือกระทำการ
 อันไม่ชอบนั้นเพิกถอนกฎหรือคำสั่งหรือสั่งห้ามกระทำการที่เป็นเหตุ
 แห่งการฟ้องคดีนั้น

(๒) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครอง
 หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร
 ซึ่งเป็นเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ให้หน่วยงานของรัฐ
 หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดแต่หน่วยงานของรัฐ
 หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติแต่ปฏิบัติล่าช้า
 เช่น ฟ้องว่าหน่วยงานของรัฐละเลยไม่ดูแลรักษาทางสาธารณะประโยชน์
 ทำให้ประชาชนไม่สามารถใช้ทางสาธารณะได้ หรือฟ้องว่าหน่วยงาน
 ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ไม่เรียกผู้สอบได้เข้ารับราชการ เป็นต้น
 โดยคดีประเภทนี้ ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดคำสั่งบังคับหรือมีคำสั่ง
 ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่
 ภายในเวลาที่กำหนด

(๓) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ หรือคำสั่งทางปกครองหรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้า ซึ่งเป็นเรื่องที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในปฏิบัติหน้าที่ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลหนึ่งบุคคลใด เช่น หน่วยงานของรัฐออกคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม เป็นเหตุให้ผู้ประกอบวิชาชีพได้รับความเสียหาย หรือเจ้าหน้าที่ละเลยไม่พิจารณาคำขออนุญาตประกอบกิจการโรงงานเป็นเหตุให้ผู้ประกอบกิจการได้รับความเสียหาย เป็นต้น โดยคดีประเภทนี้ หากศาลปกครองเห็นว่าเป็นการใช้อำนาจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็จะมีคำสั่งให้ชดใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย

(๔) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง คดีประเภทนี้เป็นเรื่องที่หน่วยงานของรัฐได้ทำสัญญากับเอกชน และสัญญานั้นมีลักษณะเป็นสัญญาทางปกครอง คือ สัญญาสัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะหรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค หรือแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ หรือสัญญาที่ให้เอกชนเข้าร่วมดำเนินการอันเป็นสาธารณะ หรือสัญญาที่มีข้อกำหนดในสัญญาแสดงถึงเอกสิทธิ์ของรัฐ เช่น หน่วยงานของรัฐฟ้องข้าราชการที่ได้รับทุนให้ลาไปศึกษาต่อโดยมีเงื่อนไขว่าต้องกลับเข้ารับราชการ หากผิดสัญญาต้องชดใช้ค่าเสียหาย ต่อมาข้าราชการนั้นผิดสัญญา หน่วยงานของรัฐจึงฟ้อง

ให้ชดใช้ค่าเสียหายตามสัญญา เป็นต้น โดยคดีประเภทนี้ ศาลปกครอง จะมีคำสั่งให้ชดใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย

(๕) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำ หรือละเว้นกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือ ในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดให้เจ้าท่าสามารถร้องขอต่อ ศาลปกครองสั่งให้เจ้าท่าเป็นผู้จัดการเรือโรงเรียนที่ปักเสาลงในชานน้ำ เมื่อเจ้าของโรงเรียนไม่เรือ เป็นต้น

(๖) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขต อำนาจศาลปกครอง คดีประเภทนี้เป็นกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนด ว่าเมื่อมีกรณีพิพาทให้ฟ้องที่ศาลปกครอง เช่น พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๒๑ กำหนดให้สมาชิก สภาเมืองพัทยาที่ถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งมีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง เพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งได้ เป็นต้น

โดยที่มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้บัญญัตินิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคล หรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางปกครอง รวมถึงคณะกรรมการ หรือบุคคลซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่งหรือมติใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล ดังนั้น ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ของรัฐเพื่อสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงย่อมอยู่ใน

บังคับตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งอาจเป็นผู้ถูกฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ หากประชาชน ผู้เป็นเจ้าของสิทธิไม่ได้รับการสนองตอบต่อสิทธิดังกล่าว อันถือเป็น คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือละเลยต่อหน้าที่ หรือปฏิบัติ หน้าที่ล่าช้าเกินสมควร หรือคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิด ของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจากการใช้อำนาจ ตามกฎหมาย หรือจากกฎหรือคำสั่งหรือจากการละเลยต่อหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า หากการกระทำตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน ผู้เป็นเจ้าของสิทธิ

อย่างไรก็ดี ในการฟ้องคดีปกครองนั้น คำฟ้องและผู้ฟ้องคดี จะต้องได้ปฏิบัติถูกต้องตามเงื่อนไขในการรับฟ้องแล้วเท่านั้น เช่น ผู้ฟ้องคดีต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในคดีที่ฟ้องนั้น ต้องได้ดำเนินการแก้ไข ความเดือดร้อนครบชั้นตอนแล้วตามมาตรา ๔๒^{๑๑} เป็นคำฟ้องที่จำเป็น

^{๑๑} พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒

มาตรา ๔๒ ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อน หรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการกระทำหรือการงดเว้น การกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือมีข้อโต้แย้ง เกี่ยวกับสัญญาทางปกครองหรือกรณีใดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง (มีต่อหน้าถัดไป)

ต้องมีคำบังคับตามมาตรา ๗๒ ต้องเป็นคำฟ้องที่ไม่ขาดอายุความ
ตามมาตรา ๔๙ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้ง
ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒^{๓๒} และในกรณี

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๔๑)

ตามมาตรา ๔ และการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายหรือยุติข้อโต้แย้งนั้น
ต้องมีคำบังคับตามที่กำหนดในมาตรา ๗๒ ผู้นั้นมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ในกรณีที่กฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไข
ความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ การฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้น
จะกระทำได้อีกเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าว และได้มีการสั่งการ
ตามกฎหมายนั้นหรือมิได้มีการสั่งการภายในเวลาอันสมควรหรือภายในเวลา
ที่กฎหมายนั้นกำหนด

^{๓๒} พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
พ.ศ. ๒๕๕๒

มาตรา ๔๙ การฟ้องคดีปกครองจะต้องยื่นฟ้องภายในเก้าสิบวัน
นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวัน
นับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่
ของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจง
จากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจง
ที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผลแล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้
เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๕๑ การฟ้องคดีตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง (๓) ให้ยื่นฟ้องภายใน
หนึ่งปี และการฟ้องคดีตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง (๔) ให้ยื่นฟ้องภายในห้าปี นับแต่วันที่รู้
หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีแต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการฟ้องคดี
(แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๑) (มีต่อหน้าถัดไป)

ที่เป็นคำฟ้องหรือผู้ฟ้องคดีไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการฟ้องคดี ศาลปกครองจะมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา ดังนั้น การฟ้องคดีในกรณี ที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ผู้ฟ้องคดีจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ดังกล่าวด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ได้มีคำวินิจฉัยของศาลปกครองวางหลัก เกี่ยวกับเงื่อนไขการฟ้องคดีที่สำคัญไว้ดังนี้

(๑) เงื่อนไขเกี่ยวกับความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในคดีที่ฟ้อง เช่น กรณีที่หน่วยงานของรัฐผู้ออกคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ให้กับผู้ขอข้อมูลข่าวสาร ต่อมาคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารมีคำวินิจฉัยให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร แก่ผู้ขอ แต่หน่วยงานไม่พอใจจึงฟ้องคดี คำสั่งศาลปกครองกลางที่ ๑๒๕๐/๒๕๕๘ วินิจฉัยว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นเจ้าหน้าที่ชั้นต้นในการออกคำสั่ง ทางปกครอง ส่วนการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นการตรวจสอบควบคุมการออกคำสั่ง ทางปกครองของผู้ฟ้องคดี ซึ่งถือเป็นกระบวนการภายในของฝ่ายปกครอง ที่เป็นที่สุด ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ชั้นต้นในการออกคำสั่งทางปกครอง

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๘๒)

มาตรา ๕๒ การฟ้องคดีปกครองที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์ สาธารณะหรือสถานะของบุคคล จะยื่นฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้

การฟ้องคดีปกครองที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดี แล้วถ้าศาลปกครองเห็นว่าคดีที่ยื่นฟ้องนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุ จำเป็นอื่น โดยศาลเห็นเองหรือคู่กรณีมีคำขอ ศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาก็ได้

จึงมิใช่ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายที่จะมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อเพิกถอน คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ผู้ถูกฟ้องคดีได้ตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒

จากคำวินิจฉัยดังกล่าวได้วางหลักไว้ว่า คำสั่งปฏิเสธ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เมื่อหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ออกคำสั่งทางปกครองย่อมที่จะถูกตรวจสอบได้ โดยกระบวนการตรวจสอบภายในฝ่ายปกครองด้วยกัน และผู้ออกคำสั่ง ไม่มีสิทธิฟ้องคดีผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในตรวจสอบการปฏิบัติงานของตน

(๒) เงื่อนไขเกี่ยวกับคำบังคับ ในการฟ้องคดีต่อ ศาลปกครองนั้น คำขอของผู้ฟ้องคดีจะต้องเป็นคำขอที่ศาลมีอำนาจ ออกคำบังคับได้ หรือจะต้องเป็นคำขอที่จำเป็นต้องมีคำบังคับ ตามมาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒^๓ เช่น คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๔๓๗/๒๕๕๕^๔

^๓ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒

มาตรา ๗๒ ในการพิพากษาคดี ศาลปกครองมีอำนาจกำหนด คำบังคับอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้เพิกถอนกฎหรือคำสั่งหรือสั่งห้ามกระทำการทั้งหมด หรือบางส่วน ในกรณีที่มีการฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง (๑) (มีต่อหน้าถัดไป)

ผู้ฟ้องคดีมีคำขอที่ ๑ ขอดูเอกสารของผู้สอบคัดเลือกได้ในเขตชุมชนเมืองประจวบคีรีขันธ์ คือ ภูมิลำเนา ประสบการณ์การทำงานและผลการเรียน และคำขอที่ ๒ ขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง และดำเนินการสอบสวนทางวินัยและอาญากับเจ้าหน้าที่ส่งหมายของศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ทำการส่งหมายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า คำขอที่ ๒ เป็นคำฟ้องที่ศาลไม่อาจกำหนดคำบังคับได้ตามมาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๘๓)

(๒) สั่งให้หัวหน้าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหน้าที่ภายในเวลาที่ศาลปกครองกำหนด ในกรณีที่มีการฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร

(๓) สั่งให้ใช้เงินหรือให้ส่งมอบทรัพย์สินหรือให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ โดยจะกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขอื่นๆ ไว้ด้วยก็ได้ ในกรณีที่มีการฟ้องเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการฟ้องเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(๔) สั่งให้ถือปฏิบัติต่อสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรณีที่มีการฟ้องให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงความเป็นอยู่ของสิทธิหรือหน้าที่นั้น

(๕) สั่งให้บุคคลกระทำหรือละเว้นกระทำการหนึ่งอย่างใดเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย

๒๗๗

๒๗๗

^{๑๔} ระหว่าง นายเฉลิมพล ผู้ฟ้องคดี กับ ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ ๑ และผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ ๒

และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๒๗๕/๒๕๔๖^{๔๔} ผู้ฟ้องคดีมีคำขอให้ศาลวินิจฉัยข้อความในหนังสือที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดรายงานผลการดำเนินการทางวินัยไปยังเลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการครู เป็นคำขอที่ศาลไม่อาจกำหนดค่าบังคับให้ได้ตามมาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

(๓) เงื่อนไขเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหาย การฟ้องคดีปกครองจะกระทำได้อีกเมื่อได้มีการดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการที่กฎหมายกำหนด และได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้นแล้วหรือมิได้มีการสั่งการภายในเวลาอันสมควรหรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนดตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ เช่น การอุทธรณ์ การร้องทุกข์ หรือการร้องเรียนภายในฝ่ายปกครองถือเป็นขั้นตอนหรือวิธีการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายก่อนฟ้องคดีปกครองซึ่งการดำเนินการอุทธรณ์ การร้องทุกข์ หรือการร้องเรียน อาจเป็นไปตามกฎหมายเฉพาะหรือตามมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งถือเป็นกฎหมายกลางในการปฏิบัติราชการทางปกครองแล้วแต่กรณี

^{๔๔} ระหว่าง นายคำสอน ผู้ฟ้องคดี กับ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ผู้ถูกฟ้องคดี

สำหรับขั้นตอนและวิธีการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ นั้น มีตัวอย่างคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุดดังนี้

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๔๓๑/๒๕๔๕^{๖๖} เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติตามมาตรา ๘ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จะเห็นได้ว่าประชาชนมีสิทธิขอสำเนาเอกสารของทางราชการได้ และหากหน่วยงานไม่จัดให้ประชาชนผู้ร้องขอ ย่อมมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อพิจารณาและให้ความเห็นเรื่องร้องเรียนได้ แม้กฎหมายดังกล่าวจะมีได้บัญญัติว่าต้องใช้สิทธินี้ แต่ก็ต้องถือว่ากฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดวิธีการและขั้นตอนสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น การใช้สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการฯ ดังกล่าวจึงเป็นขั้นตอนตามนัยมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งถือว่าเป็นกรณีที่มีกฎหมายกำหนดวิธีการสำหรับแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายไว้โดยเฉพาะ

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๑๘/๒๕๔๕^{๖๗} กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของทางราชการหรือมีคำสั่ง

^{๖๖} ระหว่าง นายพงศ์สา ผู้ฟ้องคดี กับ นายรินทร์ หัวหน้างานคลังเทศบาลตำบลสิงหนคร ที่ ๑ และเทศบาลตำบลสิงหนคร ที่ ๒ ผู้ถูกฟ้องคดี

^{๖๗} ระหว่าง นายสงวน ผู้ฟ้องคดี กับ ศึกษาธิการอำเภอชุมพลบุรีที่ ๑ และศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ที่ ๒ ผู้ถูกฟ้องคดี

ไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสีย ผู้นั้นอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้นตามมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนั้น คำขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจึงเป็นกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายไว้โดยเฉพาะตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๒๗๕/๒๕๕๖^{๔๔} ผู้ฟ้องคดีประสงค์จะขอตรวจดูเอกสารการสอบสวน และเห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดีไม่สำเนาเอกสารการสอบสวนในส่วนที่ผู้ฟ้องคดีสมควรจะได้รับโดยไม่มีเหตุอันควรจะอ้างได้ตามกฎหมาย ผู้ฟ้องคดีก็ชอบที่จะร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายไว้โดยเฉพาะแล้วตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒

อย่างไรก็ตาม ในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองนั้น ถึงแม้ผู้ฟ้องคดีจะได้ดำเนินการร้องเรียน หรืออุทธรณ์คำสั่งต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ หรือคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูล

^{๔๔} ระหว่าง นายคำสอน ผู้ฟ้องคดี กับ สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผู้ถูกฟ้องคดี

ข่าวสารแล้วก็ตาม ถ้าเรื่องนั้นยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา ถือว่ายังมีได้ดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงยังไม่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองเช่นกัน เช่น

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๔๖๓/๒๕๔๕^{๕๕} ผู้ฟ้องคดีขอதுหลักฐานการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปี แต่ไม่ได้รับการเปิดเผย ผู้ฟ้องคดีจึงมีบันทึกถึงผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดในฐานะผู้บังคับบัญชาระดับเหนือขึ้นไปเพื่อขอให้สั่งการให้ผู้ถูกฟ้องคดีเปิดเผยหลักฐานดังกล่าว สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดได้มีหนังสือถึงผู้ถูกฟ้องคดีให้แจ้งผลการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานให้ข้าราชการครูได้ทราบและเข้าใจต่อไป แต่ผู้ถูกฟ้องคดีมิได้เปิดเผยหลักฐานใด ๆ เพียงแต่ได้บันทึกว่าได้ชี้แจงให้ผู้ฟ้องคดีทราบแล้ว ผู้ฟ้องคดีจึงได้นำคดีนำมาฟ้องต่อศาลปกครอง ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า ผู้ฟ้องคดียังไม่ได้ดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ก่อนที่จะนำคดีนี้มาฟ้องต่อศาลปกครอง ผู้ฟ้องคดีเพียงจะได้ร้องเรียนไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการระหว่างการพิจารณาคดีของศาลปกครองชั้นต้น จึงเป็นการร้องเรียนภายหลังที่ผู้ฟ้องคดีได้นำคดีนี้มาฟ้อง

^{๕๕} ระหว่าง นางสาวภักทินี ผู้ฟ้องคดี กับ ผู้อำนวยการโรงเรียนหางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ (นายสวัสดิ์) ผู้ถูกฟ้องคดี

ต่อศาลปกครองแล้ว ดังนั้น จึงเป็นการฟ้องคดีโดยที่ยังไม่ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนด คำฟ้องจึงไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของการฟ้องคดีปกครองตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒

คำสั่งศาลปกครองกลางที่ ๗๑๑/๒๕๕๗^{๑๐} ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นหนังสือร้องเรียนลงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๗ ต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในกรณีหน่วยงานของรัฐไม่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้ฟ้องคดีตามมาตรา ๑๑ แต่ผู้ฟ้องคดีได้นำกรณีดังกล่าวมายื่นฟ้องเป็นคดีนี้ต่อศาลปกครองกลางเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๗ โดยที่ผู้ฟ้องคดียังไม่ทราบผลการพิจารณาของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งตามมาตรา ๑๓ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดว่า ในกรณีที่มีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการฯ คณะกรรมการฯ ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องเรียน ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นให้ขยายเวลาออกไปได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลและรวมเวลาทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินหกสิบวัน ดังนั้น เมื่อกรณีของผู้ฟ้องคดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการฯ และยังไม่ครบกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการฯ ได้รับคำร้องเรียน จึงเป็นกรณีที่ยังมิได้ดำเนินการแก้ไข

^{๑๐} ระหว่าง นายวิรัตน์ ผู้ฟ้องคดี กับ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ถูกฟ้องคดี

ความเดือดร้อนหรือเสียหายตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

(๔) เจื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลาการฟ้องคดี คดีปกครองทั่วไปผู้ฟ้องคดีจะต้องยื่นฟ้องภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีหรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผลหรือกรณีการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดจะต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการฟ้องคดี เช่น

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๓๕๑/๒๕๔๖^{๑๑} ผู้ฟ้องคดีมีหนังสือร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๒ แต่ไม่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา กรณีนี้ผู้ฟ้องคดีต้องยื่นฟ้องคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการเพื่อให้ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยฟ้องภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดหกสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการได้รับคำร้องเรียน

^{๑๑} ระหว่าง นายมนตรี ผู้ฟ้องคดี กับ คณะกรรมการบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ ราย ผู้ถูกฟ้องคดี

หรือฟ้องภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและไม่ได้รับหนังสือชี้แจง เมื่อผู้ฟ้องคดีมิได้มีหนังสือติดตามทวงถามไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการที่ผู้ฟ้องคดียื่นฟ้องในข้อหานี้เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๕ จึงเป็นการยื่นฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดเวลาตามมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๕๕๔/๒๕๔๖^{๒๖} เมื่อไม่ปรากฏว่าผู้ฟ้องคดีได้ทราบคำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีวันใด จึงถือว่าวันที่ผู้ฟ้องคดีมีหนังสือคัดค้านคำวินิจฉัย คือ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๔๔ เป็นวันที่ผู้ฟ้องคดีรู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี เนื่องจากผู้ถูกฟ้องคดีเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามความในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ คำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีจึงเป็นคำสั่งทางปกครองที่อาจฟ้องต่อศาลปกครองได้ ซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีมิได้ระบุวิธีการยื่นคำฟ้องและระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องไว้ในคำสั่งดังกล่าว ดังนั้น ระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องจึงขยายเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งตามมาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ เมื่อผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำฟ้องเมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๕ จึงเป็นการยื่นคำฟ้อง

^{๒๖} ระหว่าง นางสาวรัตติกาล ผู้ฟ้องคดี กับ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ผู้ถูกฟ้องคดี

ที่พันกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีไม่ต้องด้วยมาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว จึงเป็นการยื่นคำฟ้องที่พันกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีศาลปกครองไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งได้

ดังนั้น ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน ผู้ที่ได้รับความสะดวกหรือเสียหายจากการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ โดยต้องดำเนินการตามเงื่อนไขการฟ้องคดีดังกล่าวข้างต้นก่อน หากไม่เป็นไปตามเงื่อนไขการฟ้องคดีศาลจะสั่งไม่รับฟ้องไว้พิจารณา เช่น

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๑๘/๒๕๔๕^{๓๓} ผู้ฟ้องคดีขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีเปิดเผยหนังสือร้องเรียนกล่าวหาผู้ฟ้องคดีเรียกเก็บเงินค่าดำเนินการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดหนังสือดังกล่าวถือเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของทางราชการหรือมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสีย ผู้นั้นอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้นตามมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว กรณีนี้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการและมีหนังสือ

^{๓๓} ระหว่าง นายสงวน ผู้ฟ้องคดี กับ ศีกษาธิการอำเภอชุมพลบุรีที่ ๑ และศีกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ที่ ๒ ผู้ถูกฟ้องคดี

ร้องเรียนต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ แจ้งว่าไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ถือได้ว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการและผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ มีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีจึงต้องอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารก่อน แต่ผู้ฟ้องคดีมิได้อุทธรณ์จึงไม่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๗๑/๒๕๕๕^{๔๔} ขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในความครอบครองของกรมธนารักษ์ เมื่อผู้ถูกฟ้องคดีมีหนังสือแจ้งผลการพิจารณาคำขอและมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีเข้ารับทราบข้อมูลข่าวสารตามคำขอ แต่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าคำสั่งดังกล่าวไม่ให้ข้อมูลข่าวสารโดยครบถ้วนและแจ้งรายละเอียดว่าไม่มีเอกสารตามคำขอ แต่พบเอกสารอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับคำขอ ผู้ฟ้องคดีจึงอุทธรณ์คำสั่งต่อผู้ถูกฟ้องคดีขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีจะได้ใช้สิทธิดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า ผู้ฟ้องคดีชอบที่จะใช้สิทธิตามมาตรา ๑๓ หรือตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้พิจารณาและให้ความเห็นและถ้าผู้ถูกฟ้องคดีไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ผู้ฟ้องคดีย่อมใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติ

^{๔๔} ระหว่าง นายธีรชัย ผู้ฟ้องคดี กับ อธิบดีกรมธนารักษ์ ผู้ถูกฟ้องคดี

ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้เช่นกัน เมื่อผู้ฟ้องคดียังมีได้
ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับแก้ไขความเดือดร้อน
หรือเสียหายที่กำหนดไว้ ศาลปกครองจึงไม่มีอำนาจรับคำฟ้องนี้ไว้
พิจารณา

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๔๓๑/๒๕๔๕^{๕๕} ขอคัดหรือ
ถ่ายเอกสารเกี่ยวกับโครงการปลูกต้นไม้เพื่อพื้ทางเข้าหาดทรายแก้ว
ผู้ถูกฟ้องคดีแจ้งว่า ผู้รับจ้างปลูกต้นไม้พื้ทางในโครงการไม่ยินยอม
ให้ผู้ฟ้องคดีถ่ายเอกสารโครงการดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดี
กระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า
เมื่อผู้ฟ้องคดียังมีได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการฯ จึงถือได้ว่ายังมีได้
ดำเนินการตามขั้นตอนในการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหาย
ตามมาตรา ๕๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง
และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ผู้ฟ้องคดีจึงไม่มีสิทธิฟ้องคดี
ต่อศาลปกครอง

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๓๒๓/๒๕๔๖^{๕๖} ขอข้อมูลข่าวสาร
เกี่ยวกับเงินนอกงบประมาณ รวมทั้ง สวัสดิการรายรับอื่น ๆ ของสถาบันฯ
และข้อมูลพื้นฐานและผลการพิจารณาความดีความชอบประจำปีของ
ข้าราชการของสถาบันฯ แต่มิได้รับการตอบสนอง จึงมีหนังสือร้องเรียน

^{๕๕} ระหว่าง นายพงศ์สา ผู้ฟ้องคดี กับ นายนรินทร์ หัวหน้างานคลังเทศบาล
ตำบลสิงหนคร ที่ ๑ และ เทศบาลตำบลสิงหนคร ที่ ๒ ผู้ถูกฟ้องคดี

^{๕๖} ระหว่าง นายชวลิต ผู้ฟ้องคดี กับ อธิการบดีสถาบันราชภัฏราชนครศรีธรรม
ผู้ถูกฟ้องคดี

ไปยังผู้อำนวยการข้อมูลข่าวสารของทางราชการ หลังจากนั้นผู้ถูกฟ้องคดี จึงปิดประกาศระบบการเงินและเปิดเผยข้อมูลการประเมินบางส่วน ซึ่งไม่เป็นไปตามความประสงค์ของผู้ฟ้องคดี เมื่อผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ผู้ฟ้องคดีขอที่จะดำเนินการตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่บัญญัติถึงขั้นตอน การดำเนินการภายในฝ่ายปกครองไว้ ซึ่งเป็นกรณีที่มีกฎหมายกำหนด ขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายเรื่องนี้ ไว้โดยเฉพาะ การที่ผู้ฟ้องคดีฟ้องคดีโดยมิได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ จึงเป็นการไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

คำสั่งศาลปกครองกลางที่ ๕๘๙/๒๕๔๗^{๙๙} ขอแก้ไข วัน เดือน ปีเกิดในทะเบียนประวัติข้าราชการจากวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ ผู้ถูกฟ้องคดี ซึ่งได้รับมอบอำนาจจาก ก.พ. ให้เป็นเจ้าหน้าที่ควบคุมการเกษียณอายุราชการของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยตามมาตรา ๘ (๑๔) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔

^{๙๙} ระหว่าง นางปาริชาติ ผู้ฟ้องคดี กับ อ.ก.พ. สำนักคณะกรรมการ การอุดมศึกษา ผู้ถูกฟ้องคดี

ได้พิจารณาตามข้อ ๖ วรรคสามของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขวัน เดือน ปีเกิด ในทะเบียนประวัติข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๒๗ ถือว่าผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนตามมาตรา ๒๕ วรรคสามแห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เมื่อผู้ฟ้องคดีได้รับแจ้งตามหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๗ ว่าผู้ถูกฟ้องคดีมีมติไม่อนุมัติให้แก้ไข วัน เดือน ปีเกิด ตามที่ร้องขอ หากผู้ฟ้องคดีไม่เห็นด้วย จะต้องใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารเช่นว่านั้นตามมาตรา ๒๕ วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน แต่เนื่องจากหนังสือฉบับดังกล่าวไม่ระบุระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือโต้แย้ง จึงขยายเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕^{๕๕} เมื่อผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้อง

^{๕๕} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๔๐ คำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปได้ ให้ระบุนกรณีที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้ง การยื่นคำอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งดังกล่าวไว้ด้วย

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้ระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหลักเกณฑ์ตามวรรคหนึ่ง แต่ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่และระยะเวลาดังกล่าวมีระยะเวลาสั้นกว่าหนึ่งปี ให้ขยายเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งทางปกครอง

ต่อศาลโดยยังไม่ได้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูล
ข่าวสารตามกฎหมาย กรณีจึงถือได้ว่าผู้ฟ้องคดียังไม่ดำเนินการ
ตามขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหาย
ที่กำหนดไว้ ศาลจึงไม่อาจรับคำฟ้องนี้ไว้พิจารณาพิพากษาได้
ตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง
และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒

บทสรุป

เนื่องจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ
พ.ศ. ๒๕๕๐ มีเหตุผลว่าต้องการให้ประชาชนได้มีโอกาสอย่างกว้างขวาง
ในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ
เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมือง
ได้อย่างถูกต้องกับความเป็นจริง ซึ่งเป็นการสนับสนุนแนวความคิดว่า
“รัฐรู้อะไร ประชาชนรู้อย่างนั้น” แต่ในขณะที่เดียวกันการที่จะให้ประชาชน
รับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการทุกอย่งนั้นเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
เนื่องจากมีข้อมูลข่าวสารของราชการบางประเภทที่การเปิดเผย
อาจส่งผลเสียหายต่อการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ เช่น
ข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติ
หรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชนหรือข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้ว
อาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือข้อมูลข่าวสาร
ที่เปิดเผยแล้วจะก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นต้น
กฎหมายฉบับนี้จึงกำหนดข้อยกเว้นไว้อย่างชัดเจนว่าข้อมูลข่าวสาร

ของราชการประเภทใดบ้างที่หน่วยงานของรัฐไม่ต้องเปิดเผย ดังนั้น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไป จึงมีหลักการว่า **“เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น”** นอกจากนี้ ยังได้กำหนด การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้มิให้ถูกเปิดเผยหรือถูกนำไปใช้ อย่างไม่เหมาะสมหรือเป็นผลเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลเพื่อเป็นการคุ้มครอง สิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูล แต่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่อการ ดำเนินการของรัฐจึงให้เปิดเผยได้เท่าที่กฎหมายกำหนด หลักการ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลจึงเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับ หลักการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไป คือ **“ปกปิดเป็นหลัก เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น”**

จากหลักการและเหตุผลของการตราพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ดังกล่าว ทำให้เกิดผลขึ้น ๒ ประการ คือ

๑. สิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ใน ความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ โดยสรุปได้ดังนี้

(๑) สิทธิในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ

(๒) สิทธิที่จะขอข้อมูลข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งตาม ความประสงค์ของตน ซึ่งหมายถึงการขอสำเนาหรือขอสำเนา ที่มีคำรับรองถูกต้อง

ในการใช้สิทธิตาม (๑) และ (๒) ผู้ขอข้อมูลข่าวสาร ไม่จำเป็นต้องมีคำขอเป็นหนังสือ ไม่จำเป็นต้องแสดงเหตุผลของการขอ และผู้ขอไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับข้อมูลข่าวสารที่ขอนั้น

และคนต่างด้าวจะมีสิทธิเพียงเท่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยคนต่างด้าวไม่รวมถึงผู้ไม่มีสัญชาติไทยแต่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ เพราะถือว่าผู้นั้นมีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศไทย

(๓) สิทธิในการขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน รวมทั้งสิทธิในการขอให้หน่วยงานของรัฐ แก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนที่ไม่ถูกต้อง เป็นจริง โดยผู้ขอจะต้องมีคำขอเป็นหนังสือยื่นต่อหน่วยงานของรัฐ ที่ครอบครองหรือควบคุมข้อมูลข่าวสารนั้น อย่างไรก็ตาม สิทธินี้ ถือเป็นสิทธิของคนไทยโดยเฉพาะ และรวมไปถึงคนที่ไม่สัญชาติไทย แต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยด้วย

(๔) สิทธิในการร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่นำข้อมูลข่าวสารลงพิมพ์ ในราชกิจจานุเบกษา ไม่จัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู ไม่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้ตามคำร้องขอ ไม่ได้รับความสะดวกจากการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ หรือกรณีที่ผู้ขอข้อมูลไม่เชื่อว่าหน่วยงานของรัฐไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่ขอ

(๕) สิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร หรือกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่รับฟังคำคัดค้านมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ไม่ถูกต้องเป็นจริง

๒. หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐในการสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน โดยสรุปได้ดังนี้

(๑) หน้าที่ในการนำข้อมูลข่าวสารของราชการตามที่กฎหมายกำหนดลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เช่น โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบายหรือการตีความ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎเพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือเวียนของกระทรวงการคลังที่แจ้งส่วนราชการต่าง ๆ ให้ถือปฏิบัติเกี่ยวกับค่าเช่าบ้าน มติคณะรัฐมนตรีที่ให้สิทธิพิเศษแก่ ทศท. ในการให้บริการเลขหมายเลขโทรศัพท์แก่หน่วยงานของรัฐ หรือประกาศของการไฟฟ้าที่กำหนดประเภทของเอกสารที่ราษฎรต้องยื่นประกอบคำร้องขอใช้ไฟฟ้าเพิ่มเติม

(๒) หน้าที่ในการจัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ โดยหน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีสถานที่เฉพาะเพื่อนำข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดไปรวมไว้สำหรับประชาชนเข้าตรวจดูได้ด้วยตนเองโดยสะดวก จัดทำดรรชนีของข้อมูลข่าวสารที่มีรายละเอียดเพียงพอเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจและค้นหาได้เองโดยสะดวก เช่น จัดหมวดหมู่ หรือชื่อเรื่องของข้อมูลข่าวสารและในการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้นี้ ประชาชนมีสิทธิขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง ซึ่งหน่วยงานของรัฐก็มีสิทธิที่จะเรียกเก็บ

ค่าธรรมเนียมในการขอสำเนาได้ เช่น ประทานบัตรเหมืองแร่หินปูน
ที่กรมทรัพยากรธรณีออกให้แก่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ก. เอกสาร
การประกวดราคาและประกาศสอบราคาที่ลงนามแล้ว เอกสารเกี่ยวกับ
โครงการฝึกอบรมและดูงานประจำปี การพิจารณาอนุมัติให้สิทธิเจ้าของ
รถร่วมปรับปรุงรถโดยสารจากรถมาตรฐาน ๓ (รถโดยสารธรรมดา)
เป็นรถมาตรฐาน ๒ (รถโดยสารปรับอากาศ ชั้น ๒) ในเส้นทางสายที่ ๑๗๕
หรือประกาศประกวดราคา ผลการพิจารณาของคณะกรรมการเปิดซอง
ประกวดราคาและสอบราคาที่ประกาศผลให้บริษัทใดเป็นผู้ชนะและสัญญา
ซื้อขายครุภัณฑ์ระหว่างคู่สัญญา

(๓) หน้าที่ในการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอเป็นการ
เฉพาะราย คือ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาหรือ
ข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้หรือข้อมูล
ข่าวสารของราชการอื่นๆ ที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแล
ของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งในการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอ นั้น
ถ้าเป็นการขอข้อมูลจำนวนมากโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือ
เป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่มีอยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลหรือไม่
อยู่ในสภาพที่พร้อมจะให้ได้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ก็ไม่จำเป็นต้องจัดหาให้กับผู้ขอ เช่น ขอข้อมูลเกี่ยวกับการจัดซื้อวัสดุ
สิ้นเปลืองประเภทปูน ทราย เหล็กก่อสร้างไม้แปรรูปตั้งแต่ปี ๒๕๔๓
ถึงปัจจุบัน เป็นคำขอที่มีขอบเขตกว้าง มีปริมาณมากเกินสมควร
หรือคำสั่งผู้อำนวยการสำนักการแพทย์อนุมัติให้จัดซื้อที่ยังมิได้ลงนาม

อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถือว่าเป็นข้อมูลที่มีได้มีอยู่แล้วในสภาพที่จะให้ได้

อย่างไรก็ตาม ในการจัดหาข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตาม (๒) และในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอตาม (๓) นั้น หากในกรณีที่เป็นข้อมูลข่าวสารที่มีส่วนใดส่วนหนึ่งต้องห้ามไม่ให้เปิดเผย เช่น ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้วจะเป็นการรุกร้าสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรหรือข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้วอาจมีผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด หน่วยงานของรัฐจะต้องลบ ดัดทอน หรือทำด้วยประการอื่นที่มีให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นก่อนที่จะนำข้อมูลข่าวสารไปจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้

(๔) หน้าที่ในการใช้ดุลพินิจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดข้อมูลข่าวสารบางประเภทที่ไม่ต้องเปิดเผย โดยแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทคือ ๑) ข้อมูลข่าวสารที่ห้ามเปิดเผยโดยเด็ดขาด คือ ข้อมูลข่าวสารที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และ ๒) ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ เช่น ข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้วจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้วจะเป็นการรุกร้าสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร ในการมีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

ประเภทนี้ ถือเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นโดยเฉพาะโดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดอาจกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของบุคคลใด เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องแจ้งให้ผู้นั้นให้คำคัดค้าน กรณีที่มีคำคัดค้านเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องพิจารณาคำคัดค้านและแจ้งให้ผู้คัดค้านทราบโดยเร็ว โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจพิจารณามีคำสั่งได้ ๒ ลักษณะ คือ ๑) รับฟังคำคัดค้าน และ ๒) ไม่รับฟังคำคัดค้าน หากเจ้าหน้าที่ไม่รับฟังคำคัดค้านจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นทันทีไม่ได้ จะต้องรอจนกว่าจะล่วงพ้นระยะเวลาอุทธรณ์หรือจนกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น

(๕) หน้าที่ในการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาหรือข้อมูลข่าวสารที่มีอายุครบ ๗๕ ปี นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารในกรณีที่เป็นข้อมูลข่าวสารที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือ ๒๐ ปี นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารในกรณีที่เป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

(๖) หน้าที่ในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยหน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น หรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลไม่ได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามที่กฎหมายกำหนด และต้องจัดระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามความเหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลร้ายกับเจ้าของข้อมูลและมีให้มีการนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสม อีกทั้งจะต้องเก็บข้อมูลจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง เท่าที่จำเป็น และต้องตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารให้มีความถูกต้องอยู่เสมอ

ในกรณีที่มีการขอแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาคำขอและแจ้งให้ผู้ยื่นทราบ โดยไม่ชักช้า

(๗) หน้าที่ในการพิจารณาคำร้องเรียนและคำร้องอุทธรณ์ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ในการพิจารณาคำร้องเรียนและคำร้องอุทธรณ์ โดยต้องพิจารณาเรื่องให้แล้วเสร็จ โดยไม่ชักช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณาคำร้องเรียนของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จ ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องเรียน แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นต้องแสดงเหตุผลเพื่อขอขยายระยะเวลาในการพิจารณาได้อีกรวมระยะเวลาทั้งหมดต้องไม่เกิน ๖๐ วัน

(๘) หน้าที่ในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๔ นอกจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดไว้ โดยเฉพาะแล้ว หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีหน้าที่โดยทั่วไปที่จะต้องตอบสนองต่อสิทธิของประชาชนในกระบวนการพิจารณาทางปกครองอื่น ๆ ที่กำหนดตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๔ อีกด้วย เช่น สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่ที่มีความเป็นกลาง สิทธิที่จะมีทนายความหรือที่ปรึกษา สิทธิที่จะแต่งตั้งผู้ทำการแทน สิทธิที่จะได้รับคำแนะนำหรือแจ้งสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ สิทธิที่จะได้รับแจ้งผลกระทบต่อสิทธิ (หรือสิทธิที่จะถูกรับฟัง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาด้วยความรวดเร็ว สิทธิที่จะได้รับทราบเหตุผลของคำสั่งทางปกครองที่มีผลกระทบต่อสิทธิ และโดยเฉพาอย่างยิ่งสิทธิที่จะได้รับแจ้งวิธีการอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครอง หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัย และออกคำสั่งในเบื้องต้นจะต้องแจ้งสิทธิการอุทธรณ์และระยะเวลาอุทธรณ์สำหรับการอุทธรณ์หรือโต้แย้งด้วยทุกครั้งที่มีการแจ้งคำสั่ง รวมถึงสิทธิที่จะได้รับแจ้งวิธีการยื่นคำฟ้องและระยะเวลาการยื่นคำฟ้อง เนื่องจากคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการหรือคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามความในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณา

คดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ คำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีจึงเป็นคำสั่งทางปกครอง ที่อาจฟ้องต่อศาลปกครองได้ ดังนั้น ในการแจ้งคำวินิจฉัยจึงต้องระบุวิธีการยื่นคำฟ้องและระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องไว้ในคำสั่งดังกล่าวเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จะบัญญัติขึ้นเพื่อรับรองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน ซึ่งหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่โดยตรงในการสนองตอบต่อสิทธิดังกล่าวก็ตาม แต่ก็ยังพบปัญหาว่าหน่วยงานของรัฐไม่ได้สนองตอบต่อสิทธิดังกล่าวเท่าที่ควร สาเหตุอาจจะเกิดจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีทัศนคติดั้งเดิม คือ ข้อมูลข่าวสารของราชการถือเป็นเรื่องของราชการที่ประชาชนไม่มีสิทธิรับรู้ ดังนั้น จึงจำเป็นที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมโดยการยอมรับที่จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ตลอดจน การเรียนรู้และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนเกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้ว่า เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติงานแบบโปร่งใส เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของงานบริการข้อมูลข่าวสารและระบบราชการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

บรรณานุกรม

กิตติศักดิ์ ปรกติ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๔๑)

ชาญชัย แสวงศักดิ์, บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการกับข้อพิพาททางกฎหมายปกครอง, (กรุงเทพฯ : นิติธรรม, ๒๕๔๓)

ชาญชัย แสวงศักดิ์, พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน พ.ศ. ๒๕๔๐)

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, คู่มือพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐, สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครอง โดยองค์กรตุลาการ, วารสารกฎหมายไทย เล่ม ๓, (๒๕๓๒)

ฤทัย หงส์สิริ และมานิตย์ จุ่มปา, คำอธิบายกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ, (กรุงเทพฯ : นิติธรรม, ๒๕๔๒)

สมชัย วัฒนการุณ, การใช้สิทธิของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๔๔)

นคร เสรีรักษ์, การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล : ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารในกระบวนการยุติธรรมรัฐไทย,

(ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสหวิทยาการ คณะบัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๘)

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
การดำเนินการเรื่องร้องเรียน, (กรุงเทพฯ : สามเจริญการพิมพ์, ๒๕๔๘)

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ,
คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ
พ.ศ. ๒๕๔๐ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ, (กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๔๘)

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ,
คู่มือประชาชน สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูล
ข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐, (๒๕๔๔)

สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง, แนวทาง
สำหรับวิทยาการพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ
พ.ศ. ๒๕๔๐, สำนักงานศาลปกครอง, (๒๕๔๗)

เอกสารวิชาการ

หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ : การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้
ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร
ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ที่ปรึกษา

นางสาวพรทิพย์ ทองดี

เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง

นายสุชาติ เวโรจน์

รองเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง

คณะทำงาน

นายยงยุทธ อนุกุล

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

และความร่วมมือระหว่างประเทศ

นางสาวปรานี สุขศรี

พนักงานคดีปกครอง ๗

นางสาวนิตา บุญยรัตน์

พนักงานคดีปกครอง ๔

นางสาวดวงแก้ว เกิดจันทร์ เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๓

จัดทำโดย
สำนักวิชาการ
และความร่วมมือระหว่างประเทศ

สำนักงานศาลปกครอง
๑๒๐ หมู่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๑๔๑ ๑๑๑๑
โทรสาร ๐๒๑๔๑ ๑๓๕๕

www.admincourt.go.th